

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Tomáš Karásek

Služebnost stezky, průhonu a cesty

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Petr Šustek, Ph.D.

Katedra: Katedra občanského práva

Datum vypracování (uzavření rukopisu): 11.6.2024

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 219.805 znaků včetně mezer.

V Praze dne 11.6.2024

Tomáš Karásek

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu své diplomové práce doc. JUDr. Petru Šustkovi, Ph.D. za jeho připomínky a ochotu při jejím vedení.

Dále bych rád vyjádřil poděkování své rodině za veškerou pomoc a podporu při zpracování této diplomové práce.

Obsah

Úvod.....	6
1. Historický diskurz.....	9
1.1. Římské právo.....	9
1.1.1. Obecně ke služebnostem	9
1.1.2. Pozemkové služebnosti	11
1.1.3. Cestní služebnosti.....	14
1.2. Obecný zákoník občanský č. 946/1811 Sb. zák. soud.....	15
1.3. Občanský zákoník č. 141/1950 Sb.	17
1.4. Občanský zákoník č. 40/1964 Sb.	23
2. Cestní služebnosti v širším kontextu.....	28
2.1. Věcná práva a věcná práva k věci cizí	28
2.2. Věcná břemena	29
2.3. Služebnosti	30
2.3.1. Obecně ke služebnostem	30
2.3.2. Vlastnická služebnost	31
2.3.3. Pozemkové služebnosti	32
2.3.4. Vznik služebnosti	33
2.3.5. Zánik služebnosti.....	36
3. Obecně k cestním služebnostem	39
3.1. Plocha určená pro výkon služebnosti	39
3.2. Obsah a rozsah služebnosti.....	40
3.2.1. Obecně k obsahu a rozsahu služebnosti	40
3.2.2. Výkon práv ze služebnosti osobami od oprávněného své právo odvozující.....	41
3.2.3. Možnosti omezení průchodu a průjezdu	44
3.3. Míra služebnosti	48
3.4. Nezbytná cesta.....	52
3.4.1. Historický vývoj institutu.....	52
3.4.2. Právní úprava v občanském zákoníku s ohledem na cestní služebnosti	54
3.5. Vzájemný vztah cestních služebností a veřejně přístupných účelových komunikací	57
4. Služebnost stezky, průhonu a cesty.....	60
4.1. Služebnost stezky	60
4.2. Služebnost průhonu	66

4.2.1. Vymezení služebnosti průhonu.....	66
4.2.2. Služebnost průhonu dobytka zatěžující pozemek určený k plnění funkcí lesa	68
4.2.3. Zánik služebnosti průhonu dobytka prohlášením zatíženého pozemku pozemkem určeným k plnění funkcí lesa	70
4.3. Služebnost cesty	74
4.3.1. Vymezení služebnosti cesty.....	74
4.3.2. Údržba cesty	76
5. Komparace se Švýcarskem	80
Závěr.....	85
Seznam použitých zdrojů	87
Seznam literatury	87
Seznam odborných článků.....	89
Seznam judikatury	89
Judikatura do roku 1950.....	89
Judikatura po roce 1950	92
Důvodové zprávy, stenoprotokoly a internetové zdroje	96
Seznam právních předpisů.....	97
Abstrakt	98
Klíčová slova.....	98
Abstract	99
Key words	99

Úvod

Již v římském právu byly rozdělovány služebnosti, jejichž účelem je zajištění přístupu na pozemek, na služebnost stezky, průhonu a cesty. Stejně členění přejal také obecný zákoník občanský a po delším mezidobí tytéž tři služebnosti upravuje současný občanský zákoník č. 89/2012 Sb. Karel Eliáš k obhajobě znovuzavedení výslovné úpravy služebnosti stezky, průhonu a cesty do občanského zákoníku uvedl, že díky „*třem větám v zákoně*“ nebude pro příště nutno psát tisíce slov do různých dokumentů, neboť každé z předmětných služebností je těmito „*třemi větami*“ dán přesný obsah.¹ Uběhlo již desetiletí ode dne, kdy současný občanský zákoník nabyl účinnosti, což by již mělo umožnit s odstupem odpovědět na otázku, která je Eliášovým tvrzením přímo implikována, totiž zda opravdu postačí sjednat si jakoukoliv ze služebností, jimiž se tato práce zabývá, a její obsah bude díky znění zákona jasný.

Nelze však při posuzování toho, zda lze díky určité kazuističnosti současného občanského zákoníku omezit zatížení smluvních stran psaním, čtením a připomínkováním obsáhlých smluv, vyjít pouze z právní úpravy týkající se specificky obsahu sjednávané služebnosti; to ostatně ani Eliáš netvrdí. Je totiž třeba zamyslet se nad ustanoveními, které vymezují obsah služebnost stezky, průhonu a cesty v širším kontextu. Jinými slovy řečeno: Zdaleka není pro posouzení toho, zda právní úprava každé ze tří služebností umožňující přístup přes zatížený pozemek poskytuje stranám jednoznačné vymezení jejich subjektivních práv, rozhodný pouze jejich obsah, avšak také provázanost s jinými ustanoveními služebností se týkajících, stejně jako, nakolik i tato další ustanovení k témuž cíli přispívají.

Účelem služebnosti je zajišťování prospěchu panujícímu pozemku nebo oprávněné osobě; tento účel je naplňován omezením vlastníka služebné věci v tom směru, že jej omezuje v realizaci některé ze složek vlastnického práva. Vlastník služebného pozemku je přitom omezen ve výkonu vlastnického práva v tom rozsahu, v jakém zatěžuje služebný pozemek služebnost. Z toho vyplývá, že otázka zákonného vymezení práv a povinností ze služebnosti vyplývajících, má na straně jedné zásadní význam pro naplnění účelu služebnosti, totiž zajištění prospěchu panujícímu pozemku nebo oprávněné osobě, na straně druhé pro vlastníka služebného pozemku, neboť omezuje (mnohdy velmi významně) jeho vlastnické právo. Proto je smyslem této diplomové práce nalézt odpověď na otázku, zda právní úprava služebnosti stezky, průhonu

---

¹ ELIÁŠ, Karel. K článku JUDr. Stanislava Křečka „Zamyšlení nad návrhem nového občanského zákoníku“. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze. Ročník 2008, č. 8, s. 23. ISSN 1210-6348.

a cesty v občanském zákoníku, jakož i služebností obecně, umožňuje jednoznačně vymezit subjektivní práva a povinnosti oprávněného i povinného, a rovněž zda vymezení subjektivních práv a povinností ze služebností vyplývajících zohledňuje jednak zájem panujícího pozemku a oprávněného, jednak zájem povinného.

První část diplomové práce je věnována historické právní úpravě služebností; příslušná kapitola není zařazena do diplomové práce samoučelně, nýbrž s vědomím, že historické poznání umožňuje systematičtější pochopení institutu služebností. Nestačí však srovnávat současný zákoník s tím předchozím, naopak je třeba jít dále do minulosti; ostatně v případech služebností soudy v současné době častokrát odkazují na judikaturu k obecnému zákoníku občanskému. Má proto zkoumání historických právních úprav, nakolik jsou shodné s dneškem, a v čem zase rozdílné, svůj nezpochybnitelný význam.

Další část diplomové práce je věnována cestním služebnostem v širším kontextu. Pojem cestní služebnosti, který zahrnuje služebnost stezky, průhonu a cesty, nebyl zvolen náhodou: Oproti opisným tvarům, například pozemkové služebnosti umožňující pohyb po cizím pozemku², je jednak znatelně kratší, jednak vychází z terminologie k obecnému zákoníku občanskému³, na kterou není důvod nenavázat. V předmětné kapitole jsou z obecného pohledu vymezena věcná práva k věci cizí, věcná břemena a služebnosti; pozornost je také věnována otázce vzniku a zániku služebností.

Důraz je diplomovou prací kladen na řešení otázek souvisejících s ustanoveními o ploše pro výkon služebnosti, jejím obsahu a rozsahu, jakož i míře. Ačkoliv otázky interpretace těchto ustanovení se nedotýkají jenom cestních služebností, nejde o pojednání obecné, nýbrž zaměřené právě na služebnost stezky, průhonu a cesty. Je třeba uvést, že náležité vymezení pojmů obsažených v kapitole, zejména pak zásady *civiliter* a míry služebnosti, je nezbytnou podmínkou pro přijetí patřičného závěru o obsahu oprávnění vyplývajících z jednotlivých cestních služebností. Věnována je také pozornost institutu nezbytné cesty a vzájemnému vztahu cestních služebností a veřejně přístupných účelových komunikací, zejména co se možnosti současné existence obou institutů u jedné cesty (stezky, průhonu) týče.

---

² KINDL, Milan. *Právo nemovitostí*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, 502 s. ISBN 978-80-7400-564-0. Strana 269.

³ HEYROVSKÝ, Leopold. *Instituce římského práva*. Praha: J. Otta, 1888, 491 s. Bez ISBN. Strana 213, též ROUČEK, František. In: ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Díl II*. Reprint původního vydání. Olomouc: CODEX Bohemia, s.r.o., 1998, 970 s. ISBN 80-85963-64-7. Strana 863.

Předposlední kapitola této práce se zabývá obsahem každé z cestních služebností zvlášť; přitom vychází z východisek vyplývajících z předcházející kapitoly. U všech služebností je probráno celé ustanovení, které ji upravuje; ačkoliv otázka údržby cesty dle § 1276 odst. 3 občanského zákoníku je společnou otázkou také pro údržbu stezky a průhonu, je v této práci zachována systematika občanského zákoníku. Jelikož byla služebnost stezky, cesty a průhonu upravena také obecným zákoníkem občanským, je s ním u každé ze služebností porovnáno současné znění zákona, aby bylo možno učinit závěr o případné použitelnosti v minulosti učiněných právních názorů.

Právní úpravě služebností ve švýcarském občanském zákoníku je věnována poslední, tj. 5. kapitola. Do diplomové práce byla zařazena z toho důvodu, že normativní prameny, případně judikaturní závěry cizího práva mohou představovat – a nezdědka také představují – významný inspirační zdroj. Znění švýcarského občanského zákoníku je porovnáno se současným českým občanským zákoníkem, uvedena jsou vybraná rozhodnutí Spolkového soudu, která jsou následně blíže rozebrána.

1. Historický diskurz

1.1. Římské právo

1.1.1. Obecně ke služebnostem

Souhrnný pojem věcných práv, věcných práv k věci cizí, jakož i věcných břemen, římské právo neznalo. Oproti tomu služebnosti (*servitutes* či *iura praediorum*) byly známy již klasickým římským právníkům. Avšak tento pojem byl jimi chápán úžeji než dnes, neboť zahrnoval toliko užívací práva spojená s pozemky, nikoliv s osobami.⁴ Ke změně nazírání došlo až za Justiniána, který vedle dosavadních užívacích práv spojených s pozemky mezi služebnosti rovněž zařadil osobní užívací práva *ususfructus* a *usus*. Služebnosti se tak staly jednotným pojmem zahrnujícím jednak služebnosti pozemkové (*servitutes rerum*), jednak služebnosti osobní (*servitutes personarum*).⁵

Služebnost v římském právu spočívala v užívacím právu k cizímu služebností zatíženému pozemku (služebný pozemek – *praedium serviens*), které bylo nerozlučně spojeno s jiným pozemkem (panující pozemek – *praedium dominans*), ku jehož prospěchu svědčilo. V takovém případě se jednalo o služebnost pozemkovou⁶; omezení vlastníka služebného pozemku bylo obvykle jen mírné, leč bez časového omezení.⁷ Bylo-li nerozlučně spojeno právo užívat cizí služebností zatížený pozemek s osobou oprávněného, jednalo se o služebnost osobní (které se však mezi služebnosti začala řadit až v době justinánské)⁸; vlastník pozemku obtíženého služebností byl omezen ve svém vlastnickém právu značně, na druhou stranu toto jeho omezení neskončilo později než smrtí oprávněného. Oním nerozlučným spojením je vyjadřována jedna z vlastností služebností, totiž neoddělitelnost služebnosti od pozemku, kterému svědčí, anebo od osoby, v jejíž prospěch byla zřízena, jakož i nemožnost oprávněného zřídit ke služebné věci, kterou užívá, další služebnost.⁹ Proto byl-li pozemek prodán, následovaly ho i služebnosti, ať už se jednalo o služebnosti na něm váznoucí či jemu svědčící.¹⁰

---

⁴ BOHÁČEK, Miroslav. *Nástin přednášek o soukromém právu římském. I. Úvod – práva věcná*. Praha: nákladem vlastním, 1945. 162 s. Bez ISBN. Strana 146.

⁵ SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského. Díl II. Právo majetkové*. Praha: nákladem vlastním, 1935, 355 s. Bez ISBN. Strana 180.

⁶ BOHÁČEK, Miroslav. *Nástin přednášek o soukromém právu římském. I. Úvod – práva věcná*. Praha: nákladem vlastním, 1945. 162 s. Bez ISBN. Strana 146.

⁷ HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva římského: Díl první*. Bratislava: Právnická fakulta University Komenského v Bratislavě, 1929, 294 s. Bez ISBN. Strana 257.

⁸ BOHÁČEK, Miroslav. *Nástin přednášek o soukromém právu římském. I. Úvod – práva věcná*. Praha: nákladem vlastním, 1945. 162 s. Bez ISBN. Strana 146.

⁹ HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva římského: Díl první*. Bratislava: Právnická fakulta University Komenského v Bratislavě, 1929, 294 s. Bez ISBN. Strana 257-258.

¹⁰ Paulus *Dig.* 8, 4, 12.

Služebnost v římském právu bylo možno zřídit toliko k věci cizí, ze zásady *nemini res sua servit* či *nulli res sua servit* vyplývala nemožnost zatížit služebností vlastní věc, jinými slovy zřídit vlastnickou služebnost. Jestliže by se vlastník panujícího pozemku anebo oprávněný z osobní služebnosti stal vlastníkem pozemku služebností obtíženého, práva a povinnosti vlastníka služebného pozemku na straně jedné a téhož vlastníka panujícího pozemku či téhož oprávněného ze služebnosti na straně druhé by splynula; konfusí by služebnost zanikla.¹¹ Na druhou stranu v situaci, kdy vlastník dvou pozemků jeden z nich převáděl a současně si vymínil, že převáděný pozemek bude zatížen ve prospěch pozemku, který nadále zůstane v jeho vlastnictví, anebo že nepřeváděný pozemek bude zatížen ve prospěch pozemku převáděného, se mělo za to, že služebnost byla platně zřízena.^{12 13} Služebností však nemohla být zatížena část pozemku (či budovy), která by následně byla převedena, ani nebylo lze zřídit služebnost ve prospěch převáděné části. Řešením této situace mohlo být rozdělení pozemku na dva samostatné pozemky (v případě budovy její rozdělní na dvě samostatné stavby zdi), které až poté bylo následováno převodem jednoho ze vzniknuvších pozemků.¹⁴

Římské právo též zdůrazňovalo, že služebností nemůže být ten, kdo je jí zatížen, nucen něco konat. Tato zásada zněla *servitus in faciendo consistere nequit*. Jedinou výjimku z uvedeného představovala *servitus oneris ferendi*, spočívající v tom, že vlastník na služebném pozemku postavené stavby, do níž byl zasazen trám ze stavby na panujícím pozemku stojící, byl povinen činit takové kroky, které vedly k zachování způsobilosti zdi nést trám sousedící stavby.¹⁵ Avšak je třeba zdůraznit, že tuto výjimku ze zásady nekonání vlastníka služebností zatíženého pozemku nelze ztotožňovat s reálným břemenem, neboť institut reálných břemen se rozvinul až ve středověku v souvislosti se změnou společenských podmínek.^{16 17} Bez ohledu na výše

---

¹¹ ŠEJDL, Jan. In: SKŘEJPEK, Michal, BĚLOVSKÝ, Petr, ŠEJDL, Jan, FALADA, David. *Římské právo v občanském zákoníku: Komentář a prameny*. Věcná práva. Praha: Auditorium, 2017, 304 s. ISBN 978-80-87284-65-0. Strana 210.

¹² Gaius *Dig.* 8, 4, 3.

¹³ Ulpianus *Dig.* 8, 4, 6, pr.

¹⁴ Ulpianus *Dig.* 8, 4, 6, 1.

¹⁵ ŠEJDL, Jan. In: SKŘEJPEK, Michal, BĚLOVSKÝ, Petr, ŠEJDL, Jan, FALADA, David. *Římské právo v občanském zákoníku: Komentář a prameny*. Věcná práva. Praha: Auditorium, 2017, 304 s. ISBN 978-80-87284-65-0. Strana 210

¹⁶ HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva římského: Díl první*. Bratislava: Právnická fakulta University Komenského v Bratislavě, 1929, 294 s. Bez ISBN. Strana 258.

¹⁷ Tamtéž je uvedena jediná výjimka ze skutečnosti, že reálná břemena byla pro římské právo institutem neznámým. Totiž s vlastnictvím domu v Konstantinopoli bylo spojeno právo jeho vlastníka na přiděl chleba (*ut aedes sequantur annonae*).

uvedené však lze uzavřít, že obecně platilo, že služebnosti v římském právu mohly spočívat buď v strpění (*pati*) nebo ve zdržení se (*non facere*).¹⁸

1.1.2. Pozemkové služebnosti

Římské právo rozdělovalo pozemkové služebnosti do dvou kategorií, a sice na služebnosti polní (*servitutes praediorum rusticorum*) a na služebnosti domovní (*servitutes praediorum urbanorum*), přičemž prvně jmenované jsou vývojově starší, když některé náležejí již do období zákona XII desek.¹⁹ Služebnosti polní bývají také odchylně překládány jako služebnosti k pozemkům venkovským, služebnosti domovní jako služebnosti k pozemkům městským.²⁰ Překlad *servitutes praediorum rusticorum* jako služebnosti k pozemkům venkovským a *servitutes praediorum urbanorum* jako služebnosti k pozemkům městským je však poněkud matoucí. Nelze sice namítnout ničeho proti tomu, že dozajista služebnosti z prve jmenované skupiny bývaly obvykle zřizovány na venkově, kdežto ty ze skupiny druhé ve městech, avšak neplatilo, že by *servitutes praediorum rusticorum* nemohla být zřízena pro pozemek ležící ve městě, stejně jako že by *servitutes praediorum urbanorum* nemohla být zřízena v případě stavby nacházející se na venkově.²¹ Ať už jsou nazývány polními či k pozemkům venkovským a domovními či k pozemkům městským, odlišují se tímž: Služebnosti polní byly zřizovány za účelem hospodaření na pozemku, služebnosti domovní v souvislosti se stavbami.²²

Mezi služebnosti polní byly zařazovány především služebnosti stezky (*iter*), průhonu (*actus*), cesty (*via*)²³, vodovodu (*aquaeductus*), čerpání vody (*aquae haustus*) či hnaní dobytka k vodě (*pecoris ad aquam adpulsus*)²⁴. Z ostatních kupříkladu lze uvést služebnost pastvy, kácení dříví, těžby kamene i jiných surovin, případně pálení vápna.²⁵

---

¹⁸ Pomponius *Dig.* 8, 1, 15, 1.

¹⁹ HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva římského: Díl první*. Bratislava: Právnická fakulta University Komenského v Bratislavě, 1929, 294 s. Bez ISBN. Strana 260.

²⁰ ŠEJDL, Jan. In: SKŘEJPEK, Michal, BĚLOVSKÝ, Petr, ŠEJDL, Jan, FALADA, David. *Římské právo v občanském zákoníku: Komentář a prameny*. Věcná práva. Praha: Auditorium, 2017, 304 s. ISBN 978-80-87284-65-0. Strana 216.

²¹ Ulpianus *Dig.* 8, 4, 1, pr.

²² ŠEJDL, Jan. In: SKŘEJPEK, Michal, BĚLOVSKÝ, Petr, ŠEJDL, Jan, FALADA, David. *Římské právo v občanském zákoníku: Komentář a prameny*. Věcná práva. Praha: Auditorium, 2017, 304 s. ISBN 978-80-87284-65-0. Strana 216.

²³ HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva římského: Díl první*. Bratislava: Právnická fakulta University Komenského v Bratislavě, 1929, 294 s. Bez ISBN. Strana 260.

²⁴ ŠEJDL, Jan. In: SKŘEJPEK, Michal, BĚLOVSKÝ, Petr, ŠEJDL, Jan, FALADA, David. *Římské právo v občanském zákoníku: Komentář a prameny*. Věcná práva. Praha: Auditorium, 2017, 304 s. ISBN 978-80-87284-65-0. Strana 229-230.

²⁵ HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva římského: Díl první*. Bratislava: Právnická fakulta University Komenského v Bratislavě, 1929, 294 s. Bez ISBN. Strana 260.

Jednou z obvyklých domovních služebností bylo právo zasadit trám do sousedovy zdi (*tigni immittendi*); byla-li tato služebnost spojená s povinností souseda udržovat v řádném stavu onu zeď, do níž byl trám zapuštěn, nazývala se *servitus oneris ferendi*. Dále možno jmenovat právo zřít a mít střechu (*servitus protegendi*) či balkon (*proiciendi*) nad cizím pozemkem, služebnost okapu (*servitus stillicindi*)²⁶ nebo svodu vody žlabem (*fluminis*). Konečně jimi byly zapovídací služebnosti (tj. negativního obsahu), jejichž zřízením byla do budoucna omezena stavební činnost na služebném pozemku, zejména zákaz stavět výše (*servitus altius non tollendi*), případně zákaz odnětí světla či vyhlídky.²⁷

Pozemkové služebnosti bylo možno zřít jen ve prospěch panujícího pozemku.²⁸ V případě, že by služebnost nesloužila vlastníkovému panujícímu pozemku, jednalo by se o neplatnou služebnost. „(..) *Jestliže mně udělíš právo, že nesmíš požívat svůj pozemek, je toto ujednání neplatné. Jinak tomu bude v případě, kdy mně udělíš právo, že nebudeš na svém pozemku hledat vodu, aby se nezmenšila na mém.*”²⁹ Služebnost byla neplatnou i tehdy, kdy sice vlastníkovému panujícího pozemku byla ku prospěchu, avšak nebyla již ku prospěchu panujícímu pozemku. Proto nebylo možno zřít služebnost sběru ovoce, procházení se či jezení na služebném pozemku.³⁰ Služebnost mohla být ve prospěch panujícího pozemku zřízena toliko k tíži takového pozemku, který byl způsobilý poskytovat panujícímu pozemku trvalý prospěch.³¹ Nemohla být proto zřízena služebnost vodovodu ke služebnímu pozemku, kterým by byl rybník či jezero, neboť veškeré služebnosti musely mít trvalou příčinu.³²

Pozemkovou služebností bylo možno zatížit pouze pozemek, který sousedil s pozemkem, v jehož prospěch byla zřízena. Skutečnost, že se muselo jednat o pozemek sousední však nebylo možno chápat pouze tak, že by spolu pozemky musely mít společnou hranici, nýbrž postačovalo, jestliže jejich vzájemná poloha byla taková, že služební pozemek mohl objektivně sloužit ku prospěchu pozemku panujícího. Ve prospěch nesousedícího pozemku kupříkladu

---

²⁶ BOHÁČEK, Miroslav. *Nástin přednášek o soukromém právu římském. I. Úvod – práva věcná*. Praha: nákladem vlastním, 1945, 162 s. Bez ISBN. Strana 150.

²⁷ HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva římského: Díl první*. Bratislava: Právnická fakulta University Komenského v Bratislavě, 1929, 294 s. Bez ISBN. Strana 261.

²⁸ BOHÁČEK, Miroslav. *Nástin přednášek o soukromém právu římském. I. Úvod – práva věcná*. Praha: nákladem vlastním, 1945, 162 s. Bez ISBN. Strana 147.

²⁹ Pomponius *Dig.* 8, 1, 15, pr.

³⁰ Paulus *Dig.* 8, 1, 8, pr.

³¹ HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva římského: Díl první*. Bratislava: Právnická fakulta University Komenského v Bratislavě, 1929, 294 s. Bez ISBN. Strana 259.

³² Paulus *Dig.* 8, 2, 28.

bylo možno zatížit právem cesty pozemek, na který bylo možno se dostat přes veřejnou cestu, řeku nebo služebností zatížený jiný pozemek.³³

Pozemkové služebnosti měly být vykonávány šetrně ke služebnému pozemku, to jest *civiliter*.³⁴ Byla-li zřízena služebnost cesty, aniž by bylo určeno, kudy cesta po služebném pozemku vede, mohl oprávněný ze služebnosti jet, kudykoliv uznal za vhodné; musel tak však činit ohleduplně. Pakliže již jednou přes služební pozemek projel, měl i napříště použít stejné cesty. Cestu nemohl oprávněný ze služebnosti ze své vlastní vůle měnit ani tehdy, byla-li již při vzniku služebnosti vyznačena.³⁵ Dalším z projevů této zásady v římském právu bylo ustanovení zákona XII desek stanovícím šíři cesty zřízené na základě služebnosti cesty³⁶, případně omezení spočívající v zákazu využívání služebného pozemku na základě služebnosti pálení vápna a těžby křídly ve větším rozsahu, než který byl pro pozemek panující potřebný.³⁷

Pozemková služebnost nemohla být zřízena pouze k tíži části služebného či pouze ve prospěch části panujícího pozemku. Jestliže se panující pozemek rozdělil na více nových pozemků, svědčila služebnost nadále ve prospěch všech těchto pozemků.³⁸ Odlišná byla situace při rozdělení pozemku služebného; služebností byly nadále zatíženy pouze ty nové pozemky, na nichž fakticky vázla původní služebnost. Příkladem lze uvést rozdělení služebného pozemku, k jehož tíži byla zřízena služebnost cesty, na čtyři díly, přičemž cesta vedla pouze přes dvě rozdělované části pozemku a přes další dvě nikoliv. V takovém případě byly služebností nadále zatíženy pouze ty dva nové pozemky, přes které cesta vedla. V případě, že byl služební či panující pozemek ve spoluvlastnictví, bylo třeba ke zřízení služebnosti všech spoluvlastníků; stejně tak, aby služebnost zanikla, musela tato právní skutečnost nastat u všech spoluvlastníků.³⁹

Pozemkovou služebnost bylo možno zřídit především právním jednáním, a to buď mezi živými (*inter vivos*), anebo pro případ smrti (*mortis causa*). Mezi živými připadala v úvahu především

---

³³ BOHÁČEK, Miroslav. *Nástin přednášek o soukromém právu římském. I. Úvod – práva věcná*. Praha: nákladem vlastním, 1945, 162 s. Bez ISBN. Strana 148.

³⁴ HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva římského: Díl první*. Bratislava: Právnická fakulta University Komenského v Bratislavě, 1929, 294 s. Bez ISBN. Strana 259.

³⁵ Celsus *Dig.* 8, 1, 9.

³⁶ ŠEJDL, Jan. In: SKŘEJPEK, Michal, BĚLOVSKÝ, Petr, ŠEJDL, Jan, FALADA, David. *Římské právo v občanském zákoníku: Komentář a prameny*. Věcná práva. Praha: Auditorium, 2017, 304 s. ISBN 978-80-87284-65-0. Strana 211

³⁷ Ulpianus *Dig.* 8, 3, 5, 1.

³⁸ HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva římského: Díl první*. Bratislava: Právnická fakulta University Komenského v Bratislavě, 1929, 294 s. Bez ISBN. Strana 245.

³⁹ BOHÁČEK, Miroslav. *Nástin přednášek o soukromém právu římském. I. Úvod – práva věcná*. Praha: nákladem vlastním, 1945, 162 s. Bez ISBN. Strana 148.

smlouva, pro případ smrti pak odkaz. Dále připadalo v úvahu zřízení služebnosti rozhodnutím soudu, a to jednak v případě zřízení služebnosti přístupu k hrobu, jednak v případě rozdělení společného majetku na základě dílčí žaloby.⁴⁰

Co se týče vydržení pozemkových služebnosti, římské právo svůj přístup dvakrát proměnilo. Do přijetí *lex Scribonia* římské právo umožňovalo služebnosti vydržet, neboť chápalo faktický výkon služebnosti jako moc nad služebnou věcí.⁴¹ Po přijetí Scriboniova zákona však umožňovalo vydržet pouze věci hmotné, nikoliv však služebnosti jakožto práva.⁴² Tehdejší právní poměry si nicméně vynutily potřebu nalezení nového institutu, kterým by bylo možno uvedený zákonný zákaz obejít. Tento institut byl nazýván kvazidržbou (*quasi possessio*) a na základě analogie s držbou umožnil vydržet služebnost. O kvazidržbu a nikoliv držbu se jednalo z toho důvodu, že stejně jako římské právo neumožňovalo vlastnit právo, neumožňovalo jej ani držet. Aby bylo možno hovořit o kvazidržbě služebnosti, vyžadoval se jednak *corporalis possessio*, jednak *animus possidendi*.⁴³

Co se zániku služebností týče, mohlo být trvání pozemkové služebnosti omezeno na určitý čas, případně vázáno na splnění rozvazovací podmínky, avšak jen v případě provinciálních pozemků. V případě všech typů pozemků se nicméně mohl oprávněný kdykoliv služebnosti vzdát. Nezávisle na vůli stran zanikla služebnost zánikem služebné věci, splynutím vlastníka služebného i panujícího pozemku v jedné osobě či zánikem panujícího pozemku. Poslední možností zániku služebnosti bylo její nevykonávání; v případě polních služebností však oprávněný nemusel vykonávat služebnost osobně, nýbrž postačilo, vykonával-li služebnost někdo za něj.⁴⁴

1.1.3. Cestní služebnosti

Služebnost stezky, cesty a průhonu se řadí mezi vývojově nejstarší služebnosti, z nichž služebnost cesty zmiňuje již slavný zákon XII desek. Tyto služebnosti, které sloužily k zajištění

---

⁴⁰ ŠEJDL, Jan. In: SKŘEJPEK, Michal, BĚLOVSKÝ, Petr, ŠEJDL, Jan, FALADA, David. *Římské právo v občanském zákoníku: Komentář a prameny*. Věcná práva. Praha: Auditorium, 2017, 304 s. ISBN 978-80-87284-65-0. Strana 214.

⁴¹ BOHÁČEK, Miroslav. *Nástin přednášek o soukromém právu římském. I. Úvod – práva věcná*. Praha: nákladem vlastním, 1945, 162 s. Bez ISBN. Strana 154.

⁴² ŠEJDL, Jan. In: SKŘEJPEK, Michal, BĚLOVSKÝ, Petr, ŠEJDL, Jan, FALADA, David. *Římské právo v občanském zákoníku: Komentář a prameny*. Věcná práva. Praha: Auditorium, 2017, 304 s. ISBN 978-80-87284-65-0. Strana 214.

⁴³ BĚLOVSKÝ, Petr. *Usucapio: vydržení v římském právu*. Praha: Auditorium, 2018, 246 s. ISBN 978-80-87284-72-8. Strana 53, 68-69, 117-121.

⁴⁴ BOHÁČEK, Miroslav. *Nástin přednášek o soukromém právu římském. I. Úvod – práva věcná*. Praha: nákladem vlastním, 1945, 162 s. Bez ISBN. Strana 157-158.

přístupu na vlastní pozemek přes pozemek ve vlastnictví někoho jiného, byly v římském právu doplněny o specifickou služebnost, jež je našemu současnému právu cizí, a sice služebnost plavby po soukromém jezeře.⁴⁵

Služebnost stezky v římském právu opravňovala toliko k chůzi po ní, taktéž k jízdě na koni či nechání se nést na nosítkách⁴⁶, nikoliv k vedení či hnaní dobytka anebo jízdě vozem.⁴⁷ Zvláštním podtypem této služebnosti bylo oprávnění k přístupu k hrobu, *itineris ad sepulchrum*, kterou bylo možno nabýt soudním rozhodnutím proti vůli vlastníka služebného pozemku.

Služebnost průhonu již byla koncipována širěji, jednak v sobě obsahovala právo stezky, jednak k němu přidávala oprávnění hnát dobytek, dopravovat se na zvířeti a vézt povoz.

Nejširší byla služebnost cesty, zahrnující jak služebnost stezky, tak služebnost průhonu, k tomu ještě opravňovala vláčet trámy či kameny.⁴⁸ Skutečně specifickým oprávněním, vázaným výlučně na právo cesty, bylo právo vlastníka panujícího pozemku nést vztyčené kopí, avšak jen tehdy, zůstal-li nad cestou volný prostor do výšky.⁴⁹ Služebnost cesty byla zmíněna již v zákoně XII desek, ve kterém bylo obsaženo kazuistické ustanovení, podle něhož činila šíře cesty osm stop, vedla-li po rovině. Jestliže zatáčela, stanovil její šíři na dvojnásobek.⁵⁰

1.2. Obecný zákoník občanský č. 946/1811 Sb. zák. soud.

Vydání obecného zákoníku občanského (*Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch*) představovalo završení snah o kodifikaci občanského práva na území rakouské monarchie, jež byly započaty již v roce 1753. Osnova obecného zákoníku občanského byla nejprve vyhlášena roku 1797 jako tzv. západohaličský zákoník na území Západní Haliče, aby byl následně dne 1.6.1811 vyhlášen

---

⁴⁵ ŠEJDL, Jan. In: SKŘEJPEK, Michal, BĚLOVSKÝ, Petr, ŠEJDL, Jan, FALADA, David. *Římské právo v občanském zákoníku: Komentář a prameny*. Věcná práva. Praha: Auditorium, 2017, 304 s. ISBN 978-80-87284-65-0. Strana 232.

⁴⁶ HEYROVSKÝ, Leopold. *Instituce římského práva*. Praha: J. Otta, 1888, 491 s. Bez ISBN. Strana 213.

⁴⁷ BOHÁČEK, Miroslav. *Nástin přednášek o soukromém právu římském. I. Úvod – práva věcná*. Praha: nákladem vlastním, 1945. 162 s. Bez ISBN. Strana 149.

⁴⁸ ŠEJDL, Jan. In: SKŘEJPEK, Michal, BĚLOVSKÝ, Petr, ŠEJDL, Jan, FALADA, David. *Římské právo v občanském zákoníku: Komentář a prameny*. Věcná práva. Praha: Auditorium, 2017, 304 s. ISBN 978-80-87284-65-0. Strana 214, 233.

⁴⁹ ARNDTS, Karl Ludwig, SPÁČIL, Jiří (ed.). *Učební kniha pandekt*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, 361 s. ISBN 978-80-7357-517-5. Strana 334.

⁵⁰ ŠEJDL, Jan. In: SKŘEJPEK, Michal, BĚLOVSKÝ, Petr, ŠEJDL, Jan, FALADA, David. *Římské právo v občanském zákoníku: Komentář a prameny*. Věcná práva. Praha: Auditorium, 2017, 304 s. ISBN 978-80-87284-65-0. Strana 233.

obecný zákoník občanský na celém území rakouské monarchie vyjma Uherska. Účinnosti nabyl zakrátko poté, a to již dne 1.1.1812.⁵¹

Obecný zákoník občanský vycházel svojí systematikou i jednotlivými instituty z římskoprávního učení, kromě toho se jeho autoři také inspirovali Koldínovým zákoníkem městských práv.⁵² Obecný zákoník občanský se sestával z úvodu a tří dílů; ve vyhlášeném znění obsahoval 1502 paragrafů. Práva věcná byla obsahem druhého dílu. Druhý díl o věcných právech se dále členil na dva oddíly; o služebnostech pojednávaly § 472 - § 530, které byly systematicky zařazeny do sedmé hlavy prvního oddílu.

Služebnosti byly definovány § 472 obecného zákoníku občanského tak, že se jedná o věcné, proti každému držiteli služebné věci účinné právo, kterým vlastník zavazuje, aby ku prospěchu jiné osoby vzhledem ke své věci něco trpěl nebo opomíjel. Služebnosti, tak jako v římském právu, nespočívaly v konání, nýbrž v *non facere a pati*. Proto nemohla být zřízena např. služebnost bezplatného používání přívozu přes řekou, která by zatěžovala majitele přívozu, neboť by se z jeho strany nejednalo o strpění ani opomíjení, nýbrž o konání práce.⁵³

Zákoník rozděloval služebnosti na osobní a pozemkové; mimo to znal ještě služebnosti nepravidelné a zdánlivé. Pozemková služebnost byla taková, u které se právo služebnosti spojilo s držbou pozemku, aby jej bylo možno prospěšněji nebo pohodlněji užívat. Pozemkové služebnosti byly dále členěny na polní a domovní. Mezi polními služebnostmi jmenoval obecný zákoník občanský také cestní služebnosti, a to služebnost stezky, průhonu dobytka nebo vozové cesty; výčet polních služebností obsažený v § 477 obecného zákoníku občanského byl však pouze demonstrativní.

Podle § 480 obecného zákoníku občanského bylo možno nabýt služebnost smlouvou, na základě poslední vůle, výrokem soudu, kterým se rozděluje společná věc, nebo promlčením. Kromě těchto důvodů je třeba ještě zmínit rozhodnutí soudu o povolení nezbytné cesty, které se dělo na základě zákona č. 140/1896 ř. z., o propůjčování cest nezbytných. Promlčením bylo

---

⁵¹ BAXA, Bohumil. In: ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Díl I.* Reprint původního vydání. Olomouc: CODEX Bohemia, s.r.o., 1998, 970 s. ISBN 80-85963-61-2. Strana 48, 57-58.

⁵² MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do r. 1945.* 4. vydání. Praha: Leges, 2009, 640 s. ISBN 978-80-87212-39-4. Strana 197-198.

⁵³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 15.11.1939 sp. zn. R I 550/39 [Vážný 17462]

pochopitelně myšleno vydržení, které bylo obecným zákoníkem občanským chápáno jako jeden z druhů promlčení. Vydržecí doba činila třicet roků.

Co se zániku služebností týče, obecné ustanovení § 524 obecného zákoníku občanského stanovilo, že služebnosti zanikají tím způsobem, jakým zanikají práva a závazky. V úvahu připadalo promlčení, případně zřeknutí se služebnosti oprávněným. Služebnost zanikala, stejně jako v římském právu, jestliže služebný nebo panující pozemek zanikl; avšak byl-li pozemek nebo budova obnovena, obnovila se i služebnost. Další možností zániku bylo spojení vlastnictví služebného a panujícího pozemku v jedné osobě; to však neplatilo byla-li služebnost zapsána do pozemkové knihy, v takovém případě bez dalšího nezanikala a trvala až do provedení výmazu. Konečně pozemková služebnost zanikla, uplynul-li čas, na který byla zřízena.⁵⁴

Za účinnosti obecného zákoníku občanského judikatura opakovaně zdůrazňovala, že není možné zřídit vlastnickou služebnost. K tomu lze citovat rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky, odvolávající se i na starší rakouskou judikaturu, podle kterého „(...) jsou důvody k nabytí služebnosti smlouva, poslední pořizení, výrok soudu a vydržení. Rozšíření těchto výčetů uvedených důvodů na případ, o němž tu jde (to jest zřízení vlastnické služebnosti), nebylo by výkladem zákona, nýbrž jeho nepřipustným doplněním.”⁵⁵ Totožný závěr byl potvrzen i v dalších rozhodnutích tehdejšího Nejvyššího soudu.⁵⁶ Uvedený právní názor však nabyl přijímán bezvýhradně, naopak byl částí právní literatury odmítán.⁵⁷

1.3. Občanský zákoník č. 141/1950 Sb.

Občanský zákoník č. 141/1950 se řadí mezi právní předpisy, které byly přijaty v období tzv. právní dvouletky, rekonstrukčního procesu československého právního řádu zažehnutého únorovými událostmi roku 1948 a trvajícím až do roku 1950. V tomto období přijaté zákony plně sledovaly politické i hospodářské zájmy poúnorového režimu, vyznačovaly se snahou o laicizaci legislativních termínů a účelem jejich přijetí bylo umožnit co nejširší uplatňování

---

⁵⁴ ROUČEK, František. In: ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Díl II.* Reprint původního vydání. Olomouc: CODEX Bohemia, s.r.o., 1998, 970 s. ISBN 80-85963-64-7. Strana 835, 920-922.

⁵⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 4.2.1928 Rv I 601/27 [Vážený 7757]

⁵⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 28. 3. 1931 sp. zn. Rv II 148/30 [Vážený 10653], rovněž rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 14. 4. 1943 sp. zn. Rv I 1039/42 [Vážený 18490]

⁵⁷ ROUČEK, František. In: ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Díl II.* Reprint původního vydání. Olomouc: CODEX Bohemia, s.r.o., 1998, 970 s. ISBN 80-85963-64-7. Strana 813-814.

třídního hlediska, a tím i dosáhnout proměny dosavadních společenských vztahů.⁵⁸ Přijímané právní předpisy byly ovlivněny sovětským právem nebo právem ostatních socialistických zemí, neboť při rekodifikačních pracích bylo důkladně zvažováno, které zahraniční právní instituty a nakolik jsou přenositelné do československého prostředí, k čemuž účelu nechalo ministerstvo spravedlnosti přeložit přes 500 publikací zahraniční (především sovětské) právnické literatury.⁵⁹

Dnem 1. ledna 1951 nabyl občanský zákoník č. 141/1950 Sb. účinnosti. Odstranil dosavadní dualismus občanského práva, jelikož i po vzniku samostatného Československa přetrvával stav, kdy v Čechách, na Moravě a ve Slezsku platil obecný zákoník občanský, naproti tomu na Slovensku byla situace odlišná – nadále zde platilo uherské zvykové právo.⁶⁰ Nový občanský zákoník však již zdaleka neupravoval všechny oblasti občanského práva; ty byly vyčleněny do samostatných zákonů. V tomto směru lze zmínit již před přijetím občanského zákoníku účinný zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, a proto ani rodinné právo, včetně manželského práva majetkového, nebylo součástí přijímaného občanského zákoníku. Ani pracovní právo nebylo nadále upraveno občanským zákoníkem, byla totiž akcentována jeho specifická povaha vylučující smluvní autonomii, jež je typická pro občanské právo. Na druhou stranu byly v novém občanském zákoníku obsaženy některé instituty obchodního práva, které jako samostatný obor jeho přijetím zaniklo.⁶¹

Přijetím občanského zákoníku v roce 1950 došlo k odstranění právního dualismu spočívajícím v rozdělení práva na právo veřejné a soukromé. Právo občanské totiž nemělo být nadále chápáno jako soukromé právo, nýbrž jako součást práva veřejného. Ostatně jednou ze zásad, ze kterých se vycházelo při rekodifikačních pracích na poli věcného práva, byl výrok V. I. Lenina, podle nějž: „*My nic soukromého neznáme, pro nás v oblasti hospodářství je vše veřejnoprávní a ne soukromé*“.⁶² Též při projednávání zákona Národním shromážděním výslovně zaznělo, že

---

⁵⁸ KUKLÍK, Jan. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde, 2009, 727 s. ISBN 978-80-7201-741-6. Strana 128.

⁵⁹ BLÁHOVÁ, Ivana, BLAŽEK, Lukáš, KUKLÍK, Jan, ŠOUŠA, Jiří. *Právnická dvouletka: rekodifikace právního řádu, justice a správy v 50. letech 20. století*. Praha: Auditorium, 2014, 413 s. ISBN 978-80-87284-52-0. Strana 37-38.

⁶⁰ BOBEK, Michal, MOLEK, Pavel, ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Komunistické právo v Československu: kapitoly z dějin bezpráví*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009, 1005 s. ISBN 978-80-210-4844-7. Strana 406.

⁶¹ KUKLÍK, Jan. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde, 2009, 727 s. ISBN 978-80-7201-741-6. Strana 140-141, 608-609.

⁶² BLÁHOVÁ, Ivana, BLAŽEK, Lukáš, KUKLÍK, Jan, ŠOUŠA, Jiří. *Právnická dvouletka: rekodifikace právního řádu, justice a správy v 50. letech 20. století*. Praha: Auditorium, 2014, 413 s. ISBN 978-80-87284-52-0. Strana 44.

je třeba „(...) zdůraznit, že naše právní věda nezná již rozdělování na právo veřejné a soukromé. Pro nás vše v oblasti hospodářského života je veřejné”.⁶³ Uvedené východisko se pochopitelně promítlo i do zákonného textu, který na více místech zdůraznil kolektivní obsah práva občanského a jeho neoddelitelnost od celospolečenských zájmů.

Jednou z převratných změn na poli věcného práva bylo upuštění od zásady *superficies solo cedit*, když v § 155 občanského zákoníku bylo výslovně stanoveno, že vlastníkem stavby může být jiná osoba než vlastník pozemku, na němž je stavba vystavěna. Dále je třeba zmínit upuštění od intabulačního principu, spočívajícím v konstitutivní povaze zápisu v pozemkových knihách, neboť podle § 111 platilo, že vlastnictví k nemovitým věcem se převádí, není-li určen zvláštním právním předpisem jiný okamžik, již samotnou smlouvou. Důvodová zpráva výslovně zmiňovala, že byt' § 112 stanoví, že převod vlastnictví k věcem nemovitým, zapsaným v knize pozemkové nebo železniční, zapíše se do těchto knih, je třeba uvedené ustanovení vykládat v kontextu se zmiňovaným § 111 občanského zákoníku. Proto byly účinky zápisu výhradně deklaratorní povahy, přičemž uvedený závěr se uplatnil také tehdy, docházelo-li k přechodu nemovité věci.⁶⁴

Občanský zákoník č. 141/1950 Sb. opustil dosavadní rozlišení služebností a reálných břemen, namísto toho používal toliko pojmu věcná břemena. Pojem věcné břemeno nebyl zcela novým, neboť jej znal již kupříkladu zákon č. 329/1920 Sb., o převzetí a náhradě za zabraný majetek pozemkový (zákon náhradový), ve znění účinném od 19.8.1922, podle nějž zahrnoval služebnosti i reálná břemena. Nicméně do občanského zákoníku byl pojem věcná břemena zahrnut až občanským zákoníkem z roku 1950, přičemž opuštění rozlišování na služebnosti a reálná břemena, a namísto nich zavedení věcných břemen, bylo důvodovou zprávou odůvodněno tak, že dosavadní rozlišování na služebnosti a reálná břemena nemělo žádný hospodářský význam a bylo zcela formální. Důvodová zpráva dále predikovala postupné snižování významu věcných práv k věci cizí odpovídajícím dosavadním služebnostem a reálným břemenům, zakončené úplným vymizením jejich významu, což dávala do souvislosti s přechodem ke kolektivnímu hospodaření.⁶⁵ Je poněkud zarážející, že uvedený předpoklad zcela pomíjel skutečnost, že hospodářský význam služebností i reálných břemen se nevázal

---

⁶³ NS RČS 1948-1954, 49. schůze, 25. října 1950. Cit. poslanec zpravodaj prof. JUDr. Jan Bartuška. [online]. [cit. 2024-03-05]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1948ns/stenprot/049schuz/s049002.htm>.

⁶⁴ NS RČS 1948-1954, tisk 509 Vládní návrh občanského zákoníka, Důvodová zpráva [online]. [cit. 2024-03-05]. Dostupné z: https://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0509_13.htm.

⁶⁵ NS RČS 1948-1954, tisk 509 Vládní návrh občanského zákoníka, Důvodová zpráva [online]. [cit. 2024-03-05]. Dostupné z: https://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0509_13.htm.

toliko k užívání pozemků, jež měly být dotčeny přechodem k „vyšším stupňům hospodaření“, avšak rovněž kupříkladu ke stavbám rodinných domů, které neměly být kolektivizací zemědělské půdy dotčeny.

Podle důvodové zprávy místo služebností a reálných břemen občanský zákoník „(...) zavádí institut „věcných břemen“, která nejsou ani dřívějšími služebnostmi, ani dřívějšími reálnými břemeny, nýbrž jsou právním institutem novým, obsahem i formou, institutem je všechny nahrazujícím”.⁶⁶ Jakkoliv se důvodová zpráva formálně vymezila proti pojetí, aby věcná břemena byla ztotožňována se služebnostmi a reálnými břemeny, z ustanovení § 166 občanského zákoníku vyplývalo, že pojem věcné břemeno obsahově zahrnuje jednak dosavadní služebnosti, jimž odpovídá omezení vlastníka věci ve prospěch někoho jiného tím, že je povinen bud trpět nebo se něčeho zdržet, jednak dosavadní reálná břemena, která omezují vlastníka věci ve prospěch někoho jiného tím, že je povinen něco činit. Obdobně Kuklík si všímá, že obsah věcných břemen i přes deklarovanou diskontinuitu nadále zahrnoval složky *omitere, pati* i *facere*.⁶⁷ Na základě shora uvedeného lze uzavřít, že byť pojem věcné břemeno materiálně zahrnoval služebnosti i reálná břemena, formálně je nahradil, protože nelze považovat pojem věcné břemeno dle tehdejší právní úpravy za nadřazený pojem pro služebnosti i reálná břemena.

Občanský zákoník z roku 1950 zásadním způsobem redukoval právní úpravu věcných práv k věci cizí odpovídajícím dosavadním služebnostem a reálným břemenům. Hlavu devátou nazvanou věcná břemena, jež byla zařazena mezi Práva věcná v části třetí, tvořilo toliko 22 paragrafů. Z věcných břemen občanský zákoník demonstrativně uváděl toliko tři – požívání, užívání k vlastní potřebě a výměnek; právo stezky, průhonu a cesty počínaje 1. lednem 1951 již nebylo v platné a účinné právní úpravě zmiňováno.

Podle § 167 občanského zákoníku platilo, že právo z věcného břemene mohlo svědčit vlastníku nemovitosti anebo určité osobě. Opuštění od intabulačního principu se prosadilo i v oblasti věcných břemen, když v § 168 odst. 1 občanského zákoníku bylo uvedeno, že ustanovení o nabývání vlastnictví platí přiměřeně. Zákon však zcela nevyjasňoval, jaké jsou účinky smlouvy případně jiného právního titulu, jímž bylo nabyto právo odpovídající věcnému břemenu, vůči třetím osobám, jestliže věcné břemeno nebylo zapsáno do pozemkové knihy.

---

⁶⁶ NS RČS 1948-1954, tisk 509 Vládní návrh občanského zákoníka, Důvodová zpráva [online]. [cit. 2024-03-09]. Dostupné z: https://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0509_13.htm.

⁶⁷ BLÁHOVÁ, Ivana, BLAŽEK, Lukáš, KUKLÍK, Jan, ŠOUŠA, Jiří. *Právníková dvouletka: rekodifikace právního řádu, justice a správy v 50. letech 20. století*. Praha: Auditorium, 2014, 413 s. ISBN 978-80-87284-52-0. Strana 81.

Občanský zákoník v § 168 odst. 2 toliko stanovil, že účinky práva odpovídající věcnému břemenu působí proti socialistickým právníkům osobám až od jejich zápisu v pozemkové knize anebo od uložení listiny o jejich zřízení u soudu, avšak ani jedna z těchto dvou možností neplatila, jestliže byla socialistická právní osoba smluvní stranou anebo bylo věcné břemeno zřízeno ze zákona či úředním výrokem. *A contrario* lze dovodit, též s přihlédnutím na zvýšenou ochranu socialistických právníků osob oproti jiným osobám uvedenou v § 21 občanského zákoníku, že vůči jiným než socialistickým právníkům osobám mělo věcné břemeno věcněprávní účinek již od uzavření smlouvy, případně ze zákona, výroku soudu, úřadu nebo orgánu veřejné správy či od vydržení, nehledě na okamžik zápisu v pozemkové knize. Uvedený závěr ostatně potvrzuje důvodová zpráva, podle které „z věcné povahy právního poměru z věcného břemena plyne samo sebou, že knihovního zápisu (uložení listiny u soudu) není potřeba ani k tomu, aby působilo proti třetím osobám“⁶⁸

Bylo již výše zmíněno, že § 168 odst. 1 občanského zákoníku uváděl, že ustanovení o nabývání vlastnictví platí pro nabývání věcných břemen přiměřeně. U nabývání věcných břemen se proto, stejně jako u nabývání vlastnictví, rozlišovalo nabývání originální a derivativní. Občanský zákoník připouštěl originální nabytí ze zákona, výrokem úředním či vydržením. Derivativní nabytí se dělo na především na základě smlouvy; věcné břemeno mohlo být zřízeno též závětí. Naproti tomu bylo z povahy věci vyloučeno nabytí věcného břemene okupací, nálezem, přírůstkem či zpracováním.⁶⁹

Co se zániku věcných břemen týče, byla právní úprava v hlavě deváté nového občanském zákoníku poměrně kusá, obsažená pouze v § 186 a § 187. Věcné břemeno zaniklo, jestliže nastaly takové změny, nikoliv přechodné, pro něž již nemohla věcným břemenem zatížená věc sloužit potřebám osoby z věcného břemene oprávněné anebo prospěšnějšímu užívání její nemovitosti. Jestliže v důsledku změny poměrů vznikl hrubý nepoměr ve prospěch oprávněné osoby či její nemovitosti, bylo možno domáhat se u soudu omezení za přiměřenou náhradu; jestliže to však nebylo možné, stanovil zákon možnost domáhat se zrušení věcného břemene. Takovou změnou poměrů bylo možno rozumět i změnu v držebozních, situačních či osobních poměrech účastníků.⁷⁰ Konečně § 187 uváděl obvykle bezrozpornou situaci, při které dojde

---

⁶⁸ NS RČS 1948-1954, tisk 509 Vládní návrh občanského zákoníka, Důvodová zpráva [online]. [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: https://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0509_13.htm.

⁶⁹ ANDRES, Bedřich, GLOS, Josef, KNAPP, Viktor, LUBY Štefan, ŠPAČEK, Vincenc a kol. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek I. Obecná část – Práva věcná*. II. vydání. Praha: Orbis, 1955, 441 s. Bez ISBN. Strana 391.

⁷⁰ Rozhodnutí č. 86/1958 Sb. rozh. obč.

k zániku věcného břemene smrtí fyzické osoby anebo zánikem právnické osoby, pakliže jim právo odpovídající věcnému břemenu svědčilo. Další případy zániku věcných břemen byly uvedeny již v jiných ustanoveních, neboť nebyly speciální pouze pro věcná břemena, například uplynutí času, úmluva stran, případně promlčení v tříleté promlčecí době.⁷¹

Podle § 169 občanského zákoníku nebylo možno rozšiřovat výkon věcného břemene ve prospěch jiné nemovitosti než té, v jejíž prospěch bylo věcné břemeno zřízeno, anebo jinou než z věcného břemene oprávněnou osobou. Ve shodě s obecným zákoníkem občanským nadále platilo, jak stanovil § 170 občanského zákoníku, že oprávněný z věcného břemene je povinen nést náklady na zanechání a opravu věci, jež je věcným břemenem zatížena. Jestliže užíval služebné věci i její vlastník, byl povinen přispívat, anebo užívání zanechat. takovém případě by byl oprávněnému z věcného břemene povinen přispívat, anebo užívání zanechat. Podle § 171 občanského zákoníku platilo, že byl-li obsah či rozsah věcného břemene pochybný, rozhodovala místní zvyklost. Tím se občanský zákoník odchýlil od obecného zákoníku občanského, který institut místní zvyklosti při nezjištěném obsahu či rozsahu služebnosti neznal. Jestliže místní zvyklosti nebylo, stanovil občanský zákoník vyvratitelnou právní domněnku, podle které byl povinný z věcného břemene zavázán spíše méně než více.

Co se zániku věcných břemen týče, byla právní úprava v hlavě deváté občanského zákoníku č. 141/1950 Sb. poměrně kusá, obsažená pouze v § 186 a § 187. Věcné břemeno zaniklo, jestliže nastaly takové změny, nikoliv přechodné, pro něž již nemohla věcným břemenem zatížená věc sloužit potřebám osoby z věcného břemene oprávněné anebo prospěšnějšímu užívání její nemovitosti. Jestliže v důsledku změny poměrů vznikl hrubý nepoměr ve prospěch oprávněné osoby či její nemovitosti, bylo možno domáhat se u soudu omezení za přiměřenou náhradu; jestliže to však nebylo možné, stanovil zákon možnost domáhat se zrušení věcného břemene. Takovou změnou poměrů bylo možno rozumět i změnu v držebnostních, situačních či osobních poměrech účastníků.⁷² Konečně § 187 uváděl obvykle bezrozpornou situaci, při které dojde k zániku věcného břemene smrtí fyzické osoby anebo zánikem právnické osoby, pakliže jim právo odpovídající věcnému břemenu svědčilo. Další případy zániku věcných břemen byly uvedeny již v jiných ustanoveních, neboť nebyly speciální pouze pro věcná břemena, například uplynutí času, úmluva stran, případně promlčení v tříleté promlčecí době.

---

⁷¹ Podle § 91 odstavce 2 občanského zákoníku se promlčelo právo odpovídající věcnému břemenu po třech letech, nehledě k tomu, zda bylo či nebylo zapsáno v pozemkové knize.

⁷² Rozhodnutí č. 86/1958 Sb. rozh. obč.

Jak bylo shora uvedeno, věcné břemeno, jehož obsahem by bylo právo stezky, průhonu a cesty, občanský zákoník ve výčtu věcných břemen neuváděl, přesto i v poměrech nové právní úpravy bylo jednak možno právo stezky, průhonu a cesty zřídit jako právo odpovídající věcnému břemenu, jednak přede dnem 1. ledna 1951 zřízená věcná břemena nadále existovala, ačkoliv jich přijatý občanský zákoník neznal. V souladu s přechodným ustanovením § 562 občanského zákoníku se sice i právní poměry vzniklé před přijetím občanského zákoníku (to jest před dnem 1. ledna 1951) řídily od tohoto dne občanským zákoníkem č. 141/1950 Sb., avšak do tohoto dne se takové právní poměry řídily právem dřívějším. Uvedené potvrzuje důvodová zpráva, zdůrazňující, že aby se vznik právního poměru posuzoval podle dřívějšího práva, bylo třeba, aby do 31. prosince 1950 byl splněn celý skutkový základ nutný ke vzniku určitého práva či povinnosti podle předcházející právní úpravy.⁷³

1.4. Občanský zákoník č. 40/1964 Sb.

Zásadní společenské i hospodářské změny, které proběhly v Československu od přijetí občanského zákoníku č. 141/1950 Sb., měly za následek, že účinný občanský zákoník přestával totalitnímu režimu, hlásajícímu slovy ústavního zákona č. 100/1960 Sb., Ústavy Československé socialistické republiky, vítězství socialismu, vyhovovat. Byl kritizován jako překážka v dalším rozvoji socialistické společnosti, a proto krátce po přijetí Ústavy z roku 1960 byly započaty práce na přípravě nového kodexu občanského práva.⁷⁴ Vcelku výstižně důvody, pro něž se občanský zákoník z roku 1950 stal pro komunistickou stranu překonaným, popsal tehdejší ministr spravedlnosti doc. JUDr. Alois Neuman, podle něhož občanský zákoník č. 141/1950 Sb., (...) vycházel z ekonomiky charakterizované třemi sektory. Socialistický sektor se tehdy teprve začínal rozvíjet a budoucí vývoj socialistické ekonomiky byl znám jen v hrubých rysech. Značnou hospodářskou váhu měl tehdy ještě i sektor malovýrobní. Sektor soukromokapitalistický, zejména na vesnici, nebyl ještě zlikvidován. Občanský zákoník z roku 1950 musel upravit právní vztahy, vznikající na půdě všech tří sektorů; jeho úprava musela být nutně vysoce abstraktní. V důsledku toho nemohl reagovat na konkrétní problémy, vznikající při výstavbě socialismu; nemohl ani regulovat budoucí vývoj socialistických společenských vztahů”.⁷⁵

---

⁷³ NS RČS 1948-1954, tisk 509 Vládní návrh občanského zákoníku, Důvodová zpráva [online]. [cit. 2024-03-12]. Dostupné z: https://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0509_17.htm.

⁷⁴ KUKLÍK, Jan. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde, 2009, 727 s. ISBN 978-80-7201-741-6. Strana 521-522.

⁷⁵ NS RČS 1960-1964, 24. schůze, 26. února 1964. Cit. ministr spravedlnosti doc. JUDr. Alois Neuman. [online]. [cit. 2024-03-26]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1960ns/stenprot/024schuz/s024003.htm>.

Občanský zákoník č. 40/1964 Sb. nabyl účinnosti dne 1. dubna 1964 poté, co byl Národním shromážděním jednomyslně schválen.⁷⁶ Zůstalo nadále zachováno vynětí jiného než majetkového práva do samostatných zákonů. Rodinné právo bylo upraveno zákonem č. 94/1963 Sb., o rodině, jenž nahradil svého předchůdce – zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném. Manželské majetkové právo však zákon o rodině oproti svému předchůdci neupravoval, naopak bylo začleněno zpět do občanského zákoníku. Pracovní právo bylo kodifikováno zákoníkem práce č. 65/1965 Sb., jímž došlo ke zrušení ustanoveních o služební smlouvě podle stále platného obecného zákoníku občanského. Konečně vzájemné majetkové vztahy mezi socialistickými právníckými osobami byly upraveny hospodářským zákoníkem č. 109/1964 Sb., a vzájemné majetkové vztahy se zahraničím kodifikoval zákoník mezinárodního obchodu č. 101/1963 Sb. Oba tyto zákoníky byly spolu s občanským zákoníkem č. 40/1964 Sb. považovány za společný základ nového občanského práva.⁷⁷

Nová právní úprava občanského práva přinesla naprostou deformaci tradičních institutů kontinentálního práva, které byly obsahově vyprázdněny (například věcná břemena, nájemní smlouva), anebo jich nová právní úprava zcela pominula (kupříkladu držba, vydržení). Uvedené obsahové změny byly doprovázeny novými názvy dosavadních právních pojmů. Nadále zůstal opuštěn intabulační princip, ustanovením § 134 odst. 2 byla však zavedena povinnost registrace smlouvy o převodu nemovitosti státním notářstvím.

Co se týče věcných břemen, občanský zákoník č. 40/1964 Sb. jim nevěnoval samostatnou hlavu, dokonce ani samostatný paragraf. Zmiňoval je – vyjma ustanovení přechodných – spolu se zástavními právy v ustanovení § 495 odst. 1 a 3. občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. Změnou dokladující pokles jejich významu v nové v právní úpravě bylo i jejich zařazení až do části osmé mezi závěrečná ustanovení, konkrétně do hlavy první nazvané Úprava jiných občanskoprávních vztahů. Věcná břemena byla nadále definována shodně, jako to činil přechozí občanský zákoník. Mohla vznikat jen ze zákona a přecházela s vlastnictvím věci na nabyvatele. Oproti svému předchůdci však již občanský zákoník žádná konkrétní věcná břemena neuváděl. Příznačná je i skutečnost, že důvodová zpráva věcným břemenům věnovala jen povrchní pozornost.⁷⁸

---

⁷⁶ NS RČS 1960-1964, 24. schůze, 26. února 1964. [online]. [cit. 2024-03-18]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1960ns/stenprot/024schuz/s024007.htm>.

⁷⁷ KUKLÍK, Jan. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde, 2009, 727 s. ISBN 978-80-7201-741-6. Strana 524.

⁷⁸ NS RČS 1960-1964, tisk 156 Vládní návrh občanského zákoníku, Důvodová zpráva [online]. [cit. 2024-03-21]. Dostupné z:

Záhy po přijetí občanského zákoníku z roku 1964 se ukázalo, že právní úprava věcných břemen je neuspokojivá. Eliáš již v roce 1970 uváděl, že se bez nich praktický život nemůže obejít, avšak ve vztazích mezi občany za ně občanský zákoník neposkytuje vhodnou náhradu.⁷⁹ Nebyla však neuspokojivá pouze úprava věcných břemen, naopak občanský zákoník z roku 1964 svým radikalismem ve vícero ohledech neodpovídal společenským potřebám; proklamace, které byly při jeho přijetí hlášány, se jevily jako liché. Lze zmínit, že kromě zavedení zcela nedostatečné úpravy věcných břemen odstranil i občanský zákoník i některé tradiční právní instituty, kupříkladu držbu, vydržení, vydědění, taktéž stanovil neplatnost právních úkonů vždy jako absolutní.

V podmínkách normalizace však nabylo možno přiznat, že socialistický občanský zákoník byl pouhým legislativním experimentem, který se po obsahové stránce nezdařil. Proto jeho novela, která byla v roce 1982 přijata, byť přinesla znovunavrácení většiny občanským zákoníkem z roku 1964 odstraněných klíčových právních institutů, nemohla popřít jeho celkovou koncepci.⁸⁰ Důvodová zpráva hovořila o novelizaci pouze jako o dílčím zdokonalení úpravy občanského zákoníku; základní struktura občanského zákoníku měla i nadále odpovídat společenské potřebě, přičemž nevyžadovala žádných změn.⁸¹

Co se týče věcných břemen, byly novelou provedenou zákonem č. 131/1982 Sb. do občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. vloženy § 135b a § 135c, které alespoň částečně napravovaly stav, který nastal po jeho přijetí. Zároveň byl zrušen § 495 odst. 3 občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. Podle důvodové zprávy novelizovaná právní úprava věcných břemen měla „(...) vyplnit mezeru v zákoně, která vznikla dosavadním úzkým pojetím uplatnitelnosti věcných břemen v občanskoprávních vztazích podle ustanovení § 495 a která v praxi ztěžovala zabezpečení oprávněných zájmů občanů při uspokojování osobních a rodinných potřeb.”⁸² Pohled na místo věcných břemen v právním řádu se tak do značné míry proměnil. Jestliže důvodová zpráva k občanskému zákoníku č. 141/1950 Sb. v souvislosti s postupující kolektivizací předpovídala

---

https://www.psp.cz/eknih/1960ns/tisky/t0156_14.htm.

⁷⁹ ELIÁŠ, Josef. *Společensko-ekonomické základy socialistického občanského práva*. Vydání 1. Praha: Academia, nakladatelství Československé akademie věd, 1970, 292 s. Bez ISBN. Strana 120.

⁸⁰ KUKLÍK, Jan. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde, 2009. ISBN 978-80-7201-741-6. Strana 521-524.

⁸¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 131/1982 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský zákoník a upravují některé další majetkové vztahy. [online]. [cit. 2024-03-24]. Dostupné z:

https://www.psp.cz/eknih/1981fs/tisky/t0054_02.htm.

⁸² Tamtéž.

snížení významu věcných břemen až do doby, kdy by se jejich význam naprosto vytratil⁸³, jestliže občanský zákoník č. 40/1964 Sb. jich téměř ignoroval, nyní bylo přiznáno, že jsou potřebnou součástí právního řádu, když tento institut nebylo lze bez adekvátní náhrady vyprázdnit. Proměnil se však pohled na jejich funkci: Neměly (a ostatně v dobových souvislostech ani téměř nemohly) sloužit k účelům vztahujícím se k soukromému zemědělskému hospodaření, nýbrž měly sloužit občanům při zajišťování mezigeneračního převodu majetku či k odstranění příčin sousedských sporů.⁸⁴

Novelou vloženým § 135b občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. byla definována věcná břemena obdobně jako to činil dosavadní § 495 odst. 3 občanského zákoníku č. 40/1964 Sb., případně § 166 občanského zákoníku č. 141/1950 Sb., avšak s tím rozdílem, že nyní věcné břemeno nemuselo být toliko spojeno s vlastnictvím určité nemovitosti, anebo svědčit určité osobě, nýbrž rovněž mohlo být spojeno s osobním užíváním určitého pozemku. V témže ustanovení bylo obsaženo dispozitivní pravidlo, podle kterého byl povinen ten, kdo byl na základě věcného břemene oprávněn užívat cizí věc, nést přiměřené náklady na její zachování a opravy. Jestliže by tuto věc užíval společně s jejím vlastníkem, o náklady by se dělili podle míry užívání.

Ustanovením § 135c odst. 1 občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. bylo možno nabýt věcné břemeno nejen ze zákona, jako tomu bylo doposud, ale vedle toho také rozhodnutím oprávněného orgánu, písemnou smlouvou, ze závěti a vydržením. Pro účinnost smlouvy o zřízení věcného břemene byla vyžadována její registrace státním notářstvím. Týmž ustanovením byly nově upraveny případy zániku věcného břemene. Věcné břemeno zaniklo ze zákona, rozhodnutím oprávněného orgánu nebo písemnou smlouvou, k jejíž účinnosti bylo třeba registrace státním notářstvím. V případě osobních služebností také smrtí oprávněného. Kromě těchto případů zaniklo věcné břemeno rovněž tehdy, nastaly-li trvalé změny, kvůli nimž nemohlo nadále sloužit prospěšnějšímu užívání oprávněné osoby nebo její nemovitosti. Konečně mohl soud za přiměřenou náhradu omezit nebo zrušit věcné břemeno, vznikl-li změnou poměru hrubý nepoměr mezi věcným břemenem a výhodou oprávněného.

Novelizací občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. provedenou zákonem č. 509/1991 Sb. byla věcná břemena přesunuta z § 135b a § 135c do § 151n, § 151o a § 151p. Právní úprava však

---

⁸³ NS RČS 1948-1954, tisk 509 Vládní návrh občanského zákoníka, Důvodová zpráva [online]. [cit. 2024-03-24]. Dostupné z: https://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0509_13.htm.

⁸⁴ Federální shromáždění ČSSR, 6. společná schůze SL a SN, 9. listopadu 1982. Cit. místopředseda vlády ČSSR prof. JUDr. Karol Laco, DrSc. [online]. [cit. 2024-03-24]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1981fs/slsn/stenprot/006schuz/s006015.htm>.

byla spíše upřesněna, nejednalo se o zásadní změnu institutu věcných břemen; tu měl přinést až občanský zákoník č. 89/2012 Sb.

2. Cestní služebnosti v širším kontextu

2.1. Věcná práva a věcná práva k věci cizí

Věcná práva jsou systematicky zařazena do části třetí hlavy II. občanského zákoníku, to jest mezi absolutní majetková práva. Podle § 976 občanského zákoníku působí absolutní majetková práva vůči každému, nestanoví-li zákon něco jiného. Právě působnost vůči všem, tj. *erga omnes*, absolutní práva, a tudíž i věcná práva jako jejich nejnepřítivějšího představitele, charakterizuje.⁸⁵ Právu individuálně určeného nositele věcného práva odpovídá obecná negativní povinnost každého, vyjma samotného nositele věcného práva, zdržet se rušení nositele věcného práva.⁸⁶ Tím je dán rozdíl oproti právům relativním, která působí jen mezi individuálně určenými stranami.

Věcná práva nejsou jednotnou skupinou práv. Věcná práva k věci cizí totiž neobsahují pouze absolutní prvek, tj. působnost vůči všem, ale také prvek relativní. Je proto možno věcná práva rozčlenit do dvou podskupin, jednak na právo vlastnické, spoluvlastnické a držbu, jednak na věcná práva k věci cizí, to jest právo stavby, věcná břemena, zástavní a zadržovací právo, zákonné předkupní právo, smluvní předkupní právo, jestliže bylo sjednáno jako právo věcné, jakož i vedlejší ujednání při kupní smlouvě sjednaná jako práva věcná.⁸⁷

Petrov nazývá věcná práva k věci cizí limitovanými věcnými právy a chápe je jako úlomek vlastnického práva. Jestliže věcné právo k věci cizí zanikne, ve své úplnosti se obnoví vlastnické právo vlastníka k věci, která byla do té doby věcným právem k věci cizí zatížena.⁸⁸ Na druhou stranu toto pojetí nepochybně nezahrnuje všechna věcná práva k věci cizí, neboť neplatí pro reálná břemena; za součást vlastnického práva, který by byl oním úlomkem, nelze považovat povinnost konat ani právo vyžadovat konání takové povinnosti. Naopak za úlomek vlastnického práva lze považovat také některá závazková práva jako je nájem či pacht.⁸⁹

Knapp uvádí, že věcná práva k věci cizí se svojí strukturou podobají právům obligacním, ba dokonce je mezi ně – jako zvláštní skupinu relativních práv nerozlučně spojených

---

⁸⁵ PETROV, Jan. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2019, 3276 s. ISBN 978-80-7400-747-7. Strana 1013.

⁸⁶ DVOŘÁK, Jan. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III. 2. vydání.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, 1128 s. ISBN 978-80-7598-757-0. Strana 1.

⁸⁷ SPÁČIL, Jiří. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář. 2. vydání.* Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 2-3, 6.

⁸⁸ PETROV, Jan. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2019, 3276 s. ISBN 978-80-7400-747-7. Strana 1015.

⁸⁹ SPÁČIL, Jiří. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář. 2. vydání.* Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 7.

s vlastnictvím k věci, které vznikají ze zvláštního právního důvodu, to jest nabytí vlastnictví k věci – zařazuje. Věcná práva k věci cizí jsou pak toliko právním vztahem mezi vlastníkem věci jako subjektem obligace a oprávněným jako dalším subjektem. Knapp rovněž odůvodňuje, že věcná práva k věci cizí nejsou právy absolutními, nýbrž relativními. Poukazuje na existenci relativní povinnosti zavázaného z věcného práva k věci cizí (kupř. vlastníka pozemku zatíženého věcným břemenem), která stojí vedle absolutní povinnosti třetích osob nerušit, což dává do protikladu s právem vlastnickým, u něhož je dána pouze povinnost třetích osob nerušit. Právě proto jsou podle něj věcná práva k věci cizí absolutními právy pouze zdánlivě a řadí je mezi práva relativní.⁹⁰

Výše uvedené Knappovo pojetí nepochybně správně vychází z toho, že obligační prvek věcných práv k věci cizí tyto nápadně odlišuje od zbylých věcných práv. Rozdíl mezi věcnými právy k věci cizí a obligačními právy je však dán právě tím, jakým způsobem jsou určeny strany právního poměru. Jestliže právní poměr u obligace se týká zpravidla těch, kdo uzavřeli smlouvu, u věcného práva k věci cizí je spojen s vlastnictvím věci; tím však není dotčena skutečnost, že se mezi nimi jedná o relativní právní vztah.⁹¹ Na druhou stranu zařazení věcných práv k věci cizí mezi zbylá věcná práva je dáno historickým právním vývojem. Právní pojem nemusí věrně odrážet realitu, důležité je, jak je všeobecně chápán.⁹² Proto je na místě spokojit se s pozitivistickou definicí věcných práv, tj. že věcným právem je takové právo, o kterém to stanoví zákon, aniž by bylo třeba zabývat se takovou jejich doktrinní definicí, která bude veškerá věcná práva zahrnovat.⁹³

2.2. Věcná břemena

Pojem věcných břemen byl jako legislativní termín do občanského zákoníku zaveden, jak již bylo ve výkladu o historickém vývoji služebností zmíněno, občanským zákoníkem z roku 1950. Přetrval i v poměrech občanského zákoníku z roku 1964 a je obsažen rovněž v nynějším občanském zákoníku. Avšak v současné právní úpravě již nejsou chápána věcná břemena monisticky, jako tomu bylo v případě předešlých dvou občanských zákoníků, nýbrž rozdělují

---

⁹⁰ KNAPP, Viktor. *Předmět a systém československého socialistického práva občanského*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1959, 316 s. Bez ISBN. Strana 111, 251-252, 254-256, 281-282.

⁹¹ SPÁČIL, Jiří. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 6.

⁹² SPÁČIL, Jiří. K vymezení pojmu „věcná práva“ a o problematice věcných břemen. [online]. [cit. 2024-03-29]. *Časopis pro právní vědu a praxi*, roč. 14 (2006), č. 1, s. 5. ISSN 1805-2789. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/7283/6649>. Strana 5.

⁹³ SPÁČIL, Jiří. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 6.

se na služebnosti a reálná břemena. Pojem věcné břemeno tudíž chápe občanský zákoník z roku 2012 jako nadřazený pojem pro služebnosti a reálná břemena.

O věcných břemenech platí to, co bylo v předešlé kapitole řečeno o věcných právech k věci cizí. Můžou spočívat v *dare* či *facere*, pak se jedná o reálná břemena dle § 1303 a násl. občanského zákoníku, anebo v *omitere* či *pati*, pak jde o služebnosti podle § 1257 a násl. občanského zákoníku.

2.3. Služebnosti

2.3.1. Obecně ke služebnostem

Občanský zákoník vymezuje služebnosti v ustanovení § 1257 odst. 1. Podle první věty tohoto ustanovení může být věc zatížena služebností. Oproti předchozímu občanskému zákoníku může být služebností zatížena jakákoliv věc, nikoliv pouze věc nemovitá. Na druhou stranu se uvedené neprosadí v případě pozemkových služebností. Služebností může být zatížena i jen vymezená část věci, například služebností cesty jen ta část pozemku, po které je cesta vedena. Služebností lze zatížit také jen spoluvlastnický podíl k věci, jestliže to její povaha připouští, kupříkladu u služebnosti požívání.⁹⁴

Podle věty druhé ustanovení § 1257 odst. 1 občanského zákoníku postihuje služebnost vlastníka služebné věci jako věcné právo tak, že musí ve prospěch jiného něco trpět nebo se něčeho zdržet. Služebnost jako věcné právo je věcí, neboť podle § 496 odst. 2 občanského zákoníku jsou nehmotnou věcí práva, jestliže to jejich povaha připouští. Služebnost může být jak věcí movitou, tak nemovitou. Podle § 498 odst. 1 občanského zákoníku totiž platí, že mezi nemovité věci jsou zařazena také věcná práva k pozemkům a podzemním stavbám se samostatným účelovým určením. Proto zatěžuje-li služebnost nemovitost, bude sama věcí nemovitou. Oproti tomu služebnosti zatěžující věc movitou jsou také věcmi movitými, protože § 498 odst. 2 občanského zákoníku stanoví, že ostatní věci hmotné i nehmotné jsou věcmi movitými.

Vlastník služebné věci je povinným. Tím, vůči komu se vlastník služebné věci musí něčeho zdržet či něco trpět, je oprávněný. Podle toho, jakým způsobem je určena osoba oprávněného, se rozlišují služebnosti pozemkové a osobní. V případě služebností osobních je osoba oprávněného určena přímo, neodvozeně, působí proto *in personam*, oproti tomu v případě pozemkových služebností je její určení odvozeno od vlastnictví pozemku, v jehož prospěch je

---

⁹⁴ HRABÁNEK, Dušan, LASÁK, Jan. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 1110-1111.

zřízena, působí z toho důvodu *in rem*. Kromě základního rozdělení služebností na pozemkové a osobní občanský zákoník obsahuje další dva specifické druhy služebností, a to služebnosti nepravidelné (*servitutes irregulares*) a zákonná věcná břemena.

Občanský zákoník staví na římskoprávní zásadě *servitus in faciendo consistere nequit*, když stanoví, že vlastník služebností zatížené věci se musí ve prospěch někoho jiného něčeho zdržet či něco trpět. Stejně jako v římském právu tedy služebnosti spočívají v pasivitě povinného, která však nebyla v římském právu a ani dnes není bezvýjimečná.⁹⁵ Výjimku ze zásady, že služebnost nespočívá v konání, představuje ustanovení § 1269 a § 1276 odst. 3 věta druhá občanského zákoníku, jakož i povinnost údržby služebné věci u služebnosti užívání stanovená ustanovením § 1284 odst. 2 věta druhá občanského zákoníku.

Zdržení se (*omitere*) znamená, že vlastník služebné věci nesmí vykonávat určitou činnost či činnosti, k jejichž výkonu by byl ze své pozice jinak oprávněn. Příkladem lze uvést zákaz stavět plot nad určitou výší. Naproti tomu pod strpěním (*pati*) je třeba rozumět nebránění úkonům oprávněného.⁹⁶ V takovém případě musí vlastník služebné věci např. strpět průchod oprávněného přes svůj pozemek, je-li služebný pozemek zatížen služebností stezky, případně nechat oprávněného pást dobytek na služebném pozemku.

2.3.2. Vlastnická služebnost

Občanský zákoník ustanovením § 1257 odst. 2 výslovně připouští možnost vlastníka pozemku zatížit svůj pozemek ve prospěch jiného svého pozemku. Ustanovením § 1301 občanského zákoníku je dále výslovně stanoveno, že spojí-li se vlastnictví panující a služebné věci v jedné osobě, služebnost nezanikne. Tímto přístupem občanský zákoník ve shodě s osnovou čl. občanského zákoníku z roku 1937 výslovně popírá římskoprávní zásadu *nemini res sua servit* či *nulli res sua servit*, podle které nebylo možno zatížit vlastní věc služebností.⁹⁷

Co se týče zřízení vlastnické služebnosti, občanský zákoník v § 1260 občanského zákoníku neuvádí žádný způsob nabytí služebnosti, kterým by bylo možno na svém pozemku zřídit služebnost ve prospěch jiného svého pozemku. Jestliže by však nebylo možno, aby vlastník pozemku zatížil svůj pozemek služebností ve prospěch jiného svého pozemku, ustanovení §

---

⁹⁵ THÖNDEL, Alexandr. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III.* 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, 1128 s. ISBN 978-80-7598-757-0. Strana 655, 657.

⁹⁶ HRABÁNEK, Dušan, LASÁK, Jan. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474).* Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 1112.

⁹⁷ SKŘEJPEK, Michal, BĚLOVSKÝ, Petr, ŠEJDL, Jan, FALADA, David. *Římské právo v občanském zákoníku: Komentář a prameny.* Věcná práva. Praha: Auditorium, 2017, 304 s. ISBN 978-80-87284-65-0. Strana 210.

1257 odst. 1 občanského zákoníku by se tím zcela vyprázdnilo. V úmyslu zákonodárce totiž jistě nebylo, aby zavedl institut, který je neaplikovatelný, protože je nutno odmítnout názor Kindla, podle kterého vlastnická služebnost podle § 1257 odst. 1 občanského zákoníku být zřízena nemůže, neboť to § 1260 občanského zákoníku neumožňuje. Lze naopak plně souhlasit s Thöndelem, že bude namístež závěr, podle kterého bude moci vlastník pozemku zřídit služebnost ve prospěch jiného svého pozemku jednostranným prohlášením s náležitostmi nezbytnými pro vznik služebnosti na základě smlouvy.⁹⁸

Ustanovení § 1301 občanského zákoníku upravuje odlišnou situaci od té uvedené v § 1257 odst. 2 občanského zákoníku. Spojení vlastnictví služebné a panující věci nepředchází zřízení služebnosti, jako tomu bylo v přechozím případě, naopak je nejprve zřízena služebnost a až později dochází ke spojení vlastnictví služebné a panující věci. Shodně jako u vlastnické služebnosti zřízené podle § 1257 odst. 2 občanského zákoníku se i toto ustanovení vztahuje výlučně na pozemkové služebnosti. Jedná se totiž o ustanovení speciální k § 1993 odst. 1 občanského zákoníku. Jestliže tudíž splyne právo oprávněného z osobní služebnosti s povinností povinného vyplývající z téže služebnosti v jedné osobě, bude to mít za následek zánik práv i povinností.⁹⁹

2.3.3. Pozemkové služebnosti

Pozemkové služebnosti, stejně jako služebnosti osobní, nejsou občanským zákoníkem výslovně definovány. Lze je však se zřetelem na ustanovení § 1265 občanského zákoníku vymezit jako služebnosti, které jsou spojeny s určitým panujícím pozemkem. Podle Hrabánka s Lasákem však lze služebnost zřídit nejen ve prospěch pozemku, jak by z izolovaného výkladu ustanovení § 1265 občanského zákoníku vyplývalo, nýbrž také ve prospěch budovy, je-li samostatným předmětem právních vztahů (to jest nestala-li se součástí pozemku). Naproti tomu výklad spočívající v možnosti zřídit služebnost výlučně ve prospěch pozemku, anebo určité osoby, lze podpořit poukazem na ustanovení § 977 občanského zákoníku a jím založený *numerus clausus* věcných práv. Přesto docházejí k závěru, že lze rovněž zřídit služebnost ve prospěch budovy,

---

⁹⁸ THÖNDEL, Alexandr. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III.* 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, 1128 s. ISBN 978-80-7598-757-0. Strana 659.

⁹⁹ HRABÁNEK, Dušan, LASÁK, Jan. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474).* Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 1206.

jež není součástí pozemku, na kterou se aplikují ustanovení o pozemkových služebnostech, bude-li to slučitelné s její povahou.¹⁰⁰

V odborné literatuře je sporná otázka, zda může být zřízena služebnost k prostoru pod povrchem (například jízdy tunelem) ve smyslu § 1265 odst. 3 občanského zákoníku také jako pozemková služebnost. Podle § 1265 odst. 3 občanského zákoníku je možno k prostoru pod povrchem zřídit užívací věcná práva jako zcizitelná a dědičná. Podle Thöndela zřízení takové služebnosti ve prospěch panujícího pozemku patrně možné je, neboť zákon výslovně nehovoří o tom, že se jedná o osobní služebnost.¹⁰¹ Hrabánek s Lasákem naproti tomu argumentují tím, že zcizitelnost i dědičnost užívacího práva připadá do úvahy pouze v případě osobních služebností, jakož i tím, že předmětné ustanovení má význam jen u osobních služebností, které zanikají smrtí nebo zánikem oprávněné osoby.¹⁰² Je jistě pravdou, že § 1265 odst. 3 občanského zákoníku nestanoví, že se jedná o osobní služebnost, na druhou stranu úprava zcizitelnosti a dědičnosti dává význam jen u osobních služebností, pročež se zdá být správný závěr Hrabánka s Lasákem, že se o pozemkovou služebnost jednat nemůže.

Občanský zákoník rozeznává následující pozemkové služebnosti: služebnost inženýrské sítě, oporu cizí stavby, služebnost okapu, právo na svod dešťové vody, právo na vodu, služebnost rozlivu, služebnost stezky, služebnost průhonu, služebnost cesty a právo pastvy, jež jsou upraveny ustanovením § 1267 - § 1282 občanského zákoníku. Uvedený výčet je však toliko demonstrativní a lze si sjednat i jinou služebnost, bude-li splňovat podmínky uvedené § 1257 odst. 1 občanského zákoníku.

2.3.4. Vznik služebností

Způsoby nabytí služebnosti jsou vyjmenovány v § 1260 občanského zákoníku. Ačkoliv se uvedený výčet jeví jako taxativní, neobsahuje veškeré způsoby nabytí služebnosti, poněvadž vlastnickou služebnost upravenou § 1257 odst. 2 je možno nabýt toliko jednostranným prohlášením vlastníka pozemku, kterým zatěžuje pozemek ve prospěch jiného svého pozemku. Jsou proto způsoby nabytí služebnosti tyto: jednostranné prohlášení vlastníka pozemku, smlouva, pořízení pro případ smrti, vydržení, jakož i rozhodnutí orgánu veřejné moci

---

¹⁰⁰ HRABÁNEK, Dušan, LASÁK, Jan. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 1114-1115.

¹⁰¹ THÖNDEL, Alexandr. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III. 2. vydání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, 1128 s. ISBN 978-80-7598-757-0. Strana 688.

¹⁰² HRABÁNEK, Dušan, LASÁK, Jan. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 1137-1138.

v případech stanovených zákonem. Služebnost lze také nabýt přímo ze zákona, avšak jen tehdy, stanoví-li to zákon. Jestliže se právním jednáním zřizuje služebnost k věci, která je zapsána ve veřejném seznamu, vzniká v souladu s ustanovením § 1262 odst. 1 občanského zákoníku zápisem do veřejného seznamu. Naproti tomu v případě, kdy se zřizuje služebnost k věci nezapsané ve veřejném seznamu, vzniká účinnosti smlouvy.

Nejčastějším způsobem nabytí služebnosti bude bezpochyby smlouva, a to jak smlouva dvoustranná, tak i smlouva ve prospěch třetího, vysloví-li s tím souhlas. Smlouva vyžaduje písemnou formu, bude-li jí zřizována služebnost k nemovité věci; jinak by taková smlouva byla absolutně neplatná. V případě služebností, které mají zatěžovat toliko část pozemku (například služebnost cesty vedoucí jen po okraji pozemku) bude třeba zatíženou část pozemku vyznačit na geometrickém plánu. Služebnost může být zřízena úplatně i bezúplatně; neupravuje-li smlouva tuto otázku výslovně, pak se má za to, že byla služebnost zřízena jako bezúplatná.¹⁰³

Dalším ze způsobů nabytí služebnosti je pořízení pro případ smrti. K tomu, aby mohlo dojít k nabytí služebnosti, je třeba, aby soudní komisař v dědickém řízení potvrdil nabytí dědictví dědicům na základě pořízení pro případ smrti, kterým je zřizována služebnost. Avšak i tehdy, jestliže zůstavitel nepořídí pro případ své smrti, je možnost zřídit služebnost dohodou dědiců v dědickém řízení, což vyplývá z ustanovení § 1696 odst. 2 občanského zákoníku.

U služebností připadá v úvahu vydržení jak řádné, tak i mimořádné. Jde-li o řádné vydržení služebnosti, činí vydržecí doba 3 roky, vázne-li služebnost na movité věci; zatěžuje-li nemovitou věc, činí 10 let. Vydržecí doba potřebná pro mimořádné vydržení činí dvojnásobek dob potřebných pro vydržení řádné. K nabytí služebnosti dojde již samotným vydržením. Jestliže by však někdo užíval cizí pozemek třeba k chůzi, maje za to, že jej vlastní, nevydrží služebnost, ale (případně) vlastnické právo k věci; aby připadalo vydržení služebnosti do úvahy – za současného splnění dalších podmínek nezbytných pro vydržení uvedených v § 1089 - § 1098 občanského zákoníku – je třeba, aby se držitel domníval (byl v dobré víře), že drží právo odpovídající služebnosti (tj. například právo chůze a dopravování se lidskou silou).¹⁰⁴ O dobré víře však nebude možno hovořit tehdy, je-li někým právo odpovídající služebnosti dlouhodobě vykováno, třebas by mu v tom nebylo vlastníkem pozemku bráněno,

---

¹⁰³ HRABÁNEK, Dušan, LASÁK, Jan. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 1121-1122.

¹⁰⁴ Tamtéž, strana 1125.

avšak jen v případě, že bude výkon takového práva podložen důvodem opravňujícím k takovému přesvědčení.¹⁰⁵

Zvláštní ustanovení týkající se vydržení služebnosti odpovídající veřejnému statku, tj. věci (movité i nemovité) určené k obecnému užívání, je obsaženo v § 1260 odst. 2 občanského zákoníku; vydržitelkou takovéto věci se stane obec, na jejímž území se nalézá. Je však otázkou, v jakých případech bude možno dané ustanovení využít a kdo má za ni vykonávat držbu. Hrabánek s Lasákem uvádějí, že toto ustanovení má řešit situace, kdy se na území obec „od nepaměti“ chodí přes určitý pozemek a občané jsou přitom v domněnku, že se jedná o veřejnou cestu.¹⁰⁶ V takovém případě však budou zpravidla naplněny podmínky pro to, aby se jednalo o veřejně přístupnou účelovou komunikaci, ledaže by nebyla dána nezbytná komunikační potřeba. Nicméně již prvorepubliková judikatura přijala závěr, podle kterého: „Z toho, že se po určitém pozemku kdokoliv procházel, nelze vyvozovati výkon služebnosti pro obec, nýbrž jen výkon obecného (veřejného) užívání. Ani v tom, že se obecní výbor usnesl, že se obec bude brániti všemi prostředky proti jakémukoliv omezení užívání pozemku obyvatelstvem obce a že se obec s vlastníkem pozemku dohodla o udržování a hlídání pozemku, se neprojevuje úmysl obce potřebný k vydržení služebnosti jako práva soukromého.“¹⁰⁷ Obdobně se vyslovil také Nejvyšší soud, podle kterého k vydržení pozemku obcí nemůže vést jeho obecné užívání.¹⁰⁸ Je tudíž možno uzavřít, že užívání cesty občany obce nepovede k jejímu vydržení pro obec.

Co se týče nabytí služebnosti ze zákona, spadají do této kategorie tzv. legální (zákonná) věcná břemena, která mají nesporně silný veřejnoprávní prvek; teoretické názory na jejich povahu jsou nicméně různé.¹⁰⁹ Jako příklad zákonného věcného břemen obsaženého v platném a účinném zákoně je možno uvést § 15 odst. 4 zákona České národní rady č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, podle kterého jsou mj. vlastníci nemovitostí povinni strpět umístění měřických a hraničních značek a ochranných znaků, signálů a jiných měřických zařízení na nemovitostech a zdržet se všeho, co by je mohlo zničit, poškodit nebo učinit nepoužitelnými; dále § 50 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách, podle

---

¹⁰⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 31.8.1987 sp. zn. 3 Cz 42/87

¹⁰⁶ HRABÁNEK, Dušan, LASÁK, Jan. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 1129.

¹⁰⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 1.2.1938 sp. zn. Rv I 421/37 [Vážný 16683], obdobný závěr byl vysloven také rozhodnutím Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 18.1.1930 sp. zn. Rv II 299/29 [Vážný 9552].

¹⁰⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.7.2019 sp. zn. 22 Cdo 612/2019

¹⁰⁹ THÖNDEL, Alexandr. In: ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III. 2. vydání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, 1128 s. ISBN 978-80-7598-757-0. Strana 672.

kterého jsou vlastníci pozemků, na nichž se nacházejí koryta vodních toků, povinné mj. strpět průchod osob podél vodních toků, bez náhrady umístění zařízení ke sledování stavu povrchových a podzemních vod a ekologických funkcí vodního toku, například plavebních znaků, atd.

Ke vzniku služebnosti na základě rozhodnutí orgánu veřejné moci dochází jednak rozhodnutím orgánu státní správy vydaném podle zvláštního zákona (například lze podle § 170 odst. 2 zákona č. 283/2021 Sb., stavební zákon, omezit právo k pozemku, typicky zřízením služebnosti stezky nebo cesty, k vytvoření podmínek pro nezbytný přístup k pozemku nebo stavbě, a pro řádné užívání veřejně prospěšné stavby nebo veřejně prospěšného opatření), jednak rozhodnutím soudu. Nejčastěji to bude připadat v úvahu při povolení nezbytné cesty dle § 1029 odst. 2 občanského zákoníku, případně při zrušení spoluvlastnictví rozdělením společné věci dle § 1145 občanského zákoníku.

Ustanovení § 1261 upravuje případy, kdy by měla být nabyta pozemková služebnost, služebnost pastvy nebo služebnost braní lesních plodů k pozemku určenému k plnění funkcí lesa. V takových případech je možno pozemek určený k plnění funkcí lesa zatížit jen smlouvou, pořízením pro případ smrti nebo rozhodnutím orgánu veřejné moci, přičemž služebnost může být zřízena jen jako vykupitelná a podmínky její vykupitelnosti musí být předem určeny. Je tedy zřejmé že tyto vyjmenované služebnosti nelze v případě pozemku určeného k plnění funkcí lesa vydržet. Naproti tomu z citovaného ustanovení neplyne zákaz vydržení osobních služebností vyjma těch, které byly jmenovány. Nebyla-li by služebnost sjednána jako vykupitelná, bylo by právní jednání, kterým se zřizuje, neplatné, a to absolutně.¹¹⁰

2.3.5. Zánik služebnosti

Zánik služebnosti upravuje občanský zákoník v § 1299 – § 1302. Podle § 1299 odst. 1 občanského zákoníku zaniká služebnost trvalou změnou, pro kterou již služebná věc nemůže sloužit panujícímu pozemku nebo oprávněné osobě. Služebnost zaniká přímo ze zákona, aniž by bylo třeba rozhodnutí soudu. Změna, pro kterou již nemůže služebná věc sloužit panujícímu pozemku či oprávněné osobě, bude spočívat v trvalé změně vlastnosti služebné věci; může se jednat jak o vlastnosti faktické (například ztráta vody ve studni, odplavení pozemku apod.), tak i vlastnosti právní (změna územního rozhodnutí, vyhlášení chráněného území s podmínkami

---

¹¹⁰ HRABÁNEK, Dušan, LASÁK, Jan. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 1130-1131.

zakazující výkon činnosti, jež je předmětem služebnosti atd.) Jestliže by byla trvalá změna služebnosti způsobena povinným, je otázkou, zda i v takovém případě nastane zánik služebnosti. Thöndel uvádí, že není rozhodující, zda byla trvalá změna způsobena zaviněně či nikoliv,¹¹¹ oproti tomu Hrabánek s Lasákem uvádějí, že je zapotřebí, aby ke změně došlo bez přičinění povinného.¹¹² Druhý zmiňovaný názor zastává také Nejvyšší soud, který se na něj dokonce výslovně odkazuje a uvádí, že je možno jej přiměřeně aplikovat i v případě § 1299 odst. 2 občanského zákoníku.¹¹³ Nakonec je nutno zdůraznit, že trvalou změnu ve smyslu § 1299 odst. 1 nemůže představovat dodatečně zajištění přístupu jinudy než přes služební pozemek; v takovém případě by však bylo možno uvažovat o zrušení služebnosti podle § 1299 odst. 2 občanského zákoníku.¹¹⁴

V případě trvalé změny vyvolávající hrubý nepoměr mezi zatížením služební věci a výhodou oprávněného pozemku přichází do úvahy v souladu s § 1299 odst. 2 občanského zákoníku možnost povinného domáhat se omezení nebo zrušení služebnosti, a to za přiměřenou náhradu. Oproti odstavci prvnímu citovaného ustanovení se nejedná o trvalou nemožnost sloužit, neboť služebnost nadále sloužit oprávněnému může, avšak v důsledku trvalé změny vznikl hrubý nepoměr mezi zatížením povinného a výhodou oprávněného. Změna může být stejně jako v případě změny vyvolávající nemožnost sloužit panujícímu pozemku či oprávněnému jak faktická, tak právní; v úvahu bude připadat i změna v osobních poměrech účastníků, bude-li se výrazným obsahem dotýkat obsahu služebnosti.¹¹⁵ Co se týče promlčení věci zapsané do veřejného seznamu, není v poměrech občanského zákoníku na místě domáhat se zrušení služebnosti pro trvalou změnu poměrů, ale určení, že služebnost je promlčena.¹¹⁶

Služebnost zanikne také v případě dohody stran o jejím zrušení, a to výmazem z veřejného seznamu, je-li do něj služebnost zapsána; jinak podle ustanovení týkajících se uzavírání smluv. Služebnost dále může zaniknout uplynutím doby. Podle § 1257 odst. 2 lze vázat zánik služebnosti na den, kdy určená osoba dosáhne stanoveného věku (což by bylo možné, i kdyby

---

¹¹¹ THÖNDEL, Alexandr. In: ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III.* 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, 1128 s. ISBN 978-80-7598-757-0. Strana 752.

¹¹² HRABÁNEK, Dušan, LASÁK, Jan. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474).* Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 1198.

¹¹³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.2.2015 sp. zn. 22 Cdo 3732/2014 (uveřejněný pod č. 53/2016 Sb. rozh. obč.)

¹¹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.1.2011 sp. zn. 22 Cdo 129/2009

¹¹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1.10.2002 sp. zn. 22 Cdo 1624/2002

¹¹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.10.2020 sp. zn. 22 Cdo 1491/2019 (uveřejněný pod č. 50/2021 Sb. rozh. obč.)

to občanský zákoník výslovně neuváděl); má se za to, že zemře-li tato osoba dříve, nemá to na trvání služebnosti vliv.

Osobní služebnosti zaniknou také tehdy, zemře-li oprávněná fyzická osoba, případně zanikne-li oprávněná právnická osoba. Lze však sjednat, že služebnost smrtí nezaniká a vztahuje se také na dědice zemřelého; přitom se má za to, že dědici jsou zákonní dědicové první dědické třídy. Služebnost zřízená ve prospěch právnické osoby zaniká dnem, kdy nabylo právní moci rozhodnutí o výmazu právnické osoby z veřejného rejstříku, a to bez ohledu na to, zda právnická osoba zanikla s právním nástupcem nebo bez něj. Naproti tomu služebnosti, které slouží provozu závodu, převodem nebo přechodem závodu, případně jeho části, jež bude provozována jako samostatný závod, nezanikají. Uvedené ustanovení je praktické zejména v případě osobních služebností inženýrských sítí zřízených ve prospěch jejich provozovatelů, u nichž dochází k převodům závodu.¹¹⁷

---

¹¹⁷ HRABÁNEK, Dušan, LASÁK, Jan. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 1208-1209

3. Obecně k cestním služebnostem

3.1. Plocha určená pro výkon služebnosti

Všem třem cestním služebnostem, upraveným v § 1274 - § 1276 občanského zákoníku, to jest služebnosti stezky, průhonu a cesty, je společné ustanovení § 1277 občanského zákoníku. Podle věty první tohoto ustanovení musí být plocha pro výkon služebnosti stezky, cesty nebo průhonu přiměřená potřebě a místu. Jestliže má být vyhrazena pro výkon služebnosti jen část služebného pozemku, je třeba pořádit geometrický plán, který bude součástí vkladové listiny. Jestliže by takto vyhrazená plocha od počátku neumožňovala výkon práv ze služebnosti, bude právní jednání absolutně neplatné z důvodu uvedeného v § 580 odst. 2 občanského zákoníku.¹¹⁸

Jinak tomu ale bude tehdy, nebude-li vůbec sjednáno vyhrazení jen části služebného pozemku pro výkon služebnosti. V takovém případě bude na vlastníkově služebného pozemku, aby pro cestu (stezku, průhon) vyhradil plochu přiměřenou potřebě a místu.¹¹⁹ Vyhradil-li vlastník služebného pozemku jednou plochu pro cestu, může ji později přeložit na jinou plochu, a to i bez souhlasu vlastníka panujícího pozemku, bude-li nově vyhrazená plocha pro cestu v souladu s účelem služebnosti; cesta však nesmí být přeložena na část služebného pozemku, která v době vzniku služebnosti ještě nebyla jeho součástí.¹²⁰ V případě, že nebude od počátku přiměřená plocha pro výkon služebnosti vyhrazena, oprávněný ze služebnosti bude využívat vícero cest na služebném pozemku, avšak později vlastník služebného pozemku vyhradí pro výkon služebnosti cestu jedinou a ostatní cesty zatarasí, nebude se moci oprávněný domáhat, aby mohl užívat i zatarasených cest, bude-li jediná vlastníkem služebného pozemku vyhrazená plocha pro výkon služebnosti (cesta) v souladu s povahou a účelem předmětné služebnosti.¹²¹

Druhá věta ustanovení § 1277 občanského zákoníku upravuje situaci, kdy se stezka, průhon nebo cesta stanou neschůdnými; v takovém případě se lze domávat vykázání náhradní plochy, a to až do jejich uvedení do předešlého stavu. Z citovaného ustanovení je zřejmé, že náhoda stíhá vlastníka služebného pozemku, neboť je to on, kdo vyhrazuje plochu pro výkon služebnosti. Typickým příkladem takové náhody může být povodeň, pád stromů, sesuv půdy,

---

¹¹⁸ HRABÁNEK, Dušan, LASÁK, Jan. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 1167.

¹¹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 09.07.2014 sp. zn. 22 Cdo 3833/2012

¹²⁰ Rozhodnutí SL č. 503 a 504. In: ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Díl II*. Reprint původního vydání. Olomouc: CODEX Bohemia, s.r.o., 1998, 970 s. ISBN 80-85963-64-7. Strana 850.

¹²¹ Rozhodnutí Gl. U. 1634 [online]. [cit. 2024-04-17]. Dostupné z: <https://play.google.com/books/reader?id=PfooAQAAMAAJ&pg=GBS.PA188&hl=cs>. Strana 189.

činnost třetí osoby apod. Je třeba dovodit, že vlastníka pozemku bude rovněž stíhat neschůdnost či nesjízdnost cesty (stezky, průhonu), způsobí-li ji svým jednáním; krom vykázaní náhradní cesty bude také povinen nahradit škodu. Jestliže však dojde k neschůdnosti z nedbalosti oprávněného (třeba nedostatečnou údržbou cesty), k vlastníkově tíži to nepůjde.

Náhradní plocha určená pro výkon služebnosti bude z povahy věci pouhým provizoriem (zákon hovoří o jejím vykázaní do doby uvedení původní cesty, stezky či průhonu do původního stavu), k jehož zřízení postačí faktické jednání vlastníka služebnosti.¹²² Nelze však po povinném požadovat, aby zajistil náhradní plochu smluvně, není-li možné ji vyhradit na vlastním pozemku. Nebude-li náhradní plocha vlastníkem služebného pozemku vyhrazena, může se po něm oprávněný domáhat náhrady škody, jakož i se domáhat vymezení náhradní cesty u soudu; nesmí však jen ze své vlastní vůle začít jinou plochu jako cestu využívat.¹²³

Jestliže není možno dočasně vykázat jinou plochu a výkon služebnosti nepůjde v původním rozsahu obnovit, služebnost zanikne podle § 1299 odst. 1 občanského zákoníku. Vyvolal-li by požadavek na dočasné vykázaní náhradní plochy a uvedení původní plochy pro výkon služebnosti hrubý nepoměr mezi zatížením služebné věci a výhodou panujícího pozemku, mohl by se vlastník služebného pozemku domáhat omezení či zrušení služebnosti za přiměřenou náhradu dle § 1299 odst. 2 občanského zákoníku.¹²⁴

3.2. Obsah a rozsah služebnosti

3.2.1. Obecně k obsahu a rozsahu služebnosti

Podle ustanovení § 1258 občanského zákoníku platí, že služebnost zahrnuje vše, co je nutné k jejímu výkonu. Není-li obsah nebo rozsah služebnosti určen, posoudí se podle místní zvyklosti, a jestliže takové místní zvyklosti není, stanoví totéž ustanovení vyvratitelnou právní domněnku, podle které rozsah nebo obsah služebnosti je spíše menší než větší.

Uvedená vyvratitelná právní domněnka má předobraz již v římském právu v zásadě *civiliter modo* (tj. opatrným způsobem). Projevem této zásady v římském právu bylo ustanovení zákona

---

¹²² THÖNDEL, Alexandr. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III. 2. vydání.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, 1128 s. ISBN 978-80-7598-757-0. Strana 711-112.

¹²³ HRABÁNEK, Dušan, LASÁK, Jan. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář. 2. vydání.* Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 1168.

¹²⁴ THÖNDEL, Alexandr. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III. 2. vydání.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, 1128 s. ISBN 978-80-7598-757-0. Strana 712.

XII desek o šíři cesty zřízené služebností cesty, případně požadavek na vedení cesty tak, aby byl služebný pozemek zatěžován co nejméně.¹²⁵

Ustanovení § 484 občanského zákoníku občanského stanovilo, že držitel panujícího statku může sice své právo vykonávat, jak se mu líbí; než služebnosti nesmějí býti rozšiřovány, nýbrž spíše, pokud to jejich povaha a účel dovoluje, musejí býti zužovány.

Občanský zákoník z roku 1950 zavedl objektivní kritérium místní zvyklosti, když podle jeho § 171 platilo, že je-li obsah nebo rozsah věcného břemena pochybný, rozhoduje místní zvyklost, a není-li jí, má se za to, že obtížený je zavázán spíše méně než více. Podle důvodové zprávy bylo pomocné kritérium místní zvyklosti zvoleno proto, že se často stávalo, že obsah i rozsah věcného břemena býval vzhledem k dlouhé době uplynulé od vzniku právního poměru sporný. Zároveň často nebyl dostatek důkazních prostředků, kterými by bylo možno obsah a rozsah věcného břemena určit.¹²⁶

Občanský zákoník z roku 1964, ani ve znění pozdějších novel, výslovné pravidlo, podle kterého by bylo možno řešit spory o obsah a rozsah věcného břemena, neobsahoval. Podle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 20.4.2005 sp. zn. 22 Cdo 2941/2004, rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 6.1.2006 sp. zn. 22 Cdo 2647/2004 či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16.8.2013 sp. zn. 22 Cdo 616/2012 byla shoda v tom, že oprávnění vyplývající z věcného břemene musí být vykonáváno tak, aby povinného zatěžovalo co nejméně (tj. v souladu se zásadou *civiliter*), věcná břemena nemohou být svémocně rozšiřována a že povinný má být omezován spíše méně než více. Uvedené závěry následoval i komentář k občanskému zákoníku, podle něhož bylo nutno obsah a rozsah věcného břemene poměřovat se zásadou dobrých mravů, vykládat jej tak, že výkonem práv z věcného břemene nesmí povinnému z věcného břemene působena škoda a musí jej zatěžovat co nejméně.¹²⁷

3.2.2. Výkon práv ze služebnosti osobami od oprávněného své právo odvozující

Oprávněným z cestních služebností je, protože se jedná o služebnosti pozemkové, vlastník panujícího pozemku. Výkon práv z cestních služebností však nesvědčí pouze oprávněnému, ale

---

¹²⁵ ŠEJDL, Jan. In: SKŘEJPEK, Michal, BĚLOVSKÝ, Petr, ŠEJDL, Jan, FALADA, David. *Římské právo v občanském zákoníku: Komentář a prameny*. Věcná práva. Praha: Auditorium, 2017, 304 s. ISBN 978-80-87284-65-0. Strana 211

¹²⁶ NS RČS 1948-1954, tisk 509 Vládní návrh občanského zákoníka, Důvodová zpráva [online].

[cit. 2024-04-12]. Dostupné z: https://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0509_13.htm.

¹²⁷ SPÁČIL, Jiří. In: ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, 1394 s. ISBN 978-80-7400-108-6. Strana 1033.

rovněž osobám, které od oprávněného odvozují právo užívat k chůzi a jízdě zatížený pozemek, jestliže tak činí v souladu s hospodářským účelem, ke kterému sloužil panující pozemek v době zřízení služebnosti.¹²⁸ Průjezd či průchod těchto osob se však nekoná z titulu samotné služebnosti, nýbrž právě odvozením od práva vyplývající ze služebnosti pro oprávněného.¹²⁹ Přitom je však nutno zdůraznit, že při posouzení otázky, zda lze umožnit průchodu či průjezdu osob, které své právo odvozují od oprávněného, nelze vycházet z osobních potřeb vlastníka panujícího pozemku, nýbrž z věcných potřeb panujícího pozemku, nehledě na to, kdo je jeho vlastníkem, případně osobou, která své právo od něj odvozuje.¹³⁰

Osobami odvozující své právo na průchod či průjezd od oprávněného budou zpravidla různí rodinní příslušníci oprávněného, návštěvy, řemeslníci, případně nájemci. Při posouzení, zda se jedná o nepřipustné rozšiřování služebnosti, bude nutno vycházet z potřeb panujícího pozemku, který zde je v době vzniku služebnosti, případně z takových potřeb, které lze v době vzniku služebnosti předpokládat. Nedovoleným rozšiřováním služebnosti je tak pouze zvětšení nebo účelové přeměnění panujícího pozemku, následkem kterého je služební pozemek zatěžován podstatně více, než mohlo být v době vzniku služebnosti počítáno.¹³¹ Proto kupříkladu v případě, že se po vzniku služebnosti přistěhuje k oprávněnému další člen domácnosti, bude moci i tento služebnost využívat.¹³² Na druhou stranu, jestliže je panujícím pozemkem stavební parcela s rodinným domkem, bude nedovoleným rozšiřováním služebnosti, bude-li domek přestavěn na ubytovnu, jejíž nájemci by stezky využívali.

V případě, že je panující pozemek v době zřízení služebnosti využíván k podnikání, je možno aby jej využíval také zaměstnanec vlastníka panujícího pozemku, avšak s omezením jen na druh podnikání, ke kterému by mohl panující pozemek využívat sám jeho vlastník.¹³³ Stejně tak v případě provozovny nacházející se na panujícím pozemku lze očekávat, že bude docházet k příchodu či průjezdu zákazníků, aniž by se tím služebnost rozšiřovala; to platí samozřejmě

---

¹²⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2006 sp. zn. 22 Cdo 973/2005

¹²⁹ Zpráva Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze dne 22.12.1987 sp. zn. Cpj 55/87 (uveřejněná pod č. 14/1988 Sb. rozh. obč.)

¹³⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 27.2.1924 sp. zn. Rv I 1753/23 [Vážný 3549]

¹³¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 19.6.1923 sp. zn. Rv II 63/23 [Vážný 2745]

¹³² HRABÁNEK, Dušan, LASÁK, Jan. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 1162.

¹³³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.7.2006 sp. zn. 22 Cdo 973/2005, shodně též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2018 sp. zn. 22 Cdo 1870/2018

jen tehdy, nacházela-li se na panujícím pozemku ona provozovna již v době zřízení služebnosti.¹³⁴

V rozporu s výše uvedeným je komentář Roučka, podle kterého služebnost vozové cesty nezahrnuje právo nechat k sobě jiné lidi jezdit, neboť u služebnosti stezky je výslovně uvedeno, že je možno nechat k sobě jiné lidi nechat přicházet (obdobně jako v současné právní úpravě, jen s tím rozdílem, že v občanském zákoníku se také mohou jiní lidé dopravovat lidskou silou), což u služebnosti vozové cesty (stejně jako u služebnosti cesty v občanském zákoníku) zákon nestanovuje. Jelikož § 484 obecného zákoníku občanského stanoví, že služebnosti nesmějí být rozšiřovány, nemůže se proto rozšířit služebnost vozové cesty na právo nechat k sobě jiné lidi jezdit. Zároveň však Rouček zmiňuje, že judikatura odpovídá na tuto otázku nejednotně.¹³⁵ Hrabánek s Lasákem uvádějí, že má být určující potřeba panujícího pozemku v době zřízení služebnosti, že nelze předpokládat, že by zákonodárce zamýšlel vyloučit ze služebnosti cesty například popeláře či běžné návštěvy, a konečně že došlo od doby prvního vydání Roučkova komentáře ke změně společenských poměrů, neboť v současné době se motorových vozidel k dopravě používá mnohem častěji. Z těchto důvodů mají za to, že ustanovení o služebnosti cesty má být vykládáno tak, že obsahuje také právo jiných dopravovat se k oprávněnému vozidly.¹³⁶

Argumentaci Hrabánka s Lasákem lze považovat za přesvědčivou. Výklad Roučka, podle kterého by, byl-li by za účinnosti občanského zákoníku uznán za správný, osoby odvozující své právo od oprávněného mohli pouze chodit nebo se dopravovat lidskou silou, je navíc v rozporu se současnou judikaturou, a i za účinnosti obecného zákoníku občanského se opíral toliko o jediné rozhodnutí.¹³⁷ Podle rozsudku Nejvyššího soudu totiž platí, že osoby odvozující své právo od oprávněného mohou užívat služebný pozemek zatížený služebností cesty k chůzi i jízdě.¹³⁸

---

¹³⁴ HRABÁNEK, Dušan, LASÁK, Jan. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 1165.

¹³⁵ ROUČEK, František. In: ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Díl II*. Reprint původního vydání. Olomouc: CODEX Bohemia, s.r.o., 1998, 970 s. ISBN 80-85963-64-7. Strana 865.

¹³⁶ HRABÁNEK, Dušan, LASÁK, Jan. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 1165.

¹³⁷ ROUČEK, František. In: ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Díl II*. Reprint původního vydání. Olomouc: CODEX Bohemia, s.r.o., 1998, 970 s. ISBN 80-85963-64-7. Strana 865.

¹³⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.8.2018 sp. zn. 22 Cdo 1870/2018

3.2.3. Možnosti omezení průchodu a průjezdu

Podle Nejvyššího soudu platí, že není-li rozsah a obsah služebnosti přesně sjednán, může povinný za účelem ochrany majetku, popřípadě i jiné právem chráněné hodnoty (např. života a zdraví apod.) učinit i jednostranně nezbytná opatření k ochraně těchto hodnot omezující výkon služebnosti; tato omezení však musí být přiměřená; nesmí tedy podstatně ztížit nebo přímo znemožnit oprávněnému výkon služebnosti.¹³⁹

Rozhodnutí, jež byly citovány v předchozím odstavci, se však nevyjadřují k tomu, že není-li rozsah a obsah služebnosti přesně sjednán, mělo by dle ustanovení § 1258 občanského zákoníku nejprve dojít k posouzení podle místní zvyklosti, a až bylo-li by zjištěno, že takové zvyklosti není, uplatnila by se vyvratitelná právní domněnka spočívající v tom, že rozsah nebo obsah služebnosti je spíše menší než větší. V citované judikatuře zmiňované závěry proto nejsou dostatečně argumentačně podloženy, když používají stejné řešení jako dovodila judikatura již v předešlé právní úpravě, avšak nevypořádávají se se doplněním zákona o institut místní zvyklosti, který by měl mít dle gramatického výkladu přednost.

Toto objektivní kritérium bylo – jak shora uvedeno – zavedeno nově občanským zákoníkem z roku 1950, aby bylo následně občanským zákoníkem z roku 1964 až do přijetí nynějšího občanského zákoníku opuštěno. Platný občanský zákoník jej používá kromě § 1258 i v dalších ustanoveních, konkrétně v § 114 odst. 2, § 1017 odst. 1, § 1281 a též § 2707 odst. 1. Kromě toho občanský zákoník používá také pojmu místní poměry, a to v § 1013 odst. 1 a v § 2256 odst. 1 a 2.

Podle komentářové literatury bude místní zvyklostí třeba rozumět takové jednání, které je v konkrétním místě a čase obvyklé.¹⁴⁰ V rozhodnutí týkajícím se ustanovení § 1017 odst. 1 občanského zákoníku nicméně Nejvyšší soud dovodil, že místní zvyklostí nelze chápat toliko zvyklosti místní (v daném místě), nýbrž také zvyklosti druhové (v podobných lokalitách, tj. například zda jde o město či vesnici, s přihlédnutím k obvyklému způsobu užívání), neboť není žádného důvodu pro to, aby byl pojem místní zvyklosti dle § 1017 odst. 1 občanského zákoníku vykládán jinak než pojem místní poměry podle § 1013 odst. 1 občanského zákoníku.¹⁴¹ A právě

---

¹³⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17.5.2017 sp. zn. 22 Cdo 4491/2016, jakož i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.6.2020 sp. zn. 22 Cdo 1234/2020

¹⁴⁰ THÖNDEL, Alexandr. In: ŠVESTKA, Jirí, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III. 2. vydání.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, 1128 s. ISBN 978-80-7598-757-0. Strana 716.

¹⁴¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.9.2023 sp. zn. 22 Cdo 1035/2023.

v případě ustanovení § 1013 odst. 1 týkajícího se míry imisí bylo již judikaturou k občanskému zákoníku č. 40/1964 Sb. konstatováno, že mírou přiměřenou místním poměrům je třeba rozumět jak poměry místní, tak poměry druhové.¹⁴² Místní poměry jsou stejně jako místní zvyklost kritériem objektivním. Nicméně ani tak nelze zcela vyloučit, aby se „(...) *přihlédlo i k okolnostem tkvícím v osobě nebo v poměrech vlastníka, který se ochrany proti neoprávněnému zásahu domáhá. Může ovšem jít jen o takové okolnosti, které svou závažností tento ohled vyžadují, přičemž je nutno zvlášť bedlivě dbát o to, aby ten, kdo se jich dovolává, sám nejednal v rozporu se zásadami socialistického soužití a nevyžadoval ohledy neúměrné okolnostem konkrétního případu, a zabránit jakékoliv snaze nebo možnosti jejich zneužití*“.¹⁴³ Závěry citové zprávy budou i nadále uplatnitelné – pochopitelně při nahrazení zásad socialistického soužití dobrými mravy – v platném občanském zákoníku, neboť z již zmíněného rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29.4.2015, sp. zn. 22 Cdo 3940/2014 plyne, že při posuzování imisí podle § 1013 odst. 1 občanského zákoníku bude nadále použitelná i předešlá judikatura.

Ačkoliv Nejvyšší soud dovodil, že pojem místní zvyklost dle § 1017 odst. 1 občanského zákoníku má být vykládán stejně jako pojem místní poměry dle § 1013 odst. 1 občanského zákoníku, neplyne z jeho závěru výslovně, že pojem místní zvyklost dle § 1258 občanského zákoníku (i dle dalších ustanoveních) má být rovněž vykládán shodně. Takovému přístupu nic nebrání, naopak je vhodné, aby úvaha soudu při přesně nesjednaném obsahu či rozsahu služebnosti nebyla omezena na porovnání se zvyklostmi existujícími v daném místě a čase, avšak posuzovala jednání v širším kontextu. Podpůrně lze zmínit, že by se jistě neslučovalo s představou racionálního zákonodárce, jestliže by tentýž pojem byl vykládán v různých ustanoveních téhož zákona odlišně.

Ve vztahu k usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17.5.2017 sp. zn. 22 Cdo 4491/2016 a rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 24.6.2020 sp. zn. 22 Cdo 1234/2020 se nabízí otázka, zda zásada civiliter, která byla vtělena do zákona vyvratitelnou právní domněnkou nastoupivší při přesně nesjednaném rozsahu a obsahu služebnosti a současně neexistenci místní zvyklosti (§ 1258 občanského zákoníku), se může uplatnit i v případě, kdy rozsah a obsah služebnosti není přesně sjednán, místní zvyklost (přesněji místní i druhová zvyklost) existuje, avšak je v rozporu se

---

¹⁴² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.4.2015 sp. zn. 22 Cdo 3940/2014 (uveřejněný pod č. 104/2015 Sb. rozh. obč.), dále rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.4.2006 sp. zn. 22 Cdo 223/2005.

¹⁴³ Zpráva Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 23.06.1987 sp. zn. Cpj 203/86 (uveřejněná pod č. 3/1988 Sb. rozh. obč.).

zásadou *civiliter*, a pročež i s judikaturními závěry Nejvyššího soudu, které uvedenou zásadu mají na zřeteli.

Pro přijetí řešení, které by i při existenci nešetřné místní zvyklosti zpravidla upřednostnilo zásadu *civiliter*, svědčí ustanovení § 2 odst. 3 občanského zákoníku, které zakotvuje dobré mravy jako obecný princip.¹⁴⁴ Již za účinnosti občanského zákoníku z roku 1964 bylo ostatně shledáno, že obsah a rozsah věcného břemene je třeba poměřovat se zásadou dobrých mravů a vykládat jej v souladu s ní tak, že výkonem práv z věcného břemene nesmí být povinnému z věcného břemene působena škoda a musí jej zatěžovat co nejméně.¹⁴⁵ Jako inspirativní je možno označit také závěr rozsudku Nejvyššího soudu, podle nějž jde-li o vážné ohrožení vlastnického práva, nesejde na tom, zda se jedná ohrožení nad míru přiměřenou poměrům či nikoliv; vždy je nutno tomu, jehož vlastnické právo je vážně ohroženo, ochranu poskytnout.¹⁴⁶ Ačkoliv se uvedený rozsudek zabýval problematikou imisí, nelze jako nepřiléhající odmítnout skutečnost, že aplikace objektivního kritéria místních poměrů byla odmítnuta v situaci, kdy by výkonem určité činnosti (v citovaném rozsudku chov včel) bylo vážně ohrožováno vlastnické právo, byť by taková činnost nebyla vykonávána v rozporu s místními poměry.

Závěrem lze shrnout, že při aplikaci ustanovení § 1258 občanského zákoníku by mělo být postupováno následovně. Je-li zjištěno, že obsah a rozsah služebnosti není přesně sjednán, bude třeba vycházet z místní zvyklosti, kterou může být jak zvyklost místní, tak zvyklost druhová. Bude-li však taková místní zvyklost v rozporu se zásadou *civiliter*, zpravidla nastoupí vyvratitelná právní domněnka, podle které se má za to, že je rozsah nebo obsah služebnosti spíše menší než větší.

Co se týče konkrétních možností omezení průchodu anebo průjezdu po pozemku, na kterém vážne služebnost k tomu opravňující, ze účinnosti obecného zákoníku občanského k tomu vznikla bohatá judikatura, kterou je vhodné – byť, jak již zmíněno shora, znění § 484 obecného zákoníku občanského bylo od současné právní úpravy odlišné – zmínit, neboť lze mít za to, že

---

¹⁴⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2015 sp. zn. 22 Cdo 3619/2015

¹⁴⁵ SPÁČIL, Jiří. In: ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, 1394 s. ISBN 978-80-7400-108-6. Strana 1033.

¹⁴⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.5.2004 sp. zn. 22 Cdo 1421/2003 (uveřejněný pod č. 14/2006 Sb. rozh. obč.)

se její závěry mohou zpravidla uplatnit i v nynější právní úpravě, protože byly postaveny na zásadě *civiliter*.¹⁴⁷

Za přípustné omezení průchodu či průjezdu bylo považováno uzavření cesty bránou, její uzamčení a předání klíče k ní oprávněnému ze služebnosti, neboť se jedná o opatření určené k ochraně služebného pozemku.¹⁴⁸ Zamítnuta byla žaloba oprávněného ze služebnosti cesty, po které omezil vlastník služebného pozemku průjezd hned třemi vraty, z nichž jedna byla uzavřena zcela a dvojce po jednom křídle, avšak všechna mohl oprávněný, kdykoliv to potřeboval, otevřít. Soud ve svém rozhodnutí vysvětlil, že nelze požadovat, aby byla vrata stále otevřena dokořán, a v důsledku toho vznikala na jmění vlastníka služebností obtíženého pozemku škoda.¹⁴⁹ Jako oprávněný byl tehdejší soudní praxí shledán požadavek vlastníka služebného pozemku, aby oprávněný ze služebnosti cesty, která vedla přes dvůr usedlosti, za sebou vrata od dvora zavíral, byla-li již před jeho průchodem či průjezdem uzavřena, neboť takovým požadavkem nedochází k maření služebnosti a jejího účelu, a to ani v době žní, kdy dochází k vyšší frekvenci průjezdu.¹⁵⁰ Oproti tomu nebyl vlastník služebného pozemku oprávněn vyměnit zámek od brány, aniž by dal nový klíč oprávněnému ze služebnosti¹⁵¹, ani omezit užívání cesty na určité období, nebylo-li to v souladu s účelem užívání cesty¹⁵², ani zorat louku, jež byla zatížena služebností cesty, v pole.¹⁵³

Nejnovější judikatura v zásadě vychází z judikatury k obecnému zákoníku občanskému. Tak není dotčeno právo odpovídající věcnému břemeni, spočívající v průchodu a průjezdu přes služebný pozemek, je-li tento oplocen a uzavřen vrata, není-li v důsledku toho znemožněn anebo podstatně ztížen průchod a průjezd oprávněného přes tento pozemek. Přitom právo oprávněného zůstane zachováno, obdrží-li klíče k vratům.¹⁵⁴ Oprávněný je povinen za sebou vrata zavírat, a obdrží-li od nich klíč, zamykat; jinak odpovídá vlastníkovi služebného pozemku

---

¹⁴⁷ ROUČEK, František. In: ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Díl II.* Reprint původního vydání. Olomouc: CODEX Bohemia, s.r.o., 1998, 970 s. ISBN 80-85963-64-7. Strana 849.

¹⁴⁸ Rozhodnutí Gl. U. 8072 [online]. [cit. 2024-04-19]. Dostupné z:

<https://play.google.com/books/reader?id=1wUpAQAAMAAJ&pg=GBS.PA334&hl=cs>. Strana 335-336.

¹⁴⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 28. 4. 1926 sp. zn. Rv I 1780/25 [Vážný 5982]

¹⁵⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 14.12.1933 sp. zn. Rv I 722/32 [Vážný 13100]

¹⁵¹ Rozhodnutí Gl. U. 3406 [online]. [cit. 2024-04-19]. Dostupné z:

<https://play.google.com/books/reader?id=9vooAQAAMAAJ&pg=GBS.PA174&hl=cs>. Strana 174-175.

¹⁵² Rozhodnutí Gl. U. 7320. [online]. [cit. 2024-04-19]. Dostupné z:

<https://play.google.com/books/reader?id=GLkoAAAAYAAJ&pg=GBS.PA66&hl=cs>. Strana 63-67.

¹⁵³ Rozhodnutí Gl. U. 9078 [online]. [cit. 2024-04-19]. Dostupné z:

<https://play.google.com/books/reader?id=VMcoAAAAYAAJ&pg=GBS.PA342&hl=cs>. Strana 342-343.

¹⁵⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.2.1999 sp. zn. 2 Cdon 1457/96

za škodu tím způsobenou.¹⁵⁵ Tento závěr je závěr je však částečně korigován v tom směru, že nelze požadovat po oprávněném, aby vrata zamykal, zvláště nachází-li se dům ve větší vzdálenosti od vrat, jestliže povinný vrata neopatří zvonkem, protože se oprávněný nemůže dozvědět o návštěvách jdoucích do jeho domu.¹⁵⁶

Jedná se o neoprávněný zásah do práva ze služebnosti cesty, jestliže povinný uzamkne vrata v průjezdu domem, který je zatížen služebností cesty zřízené ve prospěch panujícího pozemku, na kterém má oprávněný provozovnu, předá toliko jeden klíč oprávněnému a neumístí na vratech systém, který by umožnil oprávněnému na dálku odemknout vrata zaměstnancům či zákazníkům.¹⁵⁷ Vlastník služebného pozemku není oprávněn umístit překážku, která brání výkonu práva z cestní služebnosti¹⁵⁸; přitom nehraje roli, zda se jedná o překážku trvalou; musí se proto i zdržet volného pobíhání psa po služebném pozemku.¹⁵⁹ Za trvalou překážku by však ani dnes nebylo možno považovat zřízení překážky (lešení), která zcela bránila průjezdu svěřícímu oprávněnému ze služebnosti, v situaci, kdy omezení trvalo po krátkou dobu (dvě a půl hodiny), neboť v něm není možno spatřovat opatření ohrožující vážně výkon služebnosti.¹⁶⁰

Závěrem je nutno uvést, že opatření, která slouží k ochraně služebného pozemku (oplocení, opatření vraty apod.), jsou v zájmu jeho vlastníka, a proto je na něm, aby opatření ke zpřístupnění služebného pozemku (pořízení klíčů, zvonku apod) učinil na svůj náklad. Vyžadoval-li by oprávněný nadstandardních opatření za účelem zpřístupnění služebného pozemku, není oprávněn na povinném jejich provedení na jeho náklad vyžadovat.¹⁶¹

3.3.Míra služebnosti

Na obsah a rozsah služebnosti podle § 1258 občanského zákoníku navazuje ustanovení o míře služebnosti dle § 1264 občanského zákoníku. Ustanovení § 1264 odstavce 1 občanského zákoníku se oproti § 1258 týká pouze pozemkových služebností a praví, že v případě, kdy není míra služebnosti určena, rozhoduje potřeba panujícího pozemku. Hrabánek s Lasákem však

---

¹⁵⁵ HRABÁNEK, Dušan, LASÁK, Jan. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 1167-1168.

¹⁵⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.4.2005 sp. zn. 22 Cdo 2941/2004, též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17.5.2017 sp. zn. 22 Cdo 4491/2016

¹⁵⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.6.2013 sp. zn. 22 Cdo 1661/2011

¹⁵⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14.12.2011 sp. zn. 22 Cdo 986/2010

¹⁵⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14.6.2001 sp. zn. 22 Cdo 443/2000

¹⁶⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 5.11.1936 sp. zn. Rv I 2396/36 [Vážný 15572]

¹⁶¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17.5.2017 sp. zn. 22 Cdo 4491/2016

považují vzájemné odlišení mezi § 1258 a § 1264 odst. 1 občanského zákoníku za poněkud problematické, avšak podle jejich názoru je § 1258 občanského zákoníku obecným výkladovým pravidlem k vymezení práv a povinností spojených s konkrétní služebností, zatímco § 1264 odst. 1 občanského zákoníku stanoví intenzitu, s jakou lze práva ze služebnosti vyplývající vykonávat.

Vzájemné odlišení obou zmiňovaných ustanovení bude mnohdy v praxi skutečně obtížné, neboť obsah a rozsah služebnosti nutně souvisí také s její intenzitou. Kupříkladu otázka toho, zda týmiž autory u výkladu o obsahu a rozsahu služebnosti uváděný názor, že ve služebnosti cesty na louku je zahrnuto právo jezdit po cestě několikrát ročně s traktorem, sekačkou apod., nikoliv však právo, aby přes ni jezdilo několik tisíc účastníků technoparty¹⁶², není výlučně otázkou obsahu a rozsahu služebnosti, ale také její míry. Jakými všemi způsoby výkonu bude moci být služebnost sloužící k dopravování se na louku oprávněným, případně osobami odvozující právo vyplývající ze služebnosti od oprávněného, vykonávána, kdo bude osobou odvozující od oprávněného právo ze služebnosti vyplývající, bude bezpochyby představovat otázku vymezení práv ze služebnosti, pročez půjde o případ uvedený v § 1258 občanského zákoníku. Na druhou stranu otázka, jak často by mohl oprávněný cestu využívat (zda několikrát ročně k posekání trávy a odvozu sena, anebo denně k obstarávání na louce se pasoucího dobytka) by se jevila jako otázka intenzity. Otázka, zda bude ze služebnosti cesty oprávněno několik tisíc účastníků technoparty, směsuje jednak prvky určení obsahu a rozsahu služebnosti, tj. zda služebnost obsahuje jejich právo ji využívat, a případně jakým způsobem tak mohou činit, jednak míru služebnosti, jíž je posouzení toho, s jakou intenzitou by jimi mohla být služebnost cesty využívána a služební pozemek zatěžován.

Z účelu a smyslu ustanovení o míře služebnosti vyplývá, že potřeba panujícího pozemku se vztahuje k okamžiku vzniku služebnosti. Potřeba panujícího pozemku však nesmí být chápána jako bezbřehá, neboť nelze připustit drancování služebné věci panujícím pozemkem a je třeba i v otázce míry služebnosti mít na paměti co nejmenší zatěžování služebného pozemku

---

¹⁶² HRABÁNEK, Dušan, LASÁK, Jan. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 1118, 1135.

vyjádřené v ustanovení § 1258 občanského zákoníku.¹⁶³ Oprávněný ze služebnosti, využívající ji více, než je potřeba panujícího pozemku, by takovou služebnost neoprávněně rozšiřoval.¹⁶⁴

Ustanovení § 1264 odst. 2 občanského zákoníku upravuje situaci, kdy dojde v průběhu času ke změně v rozsahu služebné nebo panující věci, případně ke změně hospodaření na panujícím pozemku; služebnost se v takových případech nemění. Hrabánek s Lasákem správně uvádějí, že slova „*služebnost se nemění*“ vyjadřují, že při změně (zvětšení či zmenšení) panujícího pozemku, případně změně způsobu hospodaření na něm, nemá být míra služebnosti rozšiřována, anebo zužována, ačkoliv je potřeba panujícího pozemku, která by jinak byla podle § 1264 odst. 1 určující, v důsledku změny jiná.¹⁶⁵ Na druhou stranu by neměla být slova o neměnnosti služebnosti chápána jako zcela striktní příkaz, neboť neoprávněným rozšiřováním služebnosti není každé zvýšení užívání, k němuž došlo pravidelným hospodářským využitím panujícího pozemku, avšak pouze takové jeho zvětšení nebo přeměnění, v jehož důsledku je služební pozemek zatěžován podstatně více, než mohlo být v době zřízení služebnosti počítáno.¹⁶⁶

Nejednalo se tudíž o nedovolené rozšiřování služebnosti vozové cesty, která byla zřízena ve prospěch usedlosti jako hospodářského střediska, ze kterého se hospodáří na pozemcích k ní patřících, jestliže začala být služebnost vykonávána i pro pozemky později přikoupené, v případě, kdy nebylo zvětšení rozsahu při pravidelném hospodaření nepředvídatelné a nedošlo k podstatně vyššímu zatížení služebného pozemku.¹⁶⁷ Podobně v situaci, kdy dojde k rozdělení panujícího pozemku, platí, že každá oddělená část pozemku je oprávněnou k výkonu služebnosti, pokud rozdělením nenastalo nadměrné zatížení služebného pozemku, s nímž strany při zřizování služebnosti nepočítaly nebo počítat nemohly.¹⁶⁸

Naopak k neoprávněnému rozšiřování služebnosti došlo, jestliže služebnost jízdy původně sloužila k dopravě ke stroji na řezání šindelů a kruhové pile s malou a omezenou výkonností, avšak později byla na panujícím pozemku zřízena také rámová pila o větší a nepřetržitě

---

¹⁶³ THÖNDEL, Alexandr. In: ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III.* 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, 1128 s. ISBN 978-80-7598-757-0. Strana 684.

¹⁶⁴ HRABÁNEK, Dušan, LASÁK, Jan. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474).* Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 1135.

¹⁶⁵ HRABÁNEK, Dušan, LASÁK, Jan. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474).* Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 1136.

¹⁶⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 19.6.1923 sp. zn. Rv II 63/23 [Vážný 2745]

¹⁶⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 11.10.1938 sp. zn. Rv I 676/37 [Vážný 17070]

¹⁶⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 15.2.1930 sp. zn. Rv II 314/29 [Vážný 9657]

výkonnosti. Nejvyšší soud shledal, že zvýšení využívání služebnosti vyvolané rozsáhlým provozem nové rámové pily zakládá zcela mimořádné rozšiřování služebnosti jdoucí nad rámec potřeby panujícího pozemku v době jejího vzniku, neboť novou pilu nebylo možno považovat za pouhé technické zdokonalení té předchozí, nýbrž byla podstatně rozdílnou co do druhu, způsobu i rozsahu provozu, z čehož plynula mnohem vyšší intenzita využívání služebnosti, než jaká byla v době jejího vzniku.¹⁶⁹

K jinému závěru dospěl Nejvyšší soud Československé republiky v následujícím případě, jehož skutkový základ spočíval v tom, že panující pozemek sloužil v době zřízení služebnosti vozové cesty zemědělským účelům, oprávněný ani povinný nepomýšleli na to, že se bude na panujícím pozemku lámat kámen, avšak později byl na něm zřízen lom, následkem čehož začala být cesta využívána k vození kamene z lomu, tedy k jinému a více zatěžujícímu účelu než v době, kdy byl panující pozemek zemědělsky obhospodařován. Vlastníci služebného pozemku se domáhali, aby bylo vysloveno, že služebnost cesty nepřísluší povozům k cestě do lomu a z lomu, když povozy do lomu a z lomu využívají cestu častěji, než tomu bylo v době, kdy byl panující pozemek využit toliko k zemědělským účelům, a že povozy naložené lomovým kamenem jsou také těžší než dříve využívané dopravní prostředky. Nejvyšší soud shledal, že se nejedná o nepředvídatelné zvětšení ani o účelové přeměnění panujícího statku, neboť panující pozemek umožňoval lámání kamene již v době, kdy byla služebnost jízdy zřízena, a tudíž takový způsob využití pozemku nevybočoval z mezí jeho obhospodaření, pročež žalobu vlastníků služebného pozemku zamítl.¹⁷⁰

Posledně uvedené rozhodnutí se však uspokojivě nevypořádává s otázkou předvídatelnosti změny využití panujícího pozemku, a z toho plynoucí zvýšeného zatížení, kvůli čemuž je nutno jeho striktní závěr odmítnout. Nelze totiž předvídat, je-li pozemek využíván k zemědělským účelům, že začne být využit k lámání kamene, jen z toho důvodu, že se na něm ložisko kamene fyzicky nachází; takový výklad by byl příliš extenzivní. Jiná situace by byla, jestliže by byl na panujícím pozemku využíván k zemědělským účelům stanoven dobývací prostor; v takovém případě – přestože by nebylo v době zřízení služebnosti na těžbu pomýšleno – by bylo možno využití panujícího pozemku pro těžbu kamene, a z toho plynoucí vyšší zatížení cesty, předvídat.

---

¹⁶⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 24.11.1926 sp. zn. Rv II 415/26 [Vážný 6513]

¹⁷⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 14.11.1929 sp. zn. Rv I 250/29 [Vážný 9365]

3.4. Nezbytná cesta

3.4.1. Historický vývoj institutu

Pro římské právo je příznačné, že neznalo institut nezbytné cesty, neboť zřízení práva průchodu či průjezdu přes cizí pozemek za účelem zajištění přístupu k pozemku, který nebyl dopraveně napojen na veřejnou cestu, bylo možné pouze se souhlasem vlastníka přiléhajícího cizího pozemku. Jestliže se vlastník nepřístupného pozemku nedohodl s vlastníkem přilehlého pozemku, neměl nárok domáhat se přístupu soudně.¹⁷¹ Určitou výjimkou z uvedeného byla pouze specifická varianta služebnosti stezky zvaná *itineris ad sepulchrum*, zajišťující přístup k hrobu, jejíž zřízení si bylo možno vymoci soudním rozhodnutím proti vůli vlastníka přilehlého pozemku.¹⁷²

Takzvané cesty z nouze, jejichž podstata spočívala v povinnosti vlastníka pozemku umožnit vlastníkovu pozemku sousedního přechod přes jeho pozemek, vznikají až ve středověku, a to v souvislosti s tzv. trojpolním hospodařením.¹⁷³ Při tomto způsobu hospodaření totiž nebyly ke vzdálenějším zemědělským pozemkům zřizovány cesty, a tak vlastník bližšího pozemku musel umožnit průchod vlastníkovu pozemku vzdálenějšího. Svou povahou však byl tento institut řazen k sousedským právům, kupř. vedle práva vlastníka pozemku odstranit větve stromu zasahujícího nad jeho pozemek z pozemku vedlejšího.¹⁷⁴

Až zákonem č. 140/1896 ř. z., o propůjčování cest nezbytných, bylo umožněno, jak plyne z § 1 uvedeného zákona, výrokem soudu propůjčit nezbytnou cestu přes cizí nemovitost vlastníku nemovitosti, která neměla napojení na veřejnou cestu, případně jestliže takové napojení bylo nedostatečné. Tato právní úprava platila až do přijetí zákona č. 141/1950, občanského zákoníku, který svým § 568 odst. 2 bod 19. mj. zrušil zákon č. 140/1896 ř. z., o propůjčování cest nezbytných. Občanský zákoník přitom žádnou odpovídající náhradu tohoto rušeného institutu neobsahoval. Ani přijetím občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. nedošlo ke změně.

---

¹⁷¹ BĚLOVSKÝ, Petr. In: SKŘEJPEK, Michal, BĚLOVSKÝ, Petr, ŠEJDL, Jan, FALADA, David. *Římské právo v občanském zákoníku: Komentář a prameny*. Věcná práva. Praha: Auditorium, 2017, 304 s. ISBN 978-80-87284-65-0. Strana 96-97.

¹⁷² ŠEJDL, Jan. In: SKŘEJPEK, Michal, BĚLOVSKÝ, Petr, ŠEJDL, Jan, FALADA, David. *Římské právo v občanském zákoníku: Komentář a prameny*. Věcná práva. Praha: Auditorium, 2017, 304 s. ISBN 978-80-87284-65-0. Strana 214.

¹⁷³ RAUSCHER, Rudolf. *Přehled dějin soukromého práva ve střední Evropě*. Reprint původního vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, 155 s. ISBN 978-80-7552-492-8. Strana 63.

¹⁷⁴ STIEBER, Miloslav. *Dějiny soukromého práva v střední Evropě*. Reprint původního vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, 208 s. ISBN 978-80-7552-492-8. Strana 53.

V případě, že vlastník stavby neměl zajištěn přístup na svůj pozemek, bylo možno postupovat podle ustanovení § 18 a násl. zákona č. 87/1958 Sb., o stavebním řádu. Byť zákon jako účel vyvlastnění výslovně nepojmenoval zajištění přístupu k vlastníkově stavbě přes sousedův pozemek, bylo by možné jej zahrnout pod pojem „*užívání stavby*“. Je totiž zcela zřejmé, že zajištění přístupu ke stavbě je nezbytnou podmínkou pro její užívání. Vyžadovalo-li to užívání stavby, bylo podle § 18 stavebního řádu možno nemovitost anebo práva k ní za podmínek stanovených zákonem vyvlastnit. Podle § 18 odst. 3 stavebního řádu přitom bylo možno vyvlastněním dosáhnout nejen úplného odnětí vlastnického práva, které by pro zajištění přístupu ke stavbě obvykle nepřipadalo v úvahu vzhledem k požadavku na provedení vyvlastnění jen v nezbytném rozsahu, nýbrž také zřízení věcného práva. Příslušným k rozhodnutí o vyvlastnění byl podle § 20 odst. 1 stavebního řádu stavební úřad.

Ustanovením § 108 odst. 2 písm. g) zákona č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), jímž byl zrušen stavební řád, byla dána při splnění zákonem stanovených podmínek možnost vyvlastnění pro vytvoření podmínek nezbytných pro řádné užívání pozemku nebo stavby. Tím byla rozšířena možnost vyvlastnit nemovitost nejen za účelem zajištění přístupu ke stavbě (jako tomu bylo za účinnosti zákona o stavebním řádu), nýbrž také za účelem zajištění přístupu k pozemku. Stejně jako u předešlé právní úpravy byl k rozhodování o vyvlastnění příslušný stavební úřad, jak stanovil § 112 odst. 1 stavebního zákona č. 50/1976 Sb.; vyvlastněním bylo nadále rozuměno i zřízení věcného břemene, viz § 109 odst. 1 stavebního zákona č. 50/1976 Sb. Preference určitých vlastnických typů se projevila tím, že podle § 109 odst. 2 stavebního zákona č. 50/1976 Sb. nebylo možno zřídit věcné břemeno ke stavbám či pozemkům v národním majetku. Je pravdou, že stavební řád takový zákaz neobsahoval, takže by se mohlo zdát, že stavební zákon č. 50/1976 Sb. zpřísnil podmínky pro zřízení věcného břemene, avšak takový závěr by nebyl správný, neboť ani za účinnosti stavebního řádu by taková možnost v zásadě nepřipadala v úvahu, neboť byla zakázána podzákonými právními předpisy.¹⁷⁵ Zákaz zatížit věcným břemenem pozemek či stavbu v národním majetku byl zrušen až novelizací stavebního zákona č. 50/1976 Sb. provedenou zákonem č. 262/1992 Sb. Touž novelou byla do § 108 stavebního zákona č. 50/1976 Sb. výslovně zakotvena možnost vyvlastnění za účelem vytvoření podmínek pro nezbytný přístup k pozemku či stavbě.

---

¹⁷⁵ ANDRES, Bedřich, GLOS, Josef, KNAPP, Viktor, LUBY Štefan, ŠPAČEK, Vincenc, a kol. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek I. Obecná část – Práva věcná*. II. vydání. Praha: Orbis, 1955, 441 s. Bez ISBN. Strana 391.

Vyvlastnit právo k pozemku či stavbě z důvodu zajištění přístupu k pozemku nebo stavbě bylo možno také podle § 170 odst. 2 zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), a je rovněž uvedena v § 170 odst. 2 zákona č. 283/2021 Sb., stavebního zákona.

Do občanského práva byla navrácena možnost domáhat se u soudu zřízení věcného břemene spočívajícího v právu průchodu a průjezdu přes cizí pozemek, až novelou občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. provedenou zákonem č. 367/2000 Sb. Podle novelizovaného § 151o odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb. soud mohl zřídit věcné břemeno ve prospěch vlastníka stavby tehdy, nebyl-li vlastník stavby současně vlastníkem přilehlého pozemku a přístup vlastníka ke stavbě nebylo lze zajistit jinak. Zajištění přístupu ve prospěch pozemku zřízením věcného břemene se tudíž nebylo možno u soudu domáhat; v takovém případě zbývalo toliko vyvlastnění podle § 108 odst. 2 stavebního zákona č. 50/1976 Sb., příp. podle § 170 odst. 2 stavebního zákona č. 183/2006 Sb.

3.4.2. Právní úprava v občanském zákoníku s ohledem na cestní služebnosti

Přijetím občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. byla předchozí kusá právní úprava nahrazena poměrně obsáhlými ustanoveními § 1029 - § 1036. Ze srovnání ustanoveních o nezbytné cestě obsažených v občanském zákoníku a zákonem č. 140/1896 ř. z., o propůjčování cest nezbytných je zřejmé, byť k tomu důvodová zpráva mlčí, že právní úprava obsažená v zákoně č. 140/1896 ř. z., o propůjčování cest nezbytných, byla bezpochyby inspiračním zdrojem pro právní úpravu v občanském zákoníku. Do textu občanského zákoníku byly také promítnuty závěry judikatury vzniklé v poměrech zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění po novelizaci provedené zákonem č. 367/2000 Sb.¹⁷⁶

Podle § 1029 odst. 1 občanského zákoníku platí, že nelze-li řádně hospodařit či jinak řádně užívat nemovitou věc proto, že není dostatečně spojena s veřejnou cestou, je dána jejímu vlastníkovu možnost žádat, aby mu soused za náhradu povolil nezbytnou cestu přes svůj pozemek. Ustanovením § 1029 odst. 2 občanského zákoníku je dána pravomoc soudu rozhodnout o tom, zda povolí zřízení nezbytné cesty. Soud při rozhodování o povolení nezbytné cesty musí dbát na to, aby nezbytnou cestu povolil v rozsahu, který odpovídá potřebě vlastníka nemovité věci řádně ji užívat s co nejmenšími náklady. Nezbytná cesta může být povolena

---

¹⁷⁶ KRÁLÍK, Michal. *Věcná práva podle starého a nového občanského zákoníku. Uplatňování nároků a rozhodování o nich (procesní a hmotněprávní souvislosti)*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, 528 s. ISBN 978-80-87576-96-0. Strana 275

i jako služebnost. Na druhou stranu soud musí při svém rozhodování mít na zřeteli co nejmenší míru zatížení vlastníka sousedního pozemku, aby byl zřízením nebo užíváním nezbytné cesty obtěžován co nejméně a jeho pozemek co nejméně zasažen, zvláště pak, má-li být zřízena nová cesta.

Jelikož může být nezbytná cesta povolena i jako služebnost, nabízí se otázka, kdy má být nezbytná cesta povolena jako služebnost, a kdy nikoliv. V zásadě lze uvést, že nezbytná cesta by měla být vždy povolena jako služebnost, ledaže by byly přítomny zvláštní okolnosti věci a nezmařilo to účel zřízení nezbytné cesty; v takovém případě lze nezbytnou cestu zřídit i v podobě obligace.¹⁷⁷ Nezbytnou cestu zřízenou ve formě služebnosti je možné zřídit pouze ve formě pozemkové služebnosti; povolit nezbytnou cestu ve formě služebnosti osobní by bylo možno toliko tehdy, byly-li by přítomny výjimečné důvody takový postup odůvodňující.¹⁷⁸ Takovým důvodem, pro nějž soud nepovolí nezbytnou cestu jako pozemkovou služebnost (tj. ve prospěch každého vlastníka pozemku postrádajícího přístup), může být skutečnost, že jen jediný ze spoluvlastníků nepřístupného pozemku je účastníkem řízení o povolení nezbytné cesty (z toho důvodu vůbec nelze povolit nezbytnou cestu jako pozemkovou služebnost); v tomto případě soud povolí nezbytnou cestu jen jako osobní služebnost či jako závazek, ze kterého bude oprávněn spoluvlastník, který podal žalobu.¹⁷⁹

Dále se nabízí otázka, jaký druh služebnosti má být pro povolení nezbytné cesty využit. Nejčastěji bude připadat v úvahu povolení nezbytné cesty ve formě služebnosti cesty, avšak nelze výjimečně vyloučit ani povolení nezbytné cesty jako služebnosti stezky, kupříkladu tehdy, bude-li zajištěn příjezd motorových vozidel k hranici pozemku, přes nějž se stezka zřizuje, přičemž mezi touto hranicí a pozemkem s domem, k němuž chybí přístup, je vzdálenost jen několik metrů.¹⁸⁰ Institut nezbytné cesty nemá sloužit k parkování vozidel, a proto také v případě, kdy s pozemkem, na kterém má být povolena nezbytná cesta ve prospěch žalobců, nesousedí žádný pozemek ve vlastnictví žalobců, na který by bylo možné se vozidlem dostat, nebude možno povolit nezbytnou cestu ve formě služebnosti cesty, ale jen jako služebnost stezky.¹⁸¹ Povolit nezbytnou cestu ve formě služebnosti cesty za účelem parkování vozidel před

---

¹⁷⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.5.2018 sp. zn. 22 Cdo 651/2018

¹⁷⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18.10.2016 sp. zn. 22 Cdo 2909/2016

¹⁷⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.2.2023 sp. zn. 22 Cdo 1849/2022 (uverejňený pod č. 7/2024 Sb. rozh. obč.)

¹⁸⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23.6.2005 sp. zn. 22 Cdo 2667/2004, obdobně též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.1.2017 sp. zn. 22 Cdo 4015/2016

¹⁸¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.4.2020 sp. zn. 22 Cdo 3117/2019

budovou by však bylo možno v případě, že by bylo nutné k řádnému a obvyklému užívání budovy.¹⁸²

Judikatura se doposud nezabývala tím, zda by bylo možno povolit nezbytnou cestu i jako služebnost průhonu. Nutno však připomenout § 3 zákona č. 140/1896 ř. z., o propůjčování cest nezbytných, jenž uváděl, že nezbytná cesta záleží ve služebnosti stezky, průhonu nebo vozové cesty. Má-li být povolena nezbytná cesta, její rozsah je určován tím, k jakému účelu stavba (pozemek) v době vyhlášení rozsudku slouží.¹⁸³ Slouží-li tudíž pozemek, který postrádá přístup, například jako pastvina, bude v souladu s rozsahem nezbytné cesty zřízení služebnosti průhonu. Bylo by však vždy třeba zvláště uvážit specifický charakter této služebnosti, a s tím spojené negativní vlivy na pozemek, který má být služebností zatížen. Již za účinnosti předchozího občanského zákoníku bylo judikaturou dovozeno, že převyšovala-li by újma vzniklá vlastníkovu pozemku, který má být právem cesty zatížen, újmu vzniklou vlastníkovu nepřístupné stavby odepřením práva na zřízení práva cesty, bylo by na místě návrh na zřízení práva cesty zamítnout.¹⁸⁴ Za účinnosti občanského navíc tento závěr vyplývá přímo z ustanovení § 1032 odst. 1 písm. a).

Co se týče otázky údržby cesty, která byla povolena jako nezbytná cesta, připadají v úvahu dvě možnosti. První z nich je řešena § 1030 odst. 1 věta druhá občanského zákoníku, podle kterého platí, že při povolení spoluužívání cizí soukromé cesty zahrne úplata za nezbytnou cestu také zvýšené náklady na její údržbu. Náklady by měly být stanoveny podle poměru užívání, nebylo-li by možno je dopředu odhadnout, nesla by je zpravidla každá strana rovným dílem.¹⁸⁵

Ustanovení § 1031 občanského zákoníku naproti tomu upravuje otázku zřízení a užívání cesty, kterou bylo povoleno zřídit jako umělou; takovou cestu zřídí a udržuje ten, v jehož prospěch byla povolena. Problematická situace však může nastat, začne-li takové cesty využívat také vlastník služebného pozemku. Řešení, které obsahuje § 1031 občanského zákoníku je v otázce údržby odchylné oproti tomu, které stanoví pro cestní služebnosti § 1276 odst. 3 občanského zákoníku (k jeho výkladu viz kapitolu o údržbě cesty). Jde o to, že podle 1276 odst. 3 občanského zákoníku poměrně přispívá na údržbu cesty také vlastník služebného pozemku, jestliže jí využívá; toto pravidlo však z § 1031 občanského zákoníku neplyne. Avšak takové

---

¹⁸² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23.5.2011 sp. zn. 22 Cdo 2977/2009

¹⁸³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23.5.2011 sp. zn. 22 Cdo 2977/2009

¹⁸⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.5.2009 sp. zn. 22 Cdo 4920/2007

¹⁸⁵ SPÁČIL, Jiří, HAVLÍK, David, KRÁLÍK, Michal. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 205.

bezúplatné užívání umělé cesty (která byla povolena jako nezbytná cesta) vlastníkem služebného pozemku by představovalo jeho bezdůvodné obohacení v širším smyslu, neboť mu za její zřízení byla poskytnuta náhrada kompenzující omezení vlastnického práva. Měl by proto patrně poměrně nést náklady na její údržbu a též část nákladů na její zřízení.¹⁸⁶ Nabízí se se proto pro řešení otázky údržby analogická aplikace § 1276 odst. 3 občanského zákoníku, na jehož výklad lze blíže odkázat do kapitoly o údržbě cesty.

3.5. Vzájemný vztah cestních služebností a veřejně přístupných účelových komunikací

Věřejně přístupné účelové komunikace jsou vedle účelových komunikací neveřejně přístupných (kterými jsou pozemní komunikace nacházející se v uzavřeném prostoru či objektu, sloužící potřebám jeho vlastníka nebo provozovatele, přístupné jen v rozsahu, který takový vlastník nebo provozovatel stanoví) druhou z kategorií účelových komunikací. Podle § 7 odst. 1 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, je veřejně přístupnou účelovou pozemní komunikací taková pozemní komunikace, která slouží ke spojení jednotlivých nemovitostí pro potřeby vlastníků těchto nemovitostí nebo ke spojení těchto nemovitostí s ostatními pozemními komunikacemi nebo k obhospodařování zemědělských a lesních pozemků. Skutečnost, že jsou účelové komunikace pozemními komunikacemi, znamená, že musí splňovat definici pozemní komunikace obsaženou v § 2 odst. 1 zákona o pozemních komunikacích; veřejně přístupná účelová komunikace tudíž musí být dopravní cestou určenou k užití a jinými vozidly a chodci, tj. musí být znatelná v terénu.

Oproti neveřejně přístupným účelovým komunikacím jsou veřejně přístupné účelové komunikace určeny k užívání neomezeným okruhem uživatelů, tj. k obecnému užívání.¹⁸⁷ Institut obecného užívání pozemních komunikací je zakotven § 19 odst. 1 zákona o pozemních komunikacích, podle kterého v mezích zvláštních předpisů upravujících provoz na pozemních komunikacích a za podmínek stanovených tímto zákonem smí každý užívat pozemní komunikace (včetně veřejně přístupných účelových komunikací) bezplatně obvyklým způsobem a k účelům, ke kterým jsou určeny, není-li stanoveno jinak. Obecné užívání je možno podřadit pod veřejné užívání, tj. „*užívání všeobecně přístupných materiálních statků, které odpovídají jejich účelovému určení, předem neomezeným okruhem uživatelů.*“¹⁸⁸ Vlastník

---

¹⁸⁶ Tamtéž, strana 208.

¹⁸⁷ KOČÍ, Roman. *Účelové pozemní komunikace a jejich právní ochrana*. 2 aktualizované vydání. Praha: Leges, 2015, 144 s. ISBN 978-80-7502-093-2. Strana 13, 17.

¹⁸⁸ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25.9.2013 č.j. 1 As 63/2013-49

pozemní komunikace musí s jejím užíváním veřejností alespoň konkludentně souhlasit. Jednou udělený souhlas přechází na všechny budoucí vlastníky pozemku.

Právě užívání předem neomezeným okruhem uživatelů (obecné užívání) a souhlas vlastníka s ním odlišuje veřejně přístupné účelové komunikace od soukromoprávního užívání cizí věci na základě cestní služebnosti.¹⁸⁹ Základním prvkem obecného užívání je její užívání širší veřejností a že bez dalšího ji může začít využívat předem neomezený okruh uživatelů.¹⁹⁰ O obecném užívání však nelze hovořit, jestliže komunikace není užívána neuzavřeným okruhem osob, o nichž nemá její vlastník přesný přehled a ani nad nimi nemá kontrolu, nýbrž jen jednou osobou či úzkým uzavřeným okruhem osob.¹⁹¹ Zpravidla tedy nebude veřejně přístupnou účelovou komunikací slepá pozemní komunikace vedoucí toliko k jedinému objektu, ačkoliv ani v takovém případě nelze existenci veřejně přístupné účelové komunikace za každých okolností vyloučit.¹⁹²

Veřejně přístupné účelové komunikace jsou institutem sloužícím k prosazení veřejného zájmu, který nelze využít, jestliže veřejný zájem zcela absentuje. Je-li přístup zjevně upraven soukromoprávním institutem (např. věcným břemenem), nelze hovořit o veřejně přístupné účelové komunikaci.¹⁹³ Z uzavření smlouvy o zřízení věcného břemene lze zpravidla dovodit chybějící vůli vlastníka komunikace určit ji veřejnému užívání.¹⁹⁴

Z rozboru judikatury je tudíž zřejmé, že je sice možné, aby se jednalo o veřejně přístupnou účelovou komunikaci i tehdy, byl-li po ní zajištěn přístup na základě služebnosti, avšak zároveň musí vlastník veřejně přístupné účelové komunikace alespoň konkludentně souhlasit s tím, aby byla – nad rámec soukromoprávní – komunikace užívána neomezeným okruhem uživatelů. Taková situace může nastat tehdy, má-li jen jeden z vlastníků pozemků zpřístupněných veřejně přístupnou účelovou komunikací zajištěn přístup na základě služebnosti, avšak ostatní nikoliv; přesto vlastník pozemní komunikace alespoň konkludentně souhlasí s tím, aby ji také ostatní vlastníci pozemků, jakož i další neurčené osoby užívaly. V případě, že veřejně přístupná účelová komunikace zpřístupňuje toliko jediný pozemek, bude možnost současné existence

---

¹⁸⁹ KOČÍ, Roman. *Účelové pozemní komunikace a jejich právní ochrana*. 2 aktualizované vydání. Praha: Leges, 2015, 144 s. ISBN 978-80-7502-093-2. Strana 14, 24-25.

¹⁹⁰ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25.9.2013 č.j. 1 As 63/2013-49

¹⁹¹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20.11.2023 č.j. 1 As 51/2023-54

¹⁹² Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25.9.2013 č.j. 1 As 63/2013-49

¹⁹³ Nález Ústavního soudu ze dne 9.1.2008 sp. zn. II. ÚS 268/06 (vyhlášený pod č. 2/2008 Sb. nálezů a usnesení ÚS)

¹⁹⁴ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22.12.2009 sp. zn. 1 As 76/2009-60 (uveřejněný pod č. 2028/2010 Sb. rozh. NSS)

veřejně přístupné účelové komunikace a soukromoprávního ujednání ještě výjimečnější. S ohledem na to, že služebnost umožňuje její využívání jednak oprávněným, jednak osobami od něj své právo odvozující, bude se muset jednat o souhlas vlastníka služebného pozemku také s užíváním jinými osobami než oprávněným a těmi, kdo od něj své právo odvozují. Příkladem může být služebnost cesty sjednaná ve prospěch vlastníka lesa, do něhož není jiný přístup. Bude-li souhlasit také s tím, aby po ní do lesa chodila, např. za účelem sběru kletí či lesních plodů, také široká veřejnost, která chůzi po cestě k lesnímu pozemku neodvozuje od oprávnění vlastníka lesa, neboť se na lesní pozemek dopravuje za účelem obecného užívání lesů dle § 19 odst. 1 zákona o lesích, nebude patrně ani v takovém případě současná existence veřejně přístupné účelové komunikace vyloučena.

Existence veřejně přístupné účelové komunikace bude bránit povolení nezbytné cesty, neboť přístup k nemovitosti bude zajištěn veřejně přístupnou účelovou komunikací, pročež nebudou splněny podmínky pro její povolení.¹⁹⁵ Nelze však dovodit, že není možno sjednat cestní služebnost tehdy, je-li pozemek přístupný z veřejně přístupné účelové komunikace, neboť podmínkou sjednání cestní služebnosti není (oproti povolení nezbytné cesty) skutečnost, zda již existuje přístup k veřejné cestě, anebo nikoliv.

Zbývá dodat, že judikaturou bylo dovozeno, že znakem veřejně přístupné účelové komunikace je, kromě znaků o nichž bylo pojednáno shora, tj. obecného užívání a souhlasu vlastníka komunikace s ním, patrnosti pozemní komunikace v terénu, jakož i neexistence soukromoprávního ujednání k jejímu užívání (přitom tento znak neplatí, jak bylo řečeno shora, bezvýjimečně), nutná komunikační potřeba, která nebude dána, budou-li nemovitosti přístupné také z jiné kvalitativně srovnatelné veřejné cesty.¹⁹⁶

---

¹⁹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.3.2018 sp. zn. 22 Cdo 581/2018

¹⁹⁶ KOČÍ, Roman. *Účelové pozemní komunikace a jejich právní ochrana*. 2 aktualizované vydání. Praha: Leges, 2015, 144 s. ISBN 978-80-7502-093-2. Strana 27-29

4. Služebnost stezky, průhonu a cesty

4.1. Služebnost stezky

Podle ustanovení § 1274 odst. 1 občanského zákoníku spočívá služebnost stezky v právu chodit po ní a dopravovat se po ní lidskou silou, jakož i v právu jiných přicházet k oprávněné osobě, odcházet od ní nebo se lidskou silou dopravovat. Uvedené zákonné ustanovení navazuje na právní úpravu účinnou před přijetím občanského zákoníku č. 141/1950 Sb., konkrétně na § 492 obecného zákoníku občanského, kterým však bylo právo stezky vymezeno poněkud odlišně, než to činí nyní zákon. Podle § 492 obecného zákoníku občanského totiž právo stezky zahrnovalo „*právo po této stezce choditi, lidmi se dávati nositi nebo jiné lidi nechati k sobě přicházeti*”.

Ze vzájemného srovnání těchto právních úprav je zřejmé, že změny dostalo nahrazení pojmu *lidmi se dávati nositi* pojmem *dpravovat se lidskou silou*. Oproti zákonné úpravě v obecném zákoníku občanském též není vázáno dopravování se lidí po stezce k oprávněné osobě jen na chůzi, nýbrž také na dopravování se lidskou silou. Ke škodě věci důvodová zpráva tyto odchylky od poslední právní úpravy, jež právo stezky výslovně obsahovala, nevysvětluje.¹⁹⁷ Přitom se na první pohled jeví, že změna z možnosti nechat se nosit lidmi na dopravování se lidskou silou nespočívá pouze v nahrazení pojmu pojmem jiným, sice novým, avšak obsahově stejným, nýbrž v rozšíření možností dopravy. Rozšíření možností dopravy je pak bezpochyby patrné v případě dopravy osob k oprávněnému, u nichž obecný zákoník občanský připouštěl toliko chůzi.

Podle Hrabánka s Lasákem zahrnuje pojem dopravování se lidskou silou i technické prostředky lidskou silou poháněné, jako je jízda na lyžích, bruslích, na kole, koloběžce a podobném náčiní, dále nechat se nosit na nosítkách anebo vézt se v rikše. Jde-li o osobu zdravotně postiženou, měla by služebnost stezky zahrnovat také jízdu na elektrickém invalidním vozíku, poněvadž opačný výklad by byl v rozporu s ustanovením § 2 odst. 3 občanského zákoníku, když by urážel obyčejné lidské citění.¹⁹⁸ Naproti tomu Thöndel nesdílí názory, podle nichž zahrnuje služebnost stezky také právo jezdit na kole. Uvádí, že podle starší judikatury toto možné nebylo a přijímání názoru spočívajícího v možnosti po stezce nejen chodit, nýbrž také jezdit na kole, může být způsobeno sémantickým posunem, k němuž došlo v důsledku rozvoje lyžařských či

---

¹⁹⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. [online]. [cit. 2024-05-06]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=71122&pdf=1>. Strana 884.

¹⁹⁸ HRABÁNEK, Dušan, LASÁK, Jan. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 1162.

cyklistických stezek. Upozorňuje na možnost zranění po stezce jdoucích chodců jízdou na kole a odkazuje na usnesení Okresního soudu v Jihlavě č.j. 3 Nc 103/2015-82, které mu dává za pravdu v tom, že jízdni kolo je možno po stezce pouze vést.¹⁹⁹ Podle Kabelkové je právo stezky v občanském zákoníku formulováno podobně jako v obecném zákoníku občanském, „(...) aby z něho jasně plynul závěr o možnosti pouhé chůze, byť některé jeho části mohou působit zastarale, neboť není v dnešní době např. běžné využití nosičů nosítek pro přepravu osob, což se rozumí dopravou lidskou silou”²⁰⁰.

Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 3.10.1931 sp. zn. R I 613/31 [Vážný 11053] je zahrnuto v právu chůze po stezce také právo vést kolo, nikoliv však na něm jet. V citovaném rozhodnutí Nejvyšší soud odkázal na důvody, jež byly obsaženy v rozhodnutí odvolacího soudu, podle kterého nedochází při vedení kola k rozšiřování služebnosti²⁰¹, protože „(...) vodění kola jest daleko menším zatěžováním služebného pozemku než nyní již málo praktické dáti se nositi lidmi”. Odvolací soud dále shledal, že služebnost stezky nezahrnuje právo jet na kole, protože podle ustanovení § 493 obecného zákoníku občanského „(...) právo choditi nelze rozšířiti v právo jezdit (koňmo) a ježdění na kole jest přirozeně daleko větším zatížením služebního pozemku než právo chůze (...)”. Podle odvolacího soudu pro záporné zodpovězení otázky, zda je ve služebnosti stezky také obsaženo právo jezdit na kole, svědčí konečně oproti pouhé chůzi zvýšené nebezpečí poškození zdraví osob na stezce se nacházejících.

Důvody, které Nejvyšší soud Československé republiky k citovanému rozhodnutí vedly, nemohou v nynější právní úpravě obstát, protože ani nemůže obstát poukaz na starší judikaturu, která právo jet na kole po stezce nepřipouštěla. Z posledně citovaného rozhodnutí plyne, že otázka, zda je na stezce umožněno vedení jízdni kola či jízda na něm, byla řešena poměřováním zatížení služebného pozemku při vedení kola či jízdy na něm s jinými zákonem dovolenými způsoby výkonu práva vyplývajícího ze služebnosti stezky. Takový přístup, spočívající v hledání, zda lze určitý zákonem – i s ohledem na jeho stáří – neřešený způsob

---

¹⁹⁹ THÖNDEL, Alexandr. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III.* 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, 1128 s. ISBN 978-80-7598-757-0. Strana 705-706

²⁰⁰ KABELKOVÁ, Eva. *Věcná břemena v novém občanském zákoníku. Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 368 s. ISBN 978-80-7400-461-2. Strana 174.

²⁰¹ Zajímavé v této souvislosti je, že rakouský Nejvyšší soud dospěl v otázce možnosti vedení kola po stezce naopak k závěru, že služebnost stezky vedení kola nezahrnuje. Viz rozhodnutí OGH ze dne 11.9.1986, č.j. 7Ob623/86 [online]. [cit. 2024-05-14]. Dostupné z:

https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Justiz&Dokumentnummer=JJT_19860911_OGH0002_0070_OB00623_8600000_000&Suchworte=RS0011742.

užívání služebního pozemku analogicky podřadit pod některé zákonem dovolené oprávnění ze služebnosti vyplývající, avšak současně dbající zákazu rozšiřování služebnosti vyjádřeného § 484 občanského zákoníku občanského, byl za účinnosti tehdejší právní úpravy logický; a je správný i v současné právní úpravě, jestliže připadá do úvahy. Tak tomu ale za účinnosti občanského zákoníku v otázce jízdy na kole není, neboť výklad neurčitého právního pojmu *dopravovat se lidskou silou* vede k závěru, že tento nezahrnuje toliko nechání se jinými lidmi nosit, nýbrž i jiné způsoby dopravy lidskou silou včetně jízdy na jízdním kole (k tomu viz následující odstavec), které proto nebude třeba poměřovat s necháním se lidmi nosit, třebaže by byly pro služební pozemek více zatěžující.

Je třeba odmítnout tvrzení Kabelkové, podle níž je možná pouze chůze a že dopravou lidskou silou je třeba rozumět nechat se nosit na nosítkách.²⁰² Z pojmu *dopravovat se lidskou silou* totiž v žádném případě nelze vyvodit, že by lidskou silou měly vynakládat toliko osoby jinou osobu (nacházející se v nosítkách) dopravující, aniž by dopravovaná osoba jakoukoliv svoji sílu vynakládala. Mělo-li by být lidské síly užito jen osobami jinou osobu dopravující, musela by formulace znít „*nechat se dopravovat lidskou silou*“. Ani z důvodové zprávy nevyplývá, že by zákonodárce zamýšlel dát slovům jiný obsah, než jaký ve skutečnosti mají, neboť o dopravování se lidskou silou se vůbec nezmiňuje.²⁰³ Konečně porovnáním s ostatními cestními služebnostmi nelze dospět k závěru, že by učiněným výkladem pojmu *dopravovat se lidskou silou* byly přiznány oprávněnému ze služebnosti stezky tatáž oprávnění jako obsahuje jiná cestní služebnost, v důsledku čehož by se služebnost stezky stala nadbytečnou, protože by i takový výklad byl proti smyslu a účelu zákona.

Jízdu na jízdním kole bude třeba pod pojem dopravování se lidskou silou zahrnout, neboť je nepochybné, že je to právě lidská síla, která jej uvádí do pohybu a udržuje jej v něm. Sice je notorietou, že při jízdě na jízdním kole z kopce není třeba lidskou sílu vynakládat, avšak jen proto nelze možnost jízdy na kole po stezce vyloučit. Vázalo by to možnost jízdy po stezce na to, zda se na jízdním kole, případně i na jiných dopravních prostředcích (jízda na lyžích, na koloběžce apod.) jede ve směru z kopce, anebo naopak či po rovině, což jistě není racionální řešení. Dopravování se lidskou silou proto bude třeba vykládat tak, že lidská síla musí být rozhodujícím činitelem, který zajišťuje pohyb, nikoliv však za všech okolností činitelem

---

²⁰² KABELKOVÁ, Eva. *Věcná břemena v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 368 s. ISBN 978-80-7400-461-2. Strana 174.

²⁰³ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. [online]. [cit. 2024-05-11]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=71122&pdf=1>. Strana 884.

vylučným. Vzhledem ke shora rozvedenému bude proto třeba pod pojem dopravování se lidskou silou zahrnout jízdu na kole i další způsoby dopravy Hrabánkem s Lasákem uváděné, jako je jízda na lyžích, bruslích, na kole, koloběžce a podobném náčiní, případně nechat se nosit na nosítkách nebo vézt se v rikše.²⁰⁴

Uvedený závěr nelze zvrátit ani poukazem Thöndela na možnost zranění po stezce jdoucích chodců jízdu na kole.²⁰⁵ Uvedený argument patrně vychází z výše citovaného rozsudku Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 3.10.1931, sp. zn. R I 613/31 [Vážný 11053], konkrétně z tvrzení, že „(...) *při jízdě na kole jest daleko větší možnost poškoditi osoby jiné po cestě jdoucí neb tam jsoucí, což u pouhé chůze neb jízdě trakařem jest zpravidla vyloučeno.*” K aplikovatelnosti tohoto rozsudku však platí i v tomto případě totéž, co bylo řečeno o jeho aplikovatelnosti v otázce zatížení služebného pozemku. Jelikož bylo řečeno, že dopravováním se lidskou silou je nutné rozumět veškeré případy dopravy lidskou silou, nikoliv jen takové, při nichž přepravovaná osoba sama žádnou sílu nevynakládá, bylo by možno výkon práva ze služebnosti stezky jízdu na kole odmítnout pouze tehdy, vymyká-li by se svojí nebezpečností či mírou zatížení služebného pozemku ostatním způsobům pohybu zahrnutým ve vyloženém právním pojmu; tak tomu při obvyklém stavu věci nebude.

Co se týče závěru Hrabánka s Lasákem spočívajícího v tom, že služebnost stezky zahrnuje též jízdu na elektrickém invalidním vozíku, jedná-li se o osobu zdravotně postiženou, lze se s ním ztotožnit, neboť je nutno přiznat oprávněnost tvrzení, podle kterého by opačný výklad byl v rozporu s ustanovením § 2 odst. 3 občanského zákoníku, jelikož by urážel obvyčejné lidské cítění.²⁰⁶ Specifické okolnosti případu nevyvazují obecné soudy z povinnosti udělat vše pro spravedlivé řešení²⁰⁷; jestliže by se nesměla důstojným způsobem pohybovat po stezce osoba jen kvůli svému zdravotnímu postižení, byl by takový závěr neudržitelný.

Sporná může být otázka jízdy na elektrokole, lze se však domnívat, že na elektrokole nelze vykonávat právo vyplývající ze služebnosti stezky. Je sice pravdou, jak bylo výše zmíněno, že lidská síla nemusí být za každých okolností činitelem vylučným, avšak musí být bezesporu

---

²⁰⁴ HRABÁNEK, Dušan, LASÁK, Jan. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 1162.

²⁰⁵ THÖNDEL, Alexandr. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III. 2. vydání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, 1128 s. ISBN 978-80-7598-757-0. Strana 705.

²⁰⁶ HRABÁNEK, Dušan, LASÁK, Jan. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 1162.

²⁰⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 7.9.2010 sp. zn. Pl. ÚS 34/09 (vyhlášený pod č. 187/2010 Sb. nálezů a usnesení Ústavního soudu)

činitelem rozhodujícím. V případě elektrokola však výkon elektromotoru významně upozaďuje lidskou sílu jako rozhodujícího činitele, a to po celou dobu jízdy na něm. Proti přijetí závěru o možnosti jízdy na elektrokole po stezce lze též argumentovat srovnáním elektrokola s elektrokoloběžkou, která vůbec lidské síly nevyužívá, a proto bude z práva stezky vyloučena; jestliže by naopak osoba na těžším a větším elektrokole mohla stezku užívat, nebyl by takový rozpor racionálně odůvodnitelný.

Co se týče jízdy s ručním vozíkem, trakařem či zahradními kolečky, je v první řadě nutno vyjít z toho, že jízda trakařem byla za účinnosti obecného zákoníku občanského až součástí služebnosti průhonu. Toto ustanovení však občanský zákoník neobsahuje. V rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 17.12.2013 sp. zn. 22 Cdo 161/2013 byla řešena otázka, zda bylo promlčeno právo jízdy sjednané za účinnosti obecného zákoníku občanského, bylo-li vykonáváno toliko tlačáním ručního vozíku. Ve zmíněném rozsudku je citován právní názor odvolacího soudu, podle něhož ten, kdo po pozemku tlačí nějakou káru, vozík apod., po pozemku podle běžného uvažování nejede, ale jde. Nejvyšší soud však takto striktní závěr nezaujal, naopak uvedl, že v obecném zákoníku občanském, judikatuře k němu i komentáři byla uváděna služebnost jízdy trakařem (tzn. nikoliv chůze s trakařem), a že tedy pojem jízda byl dříve vykládán jinak. Dále konstatoval, že i dnes se běžně užívá sloveso „jeti” v souvislosti s dopravou nákladů ručním vozíkem.

Bude-li služebnost stezky sjednána za účinnosti občanského zákoníku, jeví se přiléhavěji závěr odvolacího soudu, že tlačení káry či vozíku není podle obecného chápání jízdou, nýbrž chůzí. Ačkoliv bezesporu sloveso „jeti” se i nyní používá v případě tlačení trakaře či vozíku, jedná se o obdobný případ jako je tlačení (vedení) kola, při kterém se naopak slovesa „jeti” nikdy nepoužívá. Tím implikovaný závěr, podle kterého by bylo možno připustit tlačení trakařů, zahradních koleček či ručních vozíků po služebném pozemku zatíženém služebností stezky, se však jeví být poněkud předčasným, vezme-li se v úvahu znění § 1274 odst. 2 občanského zákoníku, které mj. zakazuje vláčet po služebném pozemku břemena.

Ustanovení § 1274 odst. 2 občanského zákoníku negativně vymezuje služebnost stezky tak, že nezahrnuje právo vjíždět na služební pozemek na zvířatech ani vláčet po služebném pozemku břemena. Ustanovením § 493 obecného zákoníku občanského bylo zakotveno, že právo stezky se bez zvláštního svolení nemůže rozšířit na právo jezdit na koni nebo zvířaty se dáti nositi. Občanský zákoník tudíž přidal oproti obecnému zákoníku občanskému výslovný zákaz vláčení břemen, byť nelze očekávat, že by případně judikatura dovodila za účinnosti obecného

zákoníku občanského opak, neboť vláčení břemen podobnější právo *jeti trakařem* bylo podle § 492 obecného zákoníku občanského spojeno až se služebností průhonu.

Hrabánek s Lasákem správně poukazují na to, že kromě jízdy na zvířatech nebude možno ani vjíždět na stezku povozy taženými zvířaty nebo motorovými vozidly, i kdyby jejich motor nebyl v chodu.²⁰⁸ Není-li připuštěno vjíždět na zvířatech, nelze ani připustit vjíždění celých povozů tažených zvířaty. Navíc vjíždění všech druhů nemotorových vozidel je připuštěno až služebností průhonu. Co se týče motorových vozidel, třeba i s vypnutým motorem, představovalo by vjíždění s nimi zcela zjevně nepřipustné zatížení služebného pozemku.

Podle Hrabánka s Lasákem je pod vláčením třeba rozumět smýkání, tažení či tlačení rozměrných nebo těžkých břemen jako jsou velké kusy nábytku, těžké stroje či klády z lesa. Naopak „vláčením“ běžných zavazadel (kolečkový kufr), dětských kočárků či sáněk nebude docházet k podstatnému rozšiřování služebnosti, protože je bude třeba do služebnosti zahrnout.²⁰⁹ S těmito tvrzeními je možno se plně ztotožnit. Výše bylo uvedeno, že za účinnosti obecného zákoníku občanského byla judikaturou dovozena možnost vést po služebném pozemku kolo.²¹⁰ Nebylo by proto ani tehdy správné tvrzení Kabelkové, podle které je součástí služebnosti stezky možnost (jen) nést méně těžká břemena²¹¹, neboť při vedení kola toto pochopitelně není neseno. Neobstojí proto tento závěr ani za účinnosti občanského zákoníku: Vyplývá-li ze služebnosti stezky oprávnění jet po ní jízdním kolem, argumentem *a maiori ad minus* lze dovodit, že je na stezce možno jízdní kolo i vést, stejně jako táhnout jiné předměty jako kolečkové kufry, dětské kočárky či sánky. Při vedení jízdního kola, tažení kolečkových kufrů, kočárků či sáněk ostatně nelze ostatně ani hovořit o vláčení v pravém slova smyslu, neboť v důsledku jejich tažení nebude narušován půdní kryt, což je typickým následkem vláčení břemen.

Odlíšná situace může nastat v případě jízdy s ručním vozíkem, trakařem či zahradními kolečky. Jízda ručním vozíkem naloženým lehčím nákladem nemusí zatěžovat služebný pozemek více, než je tažení jízdního kola, proto takovým způsobem výkonu nemusí být služebnost stezky rozšiřována, na druhou stranu jízda trakařem naloženým těžkým nákladem bude představovat

---

²⁰⁸ HRABÁNEK, Dušan, LASÁK, Jan. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 1162.

²⁰⁹ HRABÁNEK, Dušan, LASÁK, Jan. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 1162.

²¹⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 3.10.1931 sp. zn. R I 613/31 [Vážný 11053]

²¹¹ KABELKOVÁ, Eva. *Věcná břemena v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 368 s. ISBN 978-80-7400-461-2. Strana 174.

nadměrné zatížení služebného pozemku. Proto se v otázce, zda služebnost stezky zahrnuje také jízdu s ručním vozíkem, trakařem či zahradními kolečky, plně prosadí závěr, že u cestních služebností nelze vždy stanovit univerzální řešení pro všechny situace s jejich výkonem souvisejících, neboť rozhodovat budou okolnosti daného případu.²¹²

4.2. Služebnost průhonu

4.2.1. Vymezení služebnosti průhonu

Podle § 1275 odst. 1 občanského zákoníku zakládá služebnost průhonu právo hnát zvířata přes služebný pozemek a právo jezdit přes něj jinými než motorovými vozidly. Stejně jako u služebnosti stezky toto ustanovení vychází z tradiční právní úpravy obecného zákoníku občanského, což ostatně potvrzuje důvodová zpráva k občanskému zákoníku.²¹³ Obecný zákoník občanský v § 492 pravil, že s průhonem dobytka je spojeno právo jeti trakařem. I přes výše zmiňovanou návaznost na obecný zákoník občanský je tudíž u služebnosti průhonu nutno shledat, že občanský zákoník z poslední právní úpravy tuto služebnost obsahující nevychází doslovně, leč uzpůsobuje ji současným společenským podmínkám.

Z důvodové zprávy k občanskému zákoníku, která se – ve srovnání se zbylými cestními služebnostmi – služebnosti průhonu poměrně obsáhle věnuje, je zřejmé, že zákonodárce se nespokojil pouze se zmínkou o historické tradici služebnosti průhonu, naopak se zabýval také její uplatnitelností v dnešní době, a to kupříkladu v souvislosti s činností jezdeckých spolků, rozvojem agroturistiky či hipoturistiky.²¹⁴ Tím je v podstatě vysvětleno, proč služebnost průhonu zahrnuje oprávnění hnát zvířata (tj. také např. koně) a nikoliv pouze dobytek. Zmiňované volnočasové aktivity mohou spočívat také v ježdění vozidel tažených zvířaty (kupř. kočáry); také ve vztahu k nim najde služebnost průhonu uplatnění, jelikož se vztahuje na veškerá nemotorová vozidla, ačkoliv jízda povozem byla za účinnosti obecného zákoníku občanského zahrnuta až v právu vozové cesty.

Občanský zákoník oproti obecnému zákoníku občanskému služebnost průhonu výslovně definuje jako právo hnát přes služebný pozemek zvířata. Pro účely uvedeného ustanovení nebude výklad pojem zvířete představovat žádné problémy, v praxi si bude možno představit především běžná hospodářská zvířata. Co se hnaní týče, zvířata mohou být volně puštěná,

---

²¹² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17.12.2013 sp. zn. 22 Cdo 161/2013

²¹³ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. [online]. [cit. 2024-05-18]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=71122&pdf=1>. Strana 884.

²¹⁴ Tamtéž, strana 883-884.

nikoliv jen na provazech²¹⁵, avšak musí se jednat o činnost prováděnou pod dozorem, kupř. pastevce, případně ovčáckého psa. Není dovoleno rozšiřovat služebnost v pohyb zvířat bez dozoru na služebném pozemku či jejich pastvu.²¹⁶

Jízdu jinými než motorovými vozidly bude třeba rozumět vozidla poháněná lidskou silou či lidmi tažená, stejně jako vozidla zapřažená za zvířata. Budou to proto vozidla specifikovaná v pojednání o služebnosti stezky (typicky kolo či rikša), dále také další lidmi tažená vozidla, která zpravidla nebude možno do služebnosti stezky zahrnout (např. plně naložené trakaře), jakož i různé zvířaty tažené kočáry či povozy. Nic nebude bránit ani jízdě přímo na zvířeti (kupř. na koni)²¹⁷, neboť je-li dovoleno hnaní stád zvířat, případně jízda zvířaty tažených vozidel, tj. činnosti pro služební pozemek nepochybně vysoce zatěžující, bude možné přes něj jezdit také na zvířatech, aniž by byla služebnost jakkoliv rozšiřována.

Podle Thöndela lze z tzv. principu inkluzivity dovodit, že služebnost průhonu v sobě zahrnuje také právo chůze po služebném pozemku.²¹⁸ S tím je možno souhlasit, jen je třeba toto konstatování doplnit. Služebnost průhonu bude zahrnovat veškerá oprávnění plynoucí ze služebnosti stezky, to jest kromě chůze také veškeré způsoby dopravy podřaditelné pod pojem dopravovat se lidskou silou, jak byl blíže rozveden v pojednání o služebnosti stezky. Kromě dopravy vlastní silou jinými než motorovými vozidly, u kterých není třeba vycházet z principu inkluzivity, neboť přípustnost jejich užití je zřejmá i z ustanovení § 1275 odst. 1 věta druhá občanského zákoníku, jako je jízdni kolo či rikša, bude možná také doprava vlastní silou nikoliv vozidly, to jest na kolečkových bruslích, na lyžích apod. Rovněž podle Hrabánka s Lasákem patří do služebnosti průhonu veškerá oprávnění z práva stezky, avšak s tou podmínkou, že jejich výkon souvisí s účelem služebnosti, jímž je obhospodařování zvířat.²¹⁹

K podmínění výkonu práv ze služebnosti stezky tím, že jejich účelem musí být obhospodařování zvířat, lze uvést, že se tento závěr jeví jako příliš paušalizující. Za prvé nutno

---

²¹⁵ ROUČEK, František. In: ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Díl II.* Reprint původního vydání. Olomouc: CODEX Bohemia, s.r.o., 1998, 970 s. ISBN 80-85963-64-7. Strana 864.

²¹⁶ HRABÁNEK, Dušan, LASÁK, Jan. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář.* 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 1163.

²¹⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. [online]. [cit. 2024-05-20]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=71122&pdf=1>. Strana 884.

²¹⁸ THÖNDEL, Alexandr. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III. 2. vydání.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, 1128 s. ISBN 978-80-7598-757-0. Strana 707.

²¹⁹ HRABÁNEK, Dušan, LASÁK, Jan. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář.* 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 1163.

vyvrátit, že by jediným účelem služebnosti průhonu bylo obhospodařování zvířat. Vždyť i důvodová zpráva jmenuje jako příklad různých trendů, pro něž lze služebnost průhonu dobře uplatnit, různé koňské a jezdecké stezky²²⁰, jejichž účelem bude spíše turistika než obhospodařování zvířat. Na druhou stranu nelze souhlasit s tím, aby, byla-li zřízena služebnost průhonu v situaci, kdy zemědělec na jaře prožene stádo ze svého statku na pastvinu a na podzim zpět, průhon začali jako zkratku každodenně využívat zákazníci k průchodu na statek. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 17.12.2013 sp. zn. 22 Cdo 161/2013 přisvědčil odvolacímu soudu v konstatování, že právo chůze může podle okolností obtěžovat povinného více než právo jízdy. K tomu může nepochybně dojít i v případě služebnosti průhonu, typicky v příkladu shora uvedeném. Proto bude třeba vždy zvažovat individuální okolnosti případu a poměřovat je s požadavkem, podle kterého výkonem práva z věcného břemene nesmí být povinný zatěžován nad dojednanou míru, případně nad míru, se kterou zřizovatelé věcného břemene měli a mohli s přihlédnutím k okolnostem konkrétní věci počítat.²²¹

Podle § 493 obecného zákoníku občanského se nemohlo bez zvláštního svolení právo průhonu dobytka rozšířit na právo vláčeti těžká břemena přes služebný pozemek. Takový zákaz občanský zákoník nestanovuje, přesto podle Hrabánka s Lasákem je i za nynější právní úpravy možno přijmout závěr, že služebnost průhonu nezahrnuje právo vláčet těžká břemena.²²² Blíže však své tvrzení neodůvodňují. Lze však přesto konstatovat, že vláčení těžkých břemen nebude obvykle připadat do úvahy, ježto by se zpravidla jednalo o využívání služebnosti k účelu, který by nebylo možno v době jejího zřízení předvídat, a šlo by proto o její nedovolené rozšiřování. Bylo totiž již výše uvedeno, že využití služebnosti průhonu bude připadat v úvahu především pro hnaní zvířat v rámci zemědělského hospodaření, jízdu na zvířatech při agroturistice apod; vláčení těžkých břemen (například klád z lesa při lesnickém hospodaření) nebývá s těmito účely využití při obvyklém stavu věci spojeno.

4.2.2. Služebnost průhonu dobytka zatěžující pozemek určený k plnění funkcí lesa

Ustanovení § 1275 odst. 2 věta první obecného zákoníku zakazuje zřídit služebnost průhonu dobytka přes služebný pozemek, který je určený k plnění funkcí lesa. Dobytkem jsou sudokopytníci chovaní pro hospodářské účely, například krávy, kozy, ovce či prasata. Mezi

---

²²⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. [online]. [cit. 2024-05-20]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=71122&pdf=1>. Strana 884.

²²¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16.8.2013 sp. zn. 22 Cdo 616/2012

²²² HRABÁNEK, Dušan, LASÁK, Jan. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 1163.

dobytek naopak nespadají koně, osli či muly, které zákonodárce z tohoto zákazu vyloučil.²²³ V případech nikoliv běžně chovaných zvířat bude třeba posoudit vlastnosti takových zvířat a jejich vliv na průhon pozemky určenými k plnění funkcí lesa, a následně je srovnat s vlastnostmi dobytka.

Kabelková uvádí, že tento zákaz koresponduje se zákazem obsaženým v zákoně č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně některých zákonů (lesní zákon).²²⁴ Tomu však důvodová zpráva nepřisvědčuje, naopak přiznává, že zákaz průhonu dobytka přes služební pozemek určený k plnění funkcí lesa je širší než zákaz uvedený v § 20 odst. 1 písm. n) zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně některých zákonů (lesní zákon). Podle citovaného ustanovení lesního zákona je zakázáno pást dobytek, umožňovat výběh hospodářským zvířatům a průhon dobytka lesními porosty. Podle § 2 písm. c) lesního zákona jsou lesními porosty stromy a keře lesních dřevin, které v daných podmínkách plní funkcí lesa. Pozemkem určeným k plnění funkcí lesa jsou v souladu s ustanovením § 3 odst. 1 písm. a), b) lesního zákona nejen pozemky s lesními porosty, ale kupříkladu také plochy, ze kterých byly lesní porosty dočasně odstraněny, nezpevněné lesní cesty, nejsou-li širší než 4 metry, zpevněné lesní cesty či takzvané lesní hole čili pozemky nad horní hranicí dřevinné vegetace. Skutečnost, že zákaz v občanském zákoníku je širší než zákaz obsažený v lesním zákoně důvodová zpráva odůvodňuje tím, že služebnost má trvalý ráz.²²⁵

Je otázkou, zda je takto široce koncipovaný zákaz, který jde nad rámec daný veřejnoprávním předpisem, opodstatněný, zejména jde-li o průhon dobytka po zpevněných lesních cestách.²²⁶ Je pravdou, že služebnost má trvalý ráz, vystavět jenom na tom celé odůvodnění zákazu, jak to činí důvodová zpráva, se však nejeví dostatečně přesvědčivé. Podle § 1261 občanského zákoníku musí být zřízena služebnost zatěžující pozemek určený k plnění funkcí lesa jen jako vykupitelná, čímž je poněkud limitován trvalý ráz služebnosti. Dále lze argument obsažený v důvodové zprávě zpochybnit poukazem na charakter některých pozemků, na nichž se nenachází lesní porost, a přesto jsou určeny k plnění funkcí lesa, jako jsou kupříkladu právě zpevněné lesní cesty. Ačkoliv lze jistě připustit, že zpevněná lesní cesta také nemusí napořádk

---

²²³ HRABÁNEK, Dušan, LASÁK, Jan. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 1164.

²²⁴ KABELKOVÁ, Eva. *Věcná břemena v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 368 s. ISBN 978-80-7400-461-2. Strana 179.

²²⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. [online]. [cit. 2024-05-23]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=71122&pdf=1>. Strana 884.

²²⁶ HRABÁNEK, Dušan, LASÁK, Jan. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 1164.

zůstat zpevněnou lesní cestou, nepůjde jistě o změnu příliš častou a obvyklou; je-li zajištěn přístup do lesa zpevněnou lesní cestou, bude zpravidla také v zájmu vlastníka služebného pozemku, aby nadále takovou cestou zůstala. Lze též uvést, že bude-li hnán dobytek po zpevněné lesní cestě, nebude ani docházet ke škodám na lesních porostech, ledaže by se rozutekl do okolních lesních porostů. K tomu ale může dojít i při hnaní dobytka po jakémkoliv pozemku, který se nachází blízko okraje lesa, avšak není ještě pozemkem určeným k plnění funkcí lesa. Navíc docházelo-li by ke vbíhání dobytka do lesních porostů a tím jejich ničení a poškozování, nic by nebránilo vlastníkovvi lesa, aby podal žalobu na ochranu vlastnického práva, případně podnět příslušnému správnímu orgánu k prošetření, zda nedochází ke spáchání přestupku podle § 53 odst. 1 písm. k), resp. § 54. odst. 1 písm. b) zákona o lesích. Co bylo řečeno o zpevněných lesních cestách platí i pro lesní hole, které budou bez lesního porostu kvůli vysoké nadmořské výšce a pro růst lesa nevhodným klimatickým podmínkám; i zde se bude jednat obvykle o trvalý a neměnný stav pozemku.

4.2.3. Zánik služebnosti průhonu dobytka prohlášením zatíženého pozemku pozemkem určeným k plnění funkcí lesa

Ustanovení § 1275 odst. 2 věta druhá občanského zákoníku myslí na takové případy, kdy orgán veřejné moci rozhodne, že služebný pozemek je pozemkem určeným k plnění funkcí lesa až poté, co je služebnost průhonu dobytka zřízena; v takovém případě služebnost ex lege zaniká. Rozhodnutí, kterým orgán státní správy lesů prohlásí, že pozemek je pozemkem určeným k plnění funkcí lesa, může být podle § 3 odst. 4 lesního zákona vydáno na návrh vlastníka pozemku nebo s jeho souhlasem, a to ohledně pozemku nesplňujícího definici pozemku určeného k plnění funkcí lesa uvedenou v § 3 odst. 1 lesního zákona. Orgán státní správy lesů také může na návrh vlastníka pozemku prohlásit pozemek za pozemek určený k plnění funkcí lesa, ačkoliv by jinak byl podle § 3 odst. 2 lesního zákona z tohoto režimu vyloučen. Podle Hrabánka s Lasákem se jedná o vyvlastnění svého druhu, jímž je oprávněnému ze služebnosti odňato vlastnické právo k ní, a proto mu za něj náleží náhrada podle § 1039 občanského zákoníku.²²⁷

Jiná situace však může nastat, jestliže pozemek začne v průběhu času naplňovat definici pozemku určeného k plnění funkcí lesa podle § 3 odst. 1 lesního zákona, například tím, že na něm vzroste lesní porost. „*Les, či lesní pozemek totiž může vzniknout důsledkem faktických*

---

²²⁷ HRABÁNEK, Dušan, LASÁK, Jan. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář.* 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 1164.

*proměn přírody v čase, a není tak zásadně třeba dokládat jejich vznik. Takový lesní pozemek pak požívá právní ochrany podle lesního zákona, není-li zákonem stanoveným způsobem odňat plnění funkcí lesa.*²²⁸ V takovém případě by se jednalo o pozemek určený k plnění funkce lesa, avšak k jeho přeměně na takovýto pozemek by nedošlo rozhodnutím orgánu státní správy lesů. Jelikož § 1275 odst. 2 věta druhá zahrnuje jen takové případy, kdy je o prohlášení pozemku za pozemek určený k plnění funkcí lesa rozhodnuto orgánem státní správy lesů, k zániku služebnosti průhonu dobytka podle tohoto ustanovení nedojde. Tím ale není vyloučena možnost zániku služebnosti v důsledku trvalé změny ve smyslu § 1299 občanského zákoníku.

Vlastnické právo lze podle § 1038 občanského zákoníku omezit nebo věc vyvlastnit jen ve veřejném zájmu, který nelze uspokojit jinak, a jen na základě zákona. Uvedené ustanovení má hluboký ústavněprávní přesah, neboť vychází z článku 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, vyhlášené usnesením Předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, podle kterého je vyvlastnění nebo nucené omezení vlastnického práva možné ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu. Kromě toho jsou podmínky vyvlastnění a nuceného omezení vlastnického práva řešeny také na nadnárodní úrovni, a to článkem 17 odst. Listiny základních práv Evropské unie, jakož i články 17 a 18 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, vyhlášené sdělením federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, ve spojení s článkem 1 dodatkového protokolu.²²⁹

Je otázkou, zda je § 1275 odst. 2 občanského zákoníku skutečně vyvlastněním svého druhu. Podle Staši teorie vyvlastněním v užším slova smyslu nazývá přechod vlastnického práva, ke kterému dojde na základě individuálního právního aktu, kromě přechodu vlastnického práva na základě sankce, ochranného opatření či exekuce. V širším slova smyslu jsou za vyvlastnění považovány také nucené přechody vlastnického práva, ke kterým dojde na základě jiného právního aktu; mnohdy se takový přechod vlastnického práva nazývá jinak, kupř. jako vyvlastnění či konfiskace.²³⁰ Oproti tomu Dobrovolná rozděluje vyvlastnění podle toho, zda mu předcházela formální procedura stanovená zákonem, anebo k vyvlastnění došlo přímo na základě zákona. Předcházela-li vyvlastnění formální procedura, pak hovoří o formálním

---

²²⁸ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27.4.2020 č.j. 1 As 492/2019-40

²²⁹ VEČEŘA, Jiří. In: ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III.* 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, 1128 s. ISBN 978-80-7598-757-0. Strana 205

²³⁰ STAŠA, Josef. In: HENDRYCH, Dušan a kol. *Právníký slovník.* 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-059-1.

vyvlastnění, naopak došlo-li k vyvlastnění na základě zákona, nazývá je legálním vyvlastněním.²³¹

O ustanovení § 1275 odst. 2 občanského zákoníku nelze s ohledem na výše podanou definici vyvlastnění hovořit jako o vyvlastnění v užším slova smyslu, neboť se nejedná o nucený přechod vlastnického práva na základě individuálního právního aktu. Prohlášení pozemku za pozemek určený k plnění funkcí lesa je sice individuálním právním aktem, avšak k zániku služebnosti nedochází tímto aktem, leč jde o zákonem stanovený důsledek změny právního stavu pozemku tímto aktem provedené. Nemůže se jednat ani o vyvlastnění formální, neboť ačkoliv pozemek je za pozemek určený k plnění funkcí lesa prohlášen orgánem státní správy lesů podle § 3 odst. 4 lesního zákona, to jest určitým formálním postupem, k zániku práv vyplývajících ze služebnosti tímto rozhodnutím nedochází. Naopak lze ustanovení § 1275 odst. 2 občanského zákoníku považovat za vyvlastnění v širším slova smyslu, protože k zániku služebnosti průhonu dobytka dochází na základě jiného než individuálního právního aktu. Jelikož k vyvlastnění dochází přímo na základě zákona, jedná se podle druhého způsobu dělení o vyvlastnění legální.

Může dojít k situaci, kdy služebnost bude sjednána jako služebnost průhonu, nebude tedy obsahovat pouze průhon dobytka, ale též ostatních zvířat, jakož i jízdu nemotorovými vozidly. Z elasticity vlastnického práva vyplývá, že jestliže by byl takovouto služebností zatížený pozemek prohlášen za pozemek určený k plnění funkcí lesa, zaniklo by pouze oprávnění hnát přes služební pozemek dobytek a ve zbylém rozsahu by nadále služebnost zůstala zachována; v takovém případě je proto přesnější nehovořit o vyvlastnění, ale pouze o nuceném omezení vlastnického práva.

Ať už půjde o vyvlastnění či nucené omezení vlastnického práva, bude třeba dostát především požadavkům shora citovaného článku 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod. Jelikož k zásahu do vlastnického práva ke služebnosti dochází přímo zákonem, je zřejmé, že podmínka vyvlastnění či nuceného omezení vlastnického práva jen na základě zákona je splněna. Co se týče poskytnutí náhrady, občanský zákoník v § 1039 odst. 1 stanoví, že za omezení vlastnického práva nebo vyvlastnění věci náleží vlastníkovu plná náhrada odpovídající míře dotčení jeho majetku. Podle odst. 2 tohoto ustanovení se náhrada poskytuje v penězích; jiným způsobem jen tehdy, ujednájí-li si to strany výslovně. Jedná se o samostatnou právní normu, již lze aplikovat

---

²³¹ DOBROVOLNÁ, Eva. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, 3276 s. ISBN 978-80-7400-747-7. Strana 1110.

i bez navazující právní úpravy, tj. ačkoliv § 1275 odst. 2 občanského zákoníku o náhradě nic nestanoví²³²; povinnost poskytnout náhradu lze dovodit i přímo z článku 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod.²³³ Občanský zákoník sice nestanoví, kdo je povinen náhradu poskytnout, ve shodě s Hrabánkem s Lasákem však lze mít za to, že k ní bude povinen ten, v jehož zájmu došlo k prohlášení pozemku za pozemek určený k plnění funkcí lesa.²³⁴

Co se týče posledního požadavku plynoucího z článku 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, totiž existence veřejného zájmu, lze k tomu uvést následující. Není sporu o tom, že průhon dobytka lesními porosty, který je zákonem o lesích zakázán, bude v rozporu s veřejným zájmem na plnění produkčních i mimoprodukčních funkcí lesa. Při hnaní dobytka lesními porosty bude docházet k jejich okusu, ošlapu semenáčků, a tím narušování dřevoprodukční funkce. Rovněž budou ošlapem či okusem narušovány i další produkční funkce – produkce lesních plodů či hub. Z mimoprodukčních funkcí by byla průhonem dobytka kupříkladu narušována půdoochranná funkce, neboť se pohybem dobytka zvyšuje půdní eroze, a další.²³⁵
²³⁶ Zánik služebnosti průhonu dobytka lesními porosty, jakož i jinými pozemky určenými k plnění funkcí lesa, u nichž by byly průhonem dobytka narušeny jejich produkční či mimoprodukční funkce, proto bude namístež posoudit jako souladný s veřejným zájmem.

V podkapitole nazvané Služebnost průhonu dobytka zatěžující pozemek určený k plnění funkcí lesa byla rozporovaná odůvodněnost zákazu služebnosti průhonu dobytka vztahující se na všechny pozemky určené k plnění funkcí lesa, to jest také na ty, u kterých by průhonem dobytka nedocházelo k poškozování lesních porostů, jako jsou lesní hole či zpevněné lesní cesty. Navíc po takových pozemcích průhon dobytka nezakazuje ani § 20 odst. 1 písm. n) lesního zákona. Není proto na první pohled zřejmé, zda vůbec existuje veřejný zájem na tom, aby prohlášením pozemku pozemkem určeným k plnění funkcí lesa, který však nemá sloužit k pěstování lesních

---

²³² THÖNDEL, Alexandr. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III.* 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, 1128 s. ISBN 978-80-7598-757-0. Strana 213.

²³³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.7.2005 sp. zn. 22 Cdo 1897/2004 (uveřejněný pod č. 32/2006 Sb. rozh. obč.)

²³⁴ HRABÁNEK, Dušan, LASÁK, Jan. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474).* Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 1164.

²³⁵ LESNICKÁ A DŘEVAŘSKÁ FAKULTA MENDELOVY UNIVERZITY V BRNĚ. *Atlas poškozování dřevin.* Online. Dostupné z: <https://rumex.mendelu.cz/atlasposkozenidrevin/index.php/poskozeni-hospodarskymi-zviraty/>. [citováno 28.5.2024].

²³⁶ FLORA, Martin. In: FLORA, Martin, STANĚK, Jiří, PRŮCHOVÁ, Ivana. *Lesní zákon. Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, 626 s. ISBN 978-80-7400-905-1. Strana 14.

porostů, případně plnění jiných funkcí, s nimiž by byla služebnost průhonu dobytka v rozporu, zaniklo vlastnické právo k takové služebnosti.

Vyvlastnění či nucené omezení vlastnického práva není v rozporu s článkem 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod ani tehdy, dojde-li k němu převážně v soukromém zájmu; veřejný zájem však nesmí zcela chybět.²³⁷ Měl-li by být hnán dobytek po zpevněné lesní cestě, není zřejmé, jaká produkční či mimoprodukční funkce lesa²³⁸, by byla s touto služebností v rozporu, a v souladu s jakým veřejným zájmem by tudíž služebnost měla být vyvlastněna. Lze snad jen zmínit potenciální možnost jiného využití pozemku, na kterém se zpevněná lesní cesta nachází, jejím odstraněním, následkem čehož by začala plnit funkce lesa, se kterými by byla služebnost průhonu dobytka v rozporu. Je však otázka, zda pouhá možnost v budoucnu změnit způsob využití pozemku určeného k plnění funkcí lesa, na kterém se nachází zpevněná lesní cesta, aby tak nebylo trvale omezeno využívání pozemků pro plnění funkcí lesa, je veřejným zájmem. Na uvedenou otázku bude moci kvalifikovanou odpověď přinést až případná judikatura.

4.3. Služebnost cesty

4.3.1. Vymezení služebnosti cesty

Občanský zákoník v § 1276 odst. 1 definuje služebnost cesty tak, že je jí založeno právo jezdit přes služebný pozemek jakýmikoli vozidly. V obecném zákoníku občanském se nazývala služebností vozové cesty, se kterou bylo spojeno právo jeti jedním nebo několika potahy. Judikaturou vážící se k obecnému zákoníku občanskému však bylo dovozeno, že lze po cestě jezdit i motorovými vozidly, ačkoliv o nich obecný zákoník občanský vzhledem k době svého vzniku nehovořil.²³⁹

Ze samotné definice obsažené v § 1276 odst. 1 je zřejmé, že po cestě lze jezdit jednak vozidly nemotorovými, jednak vozidly motorovými. Podle Hrabánka s Lasákem obsahuje služebnost cesty na základě argumentu *a maiori ad minus* také služebnost stezky.²⁴⁰ Uvedený závěr je možno podpořit také poukazem na § 1276 odst. 2 občanského zákoníku, který vylučuje ze

---

²³⁷ SPÁČIL, Jiří, HAVLÍK, David, KRÁLÍK, Michal. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 199.

²³⁸ K jednotlivým funkcím lesa blíže viz FLORA, Martin. In: FLORA, Martin, STANĚK, Jiří, PRŮCHOVÁ, Ivana. *Lesní zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, 626 s. ISBN 978-80-7400-905-1. Strana 14.

²³⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 16.5.1939 sp. zn. Rv I 311/39 [Vážný 17303], též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17.2.2009 sp. zn. 22 Cdo 60/2008 (uveřejněný pod č. 7/2010 Sb. rozh. obč.)

²⁴⁰ HRABÁNEK, Dušan, LASÁK, Jan. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 1164.

služebnosti cesty toliko právo průhonu; měla-li by být vyloučena také služebnost stezky, zákonodárce by tak vedle služebnosti průhonu nepochybně stanovil.

Proto bude možno vykonávat právo vyplývající ze služebnosti cesty následujícími způsoby. Jednak všemi způsoby zahrnutými ve služebnosti stezky, kupř. chůzí, jízdou na kole či na lyžích, nesením se v nosítkách atd., k čemuž lze blíže odkázat kapitolu zabývající se služebností stezky. Jednak jízdou nemotorovými vozidly nezahrnutými ve služebnosti stezky, jež jsou uvedena v kapitole o služebnosti průhonu (např. povozy). Co se týče jízdy na zvířatech, nejedná se sice o jízdu vozidlem, avšak bude třeba ji připustit, neboť je-li připuštěna jízda zvířaty tažených vozidel, která působí větší zatížení cesty, pak jízda na zvířatech je na základě argumentu *a maiori ad minus* ve služebnosti cesty taktéž obsažena.

Negativně je služebnost cesty vymezena v § 1276 odst. 2 občanského zákoníku, podle kterého není ve služebnosti cesty obsaženo právo průhonu. Stejně tak obecný zákoník občanský v § 493 stanovil, že právo vozové cesty se nemůže rozšířit na právo volně puštěný dobytek přes něj hnáti. Nebude proto možno cestou hnát zvířata, což zatěžuje služební pozemek jiným způsobem než průjezd po něm.²⁴¹ Na druhou stranu jízda nemotorovými vozidly, jež také přísluší služebnosti průhonu, možná bude, jak již bylo ostatně výše řečeno, neboť tak výslovně stanoví § 1276 odst. 1 občanského zákoníku.

Nejvyšší soud Československé republiky nicméně za účinnosti obecného zákoníku občanského dovodil, a to i přes výslovný zákaz uvedený v § 493 obecného zákoníku občanského, že právo průjezdu odpovídající služebnosti vozové cesty zahrnuje také právo hnát volně puštěný dobytek, jestliže jde o průjezd stavením. Podle Nejvyššího soudu je totiž zákaz honit dobytek po vozové cestě dán z toho důvodu, aby bylo zabráno způsobení škody zvířaty na zbylé ploše služebného pozemku, avšak tento důvod odpadá, je-li zřízeno právo průjezdu domem, v kterémžto případě rozutečení dobytka nehrozí, protože průjezd domem je z povahy věci ohrazen zdmi.²⁴² Uvedený závěr však již nebude aplikovatelný, neboť za nynějších společenských podmínek bude důležitým důvodem pro vyloučení průhonu ze služebnosti cesty její ochrana před znečištěním, a to tím spíše, měl-li by být znečišťován průchod domem, tzn. místo, které se nachází v obytné zástavbě.

---

²⁴¹ HRABÁNEK, Dušan, LASÁK, Jan. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 1165.

²⁴² Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 19.6.1923 sp. zn. Rv II 63/23 [Vážný 2745]

Podle Hrabánka s Lasákem nebude ve služebnosti cesty obsaženo ani právo vláčet těžká břemena, například klády z lesa, ačkoliv to zákon výslovně nestanoví. Smykání těžkých břemen má totiž zatěžovat cestu více než průjezd.²⁴³ Uvedený závěr se však jeví jako příliš kategorický; ostatně ani § 493 občanského zákoníku občanského podobný zákaz pro služebnost vozové cesty nestanovil a dobový komentář dokonce výslovně uváděl, že vláčení těžkých břemen je možné.²⁴⁴ Bude proto třeba vždy vyjít z individuálních okolností případu a posoudit, zda vláčení těžkých břemen obsah a rozsah služebnosti nedovoleně rozšiřuje, anebo nikoliv. Docházelo-li by v případě, kdy je zřízena služebnost cesty k rodinnému domu, pročež lze předpokládat její využití převážně k jízdě osobním automobilem, k pravidelnému vláčení těžkých břemen, a z toho plynoucímu nadměrnému zatěžování cesty, půjde o nedovolené rozšiřování služebnosti. Oproti tomu tehdy, je-li zřízena služebnost cesty k lesu, u níž lze předpokládat jízdu traktorem či těžkými těžebními stroji, nebude představovat pravidelné vláčení klád vyšší zatížení cesty, a nebude proto možno přijmout závěr, že je takový způsob využívání služebnosti vyloučen.

4.3.2. Údržba cesty

Ustanovení § 1276 odst. 3 občanského zákoníku představuje řešení otázky údržby cesty. Osoba, které přísluší služebnost cesty, přispívá poměrně k udržování cesty, a to včetně lávek a mostů. Oproti tomu vlastník služebného pozemku přispívá, jen když tato zařízení užívá. Obdobné ustanovení obsahoval obecný zákoník občanský v § 494, který stanovil, že k udržování cesty, mostů a lávek přispívají poměrně všechny osoby nebo držitelé pozemků, jimž přísluší jejich užívání, tedy také držitel služebného pozemku, pokud má z nich užitek.

Jedná se o konkretizaci pravidla obsaženého v § 1263 občanského zákoníku.²⁴⁵ Podle § 1263 občanského zákoníku platí, že oprávněná osoba nese náklad na zachování a opravy věci, která je pro služebnost určena. Věta druhá tohoto ustanovení stanoví, že užívá-li služebné věci i ten, kdo je služebností obtížen, je povinen na náklad poměrně přispívat, anebo se užívání zdržet.

---

²⁴³ HRABÁNEK, Dušan, LASÁK, Jan. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 1165.

²⁴⁴ ROUČEK, František. In: ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Díl II*. Reprint původního vydání. Olomouc: CODEX Bohemia, s.r.o., 1998, 970 s. ISBN 80-85963-64-7. Strana 864.

²⁴⁵ THÖNDEL, Alexandr. In: ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, 1128 s. ISBN 978-80-7598-757-0. Strana 709.

Jedná-li se o údržbu cesty, z § 1276 odst. 3 občanského zákoníku plyne, že osoba oprávněná ze služebnosti cesty přispívá poměrně na její údržbu. Jestliže bude oprávněný jediný a zároveň nebude cestu užívat ani vlastník služebného pozemku, bude logicky hradit údržbu oprávněný výlučně, neboť nebude jiné osoby, která by vedle něho byla hradit údržbu povinna. Bude-li více oprávněných (typicky v případě konkurence služebností dle § 1266 občanského zákoníku), kteří mohou cestu používat, budou její údržbu hradit poměrně. Věta druhá § 1276 odst. 3 věta druhá občanského zákoníku však patrně neupravuje situaci, kdy cestu používá také vlastník pozemku, na kterém je zřízena, neboť hovoří nikoliv o cestě, ale pouze o zařízeních.

Co se týče údržby lávek a mostů, stejně jako v předchozím odstavci platí, že osoba oprávněná ze služebnosti cesty, která je přes lávky a mosty vedena, hradí jejich údržbu. Bude-li oprávněných více, opět budou přispívat poměrně. Ustanovení § 1276 odst. 3 věta druhá občanského zákoníku se však na rozdíl od předešlého odstavce použije, a proto musí vlastník služebného pozemku poměrně přispívat na údržbu lávek a mostů, jestliže jich bude užívat. Avšak oproti § 1263 věta druhá občanského zákoníku není stanoveno, že se vlastník služebného pozemku musí zdržet užívání lávek a mostů, jestliže nebude na jejich údržbu přispívat.

V odborné literatuře je sporná otázka, jaký právní režim se vztahuje na vlastníka služebného pozemku, jestliže nepřispívá na údržbu cesty nebo zařízení, přes která cesta vede, ačkoliv cesty nebo zařízení sám užívá. Thöndel uvádí, jde-li o cestu, že bude třeba vyjít z obecného pravidla obsaženého v § 1263 věta druhá občanského zákoníku²⁴⁶; vlastník služebného pozemku proto bude povinen na údržbu cesty poměrně přispívat, anebo se užívání zdržet. Jde-li o zařízení, přes které je cesta vedena, má být podle Thöndela v zájmu jednotnosti právní normy vykládán § 1276 odst. 3 věta druhá analogicky s § 1263 věta druhá občanského zákoníku, to jest tím způsobem, že nebude-li vlastník služebného pozemku poměrně přispívat také na údržbu lávek a mostů, přes které je cesta vedena, bude se muset jejich užívání zdržet.²⁴⁷

Naproti tomu Kindl uvádí, že v případě cesty je třeba ji buď chápat jako zařízení, anebo na ni analogicky vztáhnout právní režim lávek a mostů podle § 1276 odst. 3 věta druhá občanského zákoníku, poněvadž by bylo „(...) absurdní, aby oprávnění ze služebnosti mohli vlastníka pozemku podle obecného pravidla žalovat, aby se zdržel užívání cesty, protože neplatí, vyjma mostů a lávek, jež užívat může, i když neplatí.” Co se týče lávek a mostů, a vzhledem

---

²⁴⁶ THÖNDEL, Alexandr. In: ŠVESTKA, Jirí, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III. 2. vydání.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, 1128 s. ISBN 978-80-7598-757-0. Strana 709

²⁴⁷ THÖNDEL, Alexandr. In: ŠVESTKA, Jirí, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III. 2. vydání.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, 1128 s. ISBN 978-80-7598-757-0. Strana 709

k předchozí větě také cesty samotné, vyplývá podle Kindla z § 1276 odst. 3 věta druhá občanského zákoníku (oproti § 1263 věta druhá občanského zákoníku), že vlastník služebného pozemku musí přispívat na údržbu zařízení a analogicky také cest, jestliže jich nebo cesty sám užívá; nepřispívá-li, je možno jej žalovat na zaplacení, avšak nelze po něm požadovat, aby se zdržel užívání zařízení nebo cesty, jestliže nezaplatí.²⁴⁸

Správnou se zdá být argumentace Kindla. Je sice možno připustit řešení, aby se na cesty vztahoval obecný režim podle § 1263 věta druhá občanského zákoníku, a bylo proto možno žalovat nepřispívajícího vlastníka služebného pozemku, který cesty užívá, aby se užívání zdržel. Avšak vznikl by při takovém řešení odlišný režim oproti mostům a lávkám, přes které cesta vede, a u nichž by se uplatnila zvláštní úprava obsažená v § 1276 odst. 3 věta druhá občanského zákoníku. Je pravdou, že Thöndel uvádí, že v zájmu jednotnosti právní normy by měl být v případě mostů a lávek vykládán § 1276 odst. 3 věta druhá analogicky s § 1263 věta druhá občanského zákoníku, avšak tím by nebylo dosaženo jednotného režimu zařízení, přes které cesta vede, a cesty samotné. O nejednotný právní režim by se jednalo proto, že v případě cesty by bylo možno po nepřispívajícím vlastníkovi služebného pozemku, který ji užívá, požadovat, aby se užívání zdržel, nikoliv však aby přispíval (ustanovení § 1263 věta druhá občanského zákoníku); avšak v případě mostů a lávek, přes které je cesta vedena, by bylo možno po nepřispívajícím vlastníkovi služebného pozemku, který jich užívá, požadovat, aby přispíval na údržbu zařízení, avšak nikoliv se jejich užívání zdržel (§ 1276 odst. 3 věta druhá občanského zákoníku), stejně jako aby se jejich užívání zdržel, nikoliv však aby přispíval (analogická aplikace § 1263 věta druhá občanského zákoníku).

Složitě může být v praxi řešení otázky, podle čeho určit výši příspěvku na údržbu cesty či zařízení, přes které cesta vede. Nebude ani tak záležet na četnosti využívání, jako spíše na způsobu, jakým je služebný pozemek zatěžován.²⁴⁹ Tak například poměr oprávněného, který využívá cestu několikrát denně k chůzi bude nepatrný ve srovnání s jiným oprávněným (případně vlastníkem služebného pozemku), jezdícím po cestě těžkým traktorem, byť jen jednou týdně. Na otázku poměrného hrazení údržby služebné věci nemá žádný vliv, byla-li

---

²⁴⁸ KINDL, Milan. Právo nemovitostí. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, 502 s. ISBN 978-80-7400-564-0. Strana 272.

²⁴⁹ THÖNDEL, Alexandr. In: ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III.* 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, 1128 s. ISBN 978-80-7598-757-0. Strana 710.

služebnost zřízena bezúplatně²⁵⁰, anebo naopak za ni byla poskytnuta úplata.²⁵¹ Obdobně jako otázku hrazení údržby bude třeba řešit také otázku jejího výkonu.²⁵² Služebnost nespočívá v konání vlastníka zatíženého pozemku, a proto po něm není možno – nad rámec toho, nakolik cestu sám užívá – požadovat, aby cestu udržoval.²⁵³ Oprávněný může udržovat cestu tím, že ji přiměřeně vyspraví, např. vyasfaltuje, vydláždí či vyštěrkuje²⁵⁴; není však oprávněn polní či lesní cestu vydláždít – tím by byla služebnost neoprávněně rozšiřována.²⁵⁵

Závěrem je nutno uvést, že ačkoliv ustanovení § 1276 odst. 3 občanského zákoníku hovoří o služebnosti cesty, analogicky lze toto pravidlo vztáhnout také na služebnost stezky a služebnost průhonu.^{256 257}

---

²⁵⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.12.2000 sp. zn. 20 Cdo 1265/98, (uveřejněný pod č. 19/2002 Sb. rozh. obč.)

²⁵¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14.6.2011 sp. zn. 22 Cdo 1357/2009

²⁵² HRABÁNEK, Dušan, LASÁK, Jan. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 1166.

²⁵³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 18. 1. 1921 sp. zn. Rv II 285/20 [Vážný 881]

²⁵⁴ HRABÁNEK, Dušan, LASÁK, Jan. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 1166.

²⁵⁵ Rozhodnutí Gl. U. 14217. [online]. [cit. 2024-06-01]. Dostupné z:

<https://play.google.com/books/reader?id=bPMoAQAAAJ&pg=GBS.PP4&hl=cs>. Strana 221-223.

²⁵⁶ HRABÁNEK, Dušan, LASÁK, Jan. In: SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0. Strana 1166.

²⁵⁷ KINDL, Milan. *Právo nemovitostí*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, 502 s. ISBN 978-80-7400-564-0. Strana 272.

5. Komparace se Švýcarskem

Stěžejním pramenem soukromého práva ve Švýcarské konfederaci je švýcarský občanský zákoník (*Schweizerisches Zivilgesetzbuch*) ze dne 10.12.1907 (dále též jen „ZGB“), který nabyl účinnosti dnem 1.1.1912 počínaje. Švýcarský občanský zákoník se člení na pět částí, a to na právo osobní, právo rodinné, právo dědické, práva věcná a právo závazkové. Přitom závazkové právo bylo přijato a je upraveno samostatným zákonem, avšak tento výslovně ve svém názvu uvádí, že závazkové právo je pátou částí švýcarského občanského zákoníku.

Švýcarský občanský zákoník nazývá věcná práva k věci cizí jako ohraničená věcná práva (*Die beschränkten dinglichen Rechte*) a zařazuje mezi ně mimo jiné služebnosti (*Dienstbarkeiten*) a pozemková břemena (*Grundlasten*), což jsou svojí povahou reálná břemena, neboť spočívají, jak vyplývá z článku 782 ZGB, v konání. Pro služebnosti a reálná břemena švýcarský občanský zákoník společné pojmenování nemá.

Služebnosti rozděljuje ZGB jednak na pozemkové (*Grunddienstbarkeiten*), jednak na osobní užívání a další služebnosti (*Nutzniessung und andere Dienstbarkeiten*), jejichž povaha odpovídá osobním služebnostem. Ustanovení, která by byla společná jak pro služebnosti pozemkové, tak pro služebnosti osobní, švýcarský občanský zákoník nezná. Toliko v případě dalších (osobních) služebností ZGB v článku 781 odst. 3 stanoví, že v ostatním se na ně použijí ustanovení o pozemkových služebnostech.

Podle článku 730 odst. 1 ZGB pozemkové služebnosti spočívají v zatížení pozemku ve prospěch jiného pozemku tak, že vlastník zatíženého pozemku musí strpět určité zásahy ze strany vlastníka jiného pozemku nebo ku prospěchu tohoto jiného pozemku nesmí v určitých směrech vykonávat své vlastnické právo. Pozemkové služebnosti tudíž ve švýcarském právu, stejně jako v občanském zákoníku č. 89/2012 Sb., obsahují jak složku *pati* (strpění určitých zásahů), tak složku *omitere* (zdržení se vykonávání vlastnického práva).

Ke vzniku pozemkové služebnosti vyžaduje švýcarský občanský zákoník zápis do katastru nemovitostí; právní jednání, na jehož základě je pozemková služebnost do katastru nemovitostí zapisována, vyžaduje ke své platnosti notářského zápisu. Má-li být pozemková služebnost vykonávána pouze na vymezené části pozemku, musí být tato část popsána v právním jednání, kterým se služebnost zřizuje; není-li takto popsána, je třeba ji graficky vyznačit v plánu určeném pro katastr nemovitostí. Jinak se pro nabývání služebností použijí ustanovení o nabývání nemovitostí. Článek 733 ZGB, který stanoví, že vlastník nemovitosti může ve

prospěch jiné mu patřící nemovitosti zřídít pozemkovou služebnost, byl inspirací pro českého zákonodárce, aby možnost zatížit svůj pozemek ve prospěch jiného svého pozemku, výslovně umožnil.²⁵⁸

Pozemková služebnost zaniká podle ZGB výmazem zápisu v katastru nemovitostí, úplným zánikem služebného nebo panujícího pozemku, jakož i tehdy, nechá-li vymazat pozemkovou služebnost ten, v jehož osobě splyne vlastnictví jak služebného, tak panujícího pozemku; neučiní-li tak, služebnost nadále trvá. Výmaz pozemkové služebnosti může vlastník zatíženého pozemku požadovat podle článku 738 ZGB také tehdy, ztratila-li služebnost veškerý zájem pro služební pozemek (na jejím setrvání), a také tehdy, jestliže zájem oprávněného sice trvá, avšak ve srovnání se zatížením (které služebnost způsobuje) je nepřiměřeně malého významu; v tomto posledně zmiňovaném případě může být služebnost zrušena zcela nebo zčásti jen za náhradu.

Podle Spolkového soudu není rozhodné, zda vybudováním veřejné cesty k nemovitosti oprávněného byly tyto napojeny na veřejnou cestu, nýbrž to, zda oprávněný v důsledku toho ztratil rozumný zájem na služebnosti cesty v rozsahu, v jakém byla sjednána.²⁵⁹ Uvedené přitom bylo řešeno v souvislosti s možností domáhat se výmazu služebnosti v případě, kdy služební pozemek ztratí veškerý zájem na dalším trvání služebnosti, tj. bez poskytnutí náhrady. Český občanský zákoník nicméně nehovoří o trvalé změně, v jejímž důsledku již oprávněný nemá rozumný zájem na trvání služebnosti, nýbrž o trvalé změně, pro kterou mu již nemůže služební věc sloužit. Nemožnost sloužit se jeví jako nezpůsobilost k tomu, aby mohl služební pozemek vůbec uspokojovat zájmy oprávněného a panujícího pozemku, nikoliv tak, že je sice nadále způsobilý je uspokojovat, avšak není to pro oprávněného nadále nikterak prospěšné. Bude tudíž řešení takové situace ve Švýcarsku oproti tuzemsku odlišné.

Při rozdělení panujícího nebo služebného pozemku trvá podle článku 744 ZGB služebnost nadále na všech částech; vymazána však bude v případě, kdy se netýká některé z oddělených částí (například jestliže cesta přes oddělenou část zatíženého pozemku nevede).

---

²⁵⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. [online]. [cit. 2024-06-02]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=71122&pdf=1>. Strana 879.

²⁵⁹ Rozsudek II. civilního oddělení ze dne 23.6.2004 ve věci X. a Y. versus Z. (*Urteil der II. Zivilabteilung vom 23. Juni 2004 in Sache X. und Y. gegen Z.*) [online]. [cit. 2024-06-02]. Dostupné z: https://www.bger.ch/ext/eurospider/live/de/php/clir/http/index.php?lang=de&type=highlight_simple_query&page=1&from_date=&to_date=&from_year=1954&to_year=2024&sort=relevance&insertion_date=&from_date_pu_sh=&top_subcollection_clir=bge&query_words=wegrecht&part=all&de_fr=&de_it=&fr_de=&fr_it=&it_de=&it_fr=&orig=&translation=&rank=7&highlight_docid=atf%3A%2F%2F130-III-554%3Ade&number_of_ranks=38&aclaclir=clir.

Podle článku 742 ZGB platí, že je-li služebnost vykonávána jen na části služebného pozemku, může vlastník služebného pozemku požadovat, aby oprávněný přenesl výkon služebnosti na jiné místo, které pro něj není méně výhodné, avšak jen tehdy, prokáže-li na tom zájem a uhradí oprávněnému náklady. Může tak požadovat i tehdy, byla-li služebnost k určitému místu přiřazena v katastru nemovitostí.

Článek 737 švýcarského občanského zákoníku vymezuje obsah pozemkové služebnosti podobně jako občanský zákoník č. 89/2012 Sb., tj. že služebnost zahrnuje vše, co je nutné k jejímu výkonu; kromě výkonu však ZGB zmiňuje také zachování. Týž článek ve druhém odstavci dále výslovně zakotvuje zásadu *civiliter*, neboť oprávněný je povinen vykonávat své právo co nejšetrněji. Na druhou stranu nesmí povinný činit nic, co by bránilo nebo ztěžovalo výkonu práva ze služebnosti. Švýcarský občanský zákoník obsahuje v článku 738 výkladové pravidlo k obsahu služebnosti, podle něhož je rozhodující to, co vyplývá ze zápisu uvedeného v katastru nemovitostí; v rámci zápisu může vyplývat obsah služebnosti z právního důvodu jejího nabytí, nebo ze způsobu, jakým byla služebnost po dlouhou dobu nesporně a v dobré víře vykonávána. Určující je však v první řadě zápis, není-li z něj obsah služebnosti zřejmý, tak právní důvod nabytí (tj. zřizovací listina), jestliže ani tento neodpovídá přesvědčivě na otázku obsahu služebnosti, je určující, jakým způsobem byla služebnost bez rozporů v dobré víře vykonávána.²⁶⁰

Jestliže by se v průběhu času změnila potřeba panujícího pozemku, nelze podle § 739 ZGB očekávat od povinného, že ponese vyšší zatížení ze změněné potřeby vyplývající; je-li proto k oprávněnému pozemku připojen další pozemek, může být služebnost vykonávána i pro potřeby připojené části panujícího pozemku jenom tehdy, nebude-li to představovat značnou dodatečnou zátěž pro zatížený pozemek, a bude-li služebnost vykonávána v témže účelu, ke kterému byl zřízena.²⁶¹ Avšak změní-li se v průběhu času zájem panující nemovitosti,

---

²⁶⁰ Rozsudek II. občanskoprávního oddělení ze dne 4.3.2011 ve věci S. X. a Mitb. versus W. (*Urteil der II. zivilrechtlichen Abteilung vom 4. März 2011 in Sache X. und Mitb. gegen W.*) [online]. [cit. 2024-06-03].

Dostupné z:

https://www.bger.ch/ext/eurospider/live/de/php/clir/http/index.php?lang=de&type=highlight_simple_query&page=2&from_date=&to_date=&from_year=1954&to_year=2024&sort=relevance&insertion_date=&from_date_pu sh=&top_subcollection_clir=bge&query_words=fahrtwegrecht&part=all&de_fr=&de_it=&fr_de=&fr_it=&it_de =&it_fr=&orig=&translation=&rank=17&highlight_docid=atf%3A%2F%2F137-III-145%3Ade&number_of_ranks=30&azaclir=clir.

²⁶¹ Rozsudek II. civilního oddělení ze dne 22.2.1968 ve věci S. Schoch versus Stiftung Schüler Ferienversorgung Herzogenbuchsee (*Urteil der II. Zivilabteilung vom 22. Februar 1968 in Sache Schoch gegen Stiftung Schüler Ferienversorgung Herzogenbuchsee*) [online]. [cit. 2024-06-03]. Dostupné z:

https://www.bger.ch/ext/eurospider/live/de/php/clir/http/index.php?lang=it&type=show_document&highlight_docid=atf://94-II-145:de&print=yes.

a služebnost začne být vykonávána zčásti či zcela k jinému účelu, než bylo v době zřízení předpokládáno, je výkon práv ze služebnosti i k jinému účelu možný, nepovede-li to k většímu zatížení služebného pozemku.²⁶² Se závěrem posledního (staršího) v tomto odstavci citovaného rozsudku je však ten první (novější) zjevně v rozporu, neboť uvedl, že výkon práva cesty k jinému než původním účelu znamená (bez dalšího) překročení služebnosti, což zatížená strana nemusí trpět, i když to pro ni nemá za následek další vyšší zatížení.²⁶³ V poměrech občanského zákoníku se jeví logičtěji druhý (starší) citovaný rozsudek, neboť, jak bylo v kapitole o míře služebnosti uvedeno, výraz „*služebnost se nemění*“ vyjadřuje, že se změnou hospodaření na panujícím pozemku služebnost nerozšiřuje ani nezužuje; z toho však nelze vyvodit, že musí být využívána, nebude-li nedovoleně rozšiřována, ke stejnému účelu.

Spolkový soud (*Bundesgericht*) v případě, kdy byla sjednána pozemková služebnost stezky a cesty (*Fussweg und Fahrweg*), přičemž její obsah nebyl blíže vymezen, uvedl, že je třeba vyjít v souladu s článkem 738 ZGB z objektivních okolností (které však nedávaly potřebnou odpověď), a zejména pak způsobu, jakým bylo právo ze služebnosti dlouhodobě beze sporu a v dobré víře vykonáváno. Jelikož dlouhodobě bylo po cestě ježděno motorovými vozidly toliko za účelem dodávek služeb, jako je dovoz dřeva a uhlí, a ojediněle také návštěvami, Spolkový soud vyšel z toho, že služebnost byla sjednána právě za takovými účely. Proto by každodenní ježdění po cestě auty do nově postavených garáží představovalo nepřiměřené zatížení služebného pozemku, kterou nemusí jeho vlastník snášet. Přestože se využívání aut stalo oproti době zřízení služebnosti obvyklým, neshledal to Spolkový soud jako rozhodné pro posouzení případu; od povinného nelze v souladu s článkem 739 ZGB očekávat, že ponese kvůli novým životním zvyklostem vyšší zatížení svého pozemku, ledaže by bylo s takovou změnou již při zřízení služebnosti počítáno.²⁶⁴

---

²⁶² Rozsudek II. civilního oddělení ze dne 17.3.1955 ve věci *Albeverio versus Donada* (*Sentenza della II Corte civile 17 marzo 1955 nella causa Albeverio contro Donada*) [online]. [cit. 2024-06-01]. Dostupné z:

https://relevancy.bger.ch/php/clir/http/index.php?highlight_docid=atf%3A%2F%2F81-II-189%3Ade&lang=de&type=show_document.

²⁶³ Rozsudek II. civilního oddělení ze dne 22.2.1968 ve věci *S. Schoch versus Stiftung Schüler Ferienversorgung Herzogenbuchsee* (*Urteil der II. Zivilabteilung vom 22. Februar 1968 in Sache Schoch gegen Stiftung Schüler Ferienversorgung Herzogenbuchsee*) [online]. [cit. 2024-06-03]. Dostupné z:

https://www.bger.ch/ext/eurospider/live/de/php/clir/http/index.php?lang=it&type=show_document&highlight_docid=atf://94-II-145:de&print=yes.

²⁶⁴ Rozsudek II. civilního oddělení ze dne 4.4.1961 ve věci *Guhl versus Zehnder* (*Urteil der II. Zivilabteilung vom 4. April 1961 in Sache Guhl gegen Zehnder*) [online]. [cit. 2024-06-01]. Dostupné z:

https://relevancy.bger.ch/php/clir/http/index.php?highlight_docid=atf%3A%2F%2F87-II-85%3Ade&lang=de&type=show_document.

Má-li být citovaný rozsudek porovnán s českým právem, je třeba zdůraznit, že rozsudek neřeší ani tak obsah služebnosti (tj. zda je možno po ní jezdit motorovými vozidly), jako spíše změnu její míry. Nejvyšší soud Československé republiky v dosud použitelném rozhodnutí shledal, že neoprávněným rozšiřováním služebnosti není každé zvýšení užívání, k němuž došlo pravidelným hospodářským využitím panujícího pozemku, avšak pouze takové jeho zvětšení nebo přeměnění, v jehož důsledku je služební pozemek zatěžován podstatně více, než mohlo být v době zřízení služebnosti počítáno.²⁶⁵ Stejně jako Spolkový soud tedy klade tuzemská judikatura důraz na to, zda mohlo být počítáno v době zřízení služebnosti se zvýšeným užíváním služebnosti počítáno.

Obsah jednotlivých pozemkových služebností švýcarský občanský zákoník neupravuje, pouze odkazuje v článku 740 na kantonální právo a místní zvyklosti; uvedené samozřejmě platí jen tehdy, není-li obsah služebnosti výslovně sjednán. Rozhodnutí kantonálních soudů týkající se kantonálního práva však v zásadě nepodléhají přezkumu Spolkového soudu.²⁶⁶ Bude-li tedy například ve Švýcarsku zřízena služebnost stezky, aniž by byl její obsah blíže vymezen, bude určující, jakým způsobem ji kantonální právo vymezuje, případně místní zvyklost.

Co se týče údržby služební věci, ze znění článku 741 je zřejmé, že otázku údržby řeší shodně jako občanský zákoník č. 89/2012 Sb. Výjimkou je výslovné uvedení možnosti dohodnout se na odlišném podílu nesení nákladů na údržbu, užívá-li zařízení oprávněný i povinný; taková dohoda pak zavazuje nabyvatele služební i panující věci, vyplývá-li z dokumentů v katastru nemovitostí.

---

²⁶⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 15.2.1930 sp. zn. Rv II 314/29 [Vážný 9657]

²⁶⁶ Rozsudek I. občanskoprávního oddělení ze dne 20.11.2007 ve věci Labo Cosrophar AG versus Allergan Inc. (*Urteil der I. zivilrechtlichen Abteilung in Sache Labo Cosrophar AG gegen Allergan Inc. Vom 20. November 2007*) [online]. [cit. 2024-06-03]. Dostupné z: https://www.bger.ch/ext/eurospider/live/de/php/aza/http/index.php?lang=de&type=show_document&page=1&from_date=&to_date=&sort=relevance&insertion_date=&top_subcollection_aza=all&query_words=&rank=0&azacdir=aza&highlight_docid=atf%3A%2F%2F134-I-83%3Ade&number_of_ranks=0#page83.

Závěr

Právní úprava služebnosti stezky, průhonu a cesty navazuje na právní úpravu obsaženou v obecném zákoníku občanském, avšak nečiní to doslovně. Kvůli tomu vznikají výkladové nejasnosti, zda bylo úmyslem zákonodárce vymežit služebnost stezky, průhonu a cesty odlišně, anebo se jedná toliko o legislativní neobratnost; důvodová zpráva na tyto otázky ku škodě věci odpověď neposkytuje. Jistě nelze po zákonodárci požadovat, aby dopodrobna vymezil obsah a rozsah každé ze služebností; ostatně vedlo by to pouze k nadměrné kazuističnosti zákona, a přesto by se zpravidla vyskytla situace, na kterou zákonodárce nepomýšlel. Na druhou stranu nelze považovat za vhodné, je-li zákonem ponechán příliš široký nevyplněný prostor pro výklad. Jednak to vede k nejasnostem mezi oprávněným a povinným, jednak se budou strany při sjednávání smlouvy snažit takové nejasné situace ve smlouvě výslovně postihnout, což bude v rozporu s tím, proč byla úprava jednotlivých cestních služebností do zákona zařazena.

Jde-li o služebnost stezky, zásadní nejasnost vyvstává při výkladu pojmu „*dopravovat se lidskou silou*“. Problematičnost tohoto pojmu spočívá právě v tom, že z důvodové zprávy není zřejmé, zda se zákonodárce odchýlil od obecného zákoníku občanského vědomě, aby rozšířil možnosti dopravy po stezce, anebo se jedná pouze o jiné vyjádření pro nošení se jinými lidmi. V současné době se však jeví jako správnější ponechat odpověď na tuto otázku judikatuře; možný výklad byl v diplomové práci vyložen.

De lege ferenda by se jevilo jako rozumné vypustit z právní úpravy služebnosti stezky zmínku o tom, že zakládá právo, aby po stezce přicházeli jiní k oprávněné osobě nebo se lidskou silou dopravovali, a naopak upravit otázku výkonu služebnosti osobami odvozující své právo od oprávněného společným ustanovením. Již za účinnosti obecného zákoníku občanského vzbuzovalo obdobné pravidlo, které je nyní obsaženo u služebnosti stezky, pochybnosti v tom směru, zda osoby odvozující své právo od oprávněného mohou pouze chodit, nikoliv však jezdit, a přestože již judikatura k občanskému zákoníku dovodila, že mohou i jezdit, je otázka výkonu práv ze služebností osobami odvozující své právo od oprávněného natolik podstatnou, že by měla být zákonem pro všechny služebnosti výslovně upravena.

Jako neodůvodněné se jeví ustanovení o zákazu zřízení služebnosti průhonu dobytka na pozemku určeném k plnění funkcí lesa, jakož i zánik *ex lege* služebnosti průhonu dobytka prohlášením služebného pozemku pozemkem určeným k plnění funkcí lesa, jelikož je nedůvodně širší než je zákaz obsažený ve veřejnoprávní úpravě, tj. v zákoně o lesích. Měl by

být proto tento zákaz zmírněn, aby se netýkal pozemků určených k plnění funkcí lesa, které by průhonem dobytka nemohly být nikterak poškozovány. V rozsahu odpovídajícím zmírnění zákazu se navrhuje taktéž úprava ustanovení o zániku služebnosti průhonu dobytka prohlášením pozemku pozemkem určeným k plnění funkcí lesa.

V občanském zákoníku není vhodně řešeno vláčení břemen. V případě služebnosti stezky je sice řečeno, že nezahrnuje vláčení břemen, avšak u služebnosti průhonu i cesty se o vláčení břemen vůbec nehovoří. Přitom zákonodárci nic nebránilo, aby vláčení břemen, považoval-li za důležité jej u služebnosti stezky výslovně upravit, u těchto služebností rovněž zmínil, zda jej obsahují, anebo nikoliv.

Ve vztahu k služebnostem obecně by bylo *de lege ferenda* vhodné, aby občanský zákoník jinak upravil zásadu šetrného výkonu. Z gramatického výkladu ustanovení § 1258 občanského zákoníku totiž jednoznačně plyne, že vyvratitelná právní domněnka zakotvující spíše menší než větší rozsah služebnosti připadá v úvahu až jako poslední množnost. Přitom ale nelze mít za to, že bude-li existovat nešetrná místní zvyklost, jež poškozuje služebné pozemky, ale jejich vlastníci tuto trpí, bude taková zvyklost určující pro posouzení, zda má být žalobě jediného vlastníka služebného pozemku, který se proti takovému výkonu práva ze služebnosti ohradil, vyhověno, anebo nikoliv. Ačkoliv by v takové situaci bylo možno – stejně jako v poměrech předchozího občanského zákoníku – odmítnout takový výkon práva jako rozporný s dobrými mravy, natolik klíčová zásada, jež vyvažuje zájmy oprávněného a povinného, by měla být vyjádřena jednoznačně. Inspiraci by mohlo představovat jednak ustanovení § 484 obecného zákoníku občanského, jednak ustanovení článku 737 odst. 2 švýcarského občanského zákoníku.

Přes určité podstatné nejasnosti, které byly výše zmíněny, je možno shrnout, že právní úprava cestních služebností v občanském zákoníku vymezuje jednotlivé cestní služebnosti poměrně vhodně, zpravidla se lze opřít při výkladu obsahu každé z jednotlivých služebností, jakož i, a to především, při výkladu dalších otázek s jejich výkonem spojených, o propracovanou judikaturu k obecnému zákoníku občanskému. Obecný zákoník občanský, jakož i judikatura k němu, dávaly jednoznačný návod pro posuzování případů, ve kterých docházelo ke střetům mezi zájmem vlastníka služebného pozemku a oprávněným ze služebnosti, aby se prosadilo takové řešení, které jejich zájmy spravedlivě vyvažuje. Spočívá proto přínos občanského zákoníku právě ve výrazné kontinuitě s obecným zákoníkem občanským, co se týče úpravy cestních služebností, jakož i služebností celkově.

Seznam použitých zdrojů

Seznam literatury

ANDRES, Bedřich, GLOS, Josef, KNAPP, Viktor, LUBY Štefan, ŠPAČEK, Vincenc a kol. *Učebnice občanského a rodinného práva. Svazek I. Obecná část – Práva věcná*. II. vydání. Praha: Orbis, 1955, 441 s. Bez ISBN.

ARNDTS, Karl Ludwig, SPÁČIL, Jiří (ed.). *Učební kniha pandekt*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, 361 s. ISBN 978-80-7357-517-5.

BĚLOVSKÝ, Petr. *Usucapio: vydržení v římském právu*. Praha: Auditorium, 2018, 246 s. ISBN 978-80-87284-72-8.

BLÁHOVÁ, Ivana, BLAŽEK, Lukáš, KUKLÍK, Jan, ŠOUŠA, Jiří. *Právníková dvouletka: rekodifikace právního řádu, justice a správy v 50. letech 20. století*. Praha: Auditorium, 2014, 413 s. ISBN 978-80-87284-52-0.

BOBEK, Michal, MOLEK, Pavel, ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Komunistické právo v Československu: kapitoly z dějin bezpráví*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009, 1005 s. ISBN 978-80-210-4844-7.

BOHÁČEK, Miroslav. *Nástin přednášek o soukromém právu římském. I. Úvod – práva věcná*. Praha: nákladem vlastním, 1945. 162 s. Bez ISBN.

ELIÁŠ, Josef. *Společensko-ekonomické základy socialistického občanského práva*. Vydání 1. Praha: Academia, nakladatelství Československé akademie věd, 1970, 292 s. Bez ISBN.

FLORA, Martin, STANĚK, Jiří, PRŮCHOVÁ, Ivana. *Lesní zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, 626 s. ISBN 978-80-7400-905-1.

HENDRYCH, Dušan a kol. *Právníký slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-059-1.

HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva římského: Díl prvý*. Bratislava: Právníká fakulta University Komenského v Bratislavě, 1929, 294 s. Bez ISBN.

HEYROVSKÝ, Leopold. *Instituce římského práva*. Praha: J. Otta, 1888, 491 s. Bez ISBN.

KABELKOVÁ, Eva. *Věcná břemena v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 368 s. ISBN 978-80-7400-461-2.

KINDL, Milan. *Právo nemovitostí*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, 502 s. ISBN 978-80-7400-564-0.

KNAPP, Viktor. *Předmět a systém československého socialistického práva občanského*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1959, 316 s. Bez ISBN.

KOČÍ, Roman. *Účelové pozemní komunikace a jejich právní ochrana*. 2 aktualizované vydání. Praha: Leges, 2015, 144 s. ISBN 978-80-7502-093-2.

KRÁLÍK, Michal. *Věcná práva podle starého a nového občanského zákoníku. Uplatňování nároků a rozhodování o nich (procesní a hmotněprávní souvislosti)*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, 528 s. ISBN 978-80-87576-96-0.

KUKLÍK, Jan. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde, 2009, 727 s. ISBN 978-80-7201-741-6.

MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do r. 1945*. 4. vydání. Praha: Leges, 2009, 640 s. ISBN 978-80-87212-39-4.

PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, 3276 s. ISBN 978-80-7400-747-7.

RAUSCHER, Rudolf. *Přehled dějin soukromého práva ve střední Evropě*. Reprint původního vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, 155 s. ISBN 978-80-7552-492-8.

ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Díl I*. Reprint původního vydání. Olomouc: CODEX Bohemia, s.r.o., 1998, 970 s. ISBN 80-85963-61-2.

ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Díl II*. Reprint původního vydání. Olomouc: CODEX Bohemia, s.r.o., 1998, 970 s. ISBN 80-85963-64-7.

SKŘEJPEK, Michal, BĚLOVSKÝ, Petr, ŠEJDL, Jan, FALADA, David. *Římské právo v občanském zákoníku: Komentář a prameny*. Věcná práva. Praha: Auditorium, 2017, 304 s. ISBN 978-80-87284-65-0.

SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského. Díl II. Právo majetkové*. Praha: nákladem vlastním, 1935, 355 s. Bez ISBN.

SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 1666 s. ISBN 978-80-7400-803-0.

STIEBER, Miloslav. *Dějiny soukromého práva v střední Evropě*. Reprint původního vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, 208 s. ISBN 978-80-7552-492-8.

ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek III*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, 1128 s. ISBN 978-80-7598-757-0.

ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, 1394 s. ISBN 978-80-7400-108-6.

Seznam odborných článků

ELIÁŠ, Karel. K článku JUDr. Stanislava Křečka „Zamyšlení nad návrhem nového občanského zákoníku“. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora v Praze. Ročník 2008, č. 8, s. 23. ISSN 1210-6348.

SPÁČIL, Jiří. K vymezení pojmu „věcná práva“ a o problematice věcných břemen. [online]. *Časopis pro právní vědu a praxi*, roč. 14 (2006), č. 1, s. 5. ISSN 1805-2789. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/7283/6649>.

Seznam judikatury

Judikatura do roku 1950

Rozhodnutí Gl. U. 1634 [online]. Dostupné z:

<https://play.google.com/books/reader?id=PfooAQAAMAAJ&pg=GBS.PA188&hl=cs>. Strana 189.

Rozhodnutí Gl. U. 3406 [online]. Dostupné z:

<https://play.google.com/books/reader?id=9vooAQAAMAAJ&pg=GBS.PA174&hl=cs>. Strana 174-175.

Rozhodnutí Gl. U. 7320. [online]. Dostupné z:

<https://play.google.com/books/reader?id=GLkoAAAAYAAJ&pg=GBS.PA66&hl=cs>. Strana 63-67.

Rozhodnutí Gl. U. 8072 [online]. Dostupné z:

<https://play.google.com/books/reader?id=1wUpAQAAMAAJ&pg=GBS.PA334&hl=cs>. Strana 335-336.

Rozhodnutí Gl. U. 9078 [online]. Dostupné z:

<https://play.google.com/books/reader?id=VMcoAAAAYAAJ&pg=GBS.PA342&hl=cs>. Strana 342-343.

Rozhodnutí Gl. U. 14217. [online]. Dostupné z:

<https://play.google.com/books/reader?id=bPMoAQAAMAAJ&pg=GBS.PP4&hl=cs>. Strana 221-223.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 18. 1. 1921 sp. zn. Rv II 285/20 [Vážný 881]

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 19.6.1923 sp. zn. Rv II 63/23 [Vážný 2745]

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 27.2.1924 sp. zn. Rv I 1753/23 [Vážný 3549]

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 28. 4. 1926 sp. zn. Rv I 1780/25 [Vážný 5982]

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 24.11.1926 sp. zn. Rv II 415/26 [Vážný 6513]

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 4.2.1928 Rv I 601/27 [Vážný 7757]

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 14.11.1929 sp. zn. Rv I 250/29 [Vážný 9365]

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 18.1.1930 sp. zn. Rv II 299/29 [Vážný 9552]

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 15.2.1930 sp. zn. Rv II 314/29 [Vážný 9657]

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 28. 3. 1931 sp. zn. Rv II 148/30 [Vážný 10653]

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 3.10.1931 sp. zn. R I 613/31 [Vážný 11053]

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 14.12.1933 sp. zn. Rv I 722/32 [Vážný 13100]

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 5.11.1936 sp. zn. Rv I 2396/36 [Vážný 15572]

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 1.2.1938 sp. zn. Rv I 421/37 [Vážný 16683]

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 11.10.1938 sp. zn. Rv I 676/37 [Vážný 17070]

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 16.5.1939 sp. zn. Rv I 311/39 [Vážný 17303]

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 15.11.1939 sp. zn. R I 550/39 [Vážný 17462]

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 14. 4. 1943 sp. zn. Rv I 1039/42 [Vážný 18490]

Rozhodnutí SL č. 503 a 504. In: ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a

Podkarpatské Rusi. Díl II. Reprint původního vydání. Olomouc: CODEX Bohemia, s.r.o., 1998, 970 s. ISBN 80-85963-64-7. Strana 850.

Judikatura po roce 1950

Rozhodnutí Nejvyššího soudu

Rozhodnutí č. 86/1958 Sb. rozh. obč.

Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 31.8.1987 sp. zn. 3 Cz 42/87

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.2.1999 sp. zn. 2 Cdon 1457/96

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.12.2000 sp. zn. 20 Cdo 1265/98, (uveřejněný pod č. 19/2002 Sb. rozh. obč.)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14.6.2001 sp. zn. 22 Cdo 443/2000

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1.10.2002 sp. zn. 22 Cdo 1624/2002

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.5.2004 sp. zn. 22 Cdo 1421/2003 (uveřejněný pod č. 14/2006 Sb. rozh. obč.)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.4.2005 sp. zn. 22 Cdo 2941/2004

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23.6.2005 sp. zn. 22 Cdo 2667/2004

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.7.2005 sp. zn. 22 Cdo 1897/2004 (uveřejněný pod č. 32/2006 Sb. rozh. obč.)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6.1.2006 sp. zn. 22 Cdo 2647/2004

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.4.2006 sp. zn. 22 Cdo 223/2005

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2006 sp. zn. 22 Cdo 973/2005

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17.2.2009 sp. zn. 22 Cdo 60/2008 (uveřejněný pod č. 7/2010 Sb. rozh. obč.)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.5.2009 sp. zn. 22 Cdo 4920/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.1.2011 sp. zn. 22 Cdo 129/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23.5.2011 sp. zn. 22 Cdo 2977/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14.6.2011 sp. zn. 22 Cdo 1357/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17.12.2013 sp. zn. 22 Cdo 161/2013

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 09.07.2014 sp. zn. 22 Cdo 3833/2012

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.2.2015 sp. zn. 22 Cdo 3732/2014 (uveřejněný pod č. 53/2016 Sb. rozh. obč.)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.4.2015 sp. zn. 22 Cdo 3940/2014 (uveřejněný pod č. 104/2015 Sb. rozh. obč.)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2015 sp. zn. 22 Cdo 3619/2015

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18.10.2016 sp. zn. 22 Cdo 2909/2016

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.1.2017 sp. zn. 22 Cdo 4015/2016

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.5.2018 sp. zn. 22 Cdo 651/2018

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2018 sp. zn. 22 Cdo 1870/2018

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.7.2019 sp. zn. 22 Cdo 612/2019

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.4.2020 sp. zn. 22 Cdo 3117/2019

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.6.2020 sp. zn. 22 Cdo 1234/2020

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.10.2020 sp. zn. 22 Cdo 1491/2019 (uveřejněný pod č. 50/2021 Sb. rozh. obč.)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.2.2023 sp. zn. 22 Cdo 1849/2022 (uveřejněný pod č. 7/2024 Sb. rozh. obč.)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.9.2023 sp. zn. 22 Cdo 1035/2023

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14.12.2011 sp. zn. 22 Cdo 986/2010

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.6.2013 sp. zn. 22 Cdo 1661/2011

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16.8.2013 sp. zn. 22 Cdo 616/2012

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17.5.2017 sp. zn. 22 Cdo 4491/2016

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.3.2018 sp. zn. 22 Cdo 581/2018

Zpráva Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 23.06.1987 sp. zn. Cpj 203/86
(uveřejněná pod č. 3/1988 Sb. rozh. obč.)

Zpráva Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze dne 22.12.1987 sp. zn. Cpj
55/87 (uveřejněná pod č. 14/1988 Sb. rozh. obč.)

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22.12.2009 sp. zn. 1 As 76/2009-60
(uveřejněný pod č. 2028/2010 Sb. rozh. NSS)

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25.9.2013 č.j. 1 As 63/2013-49

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27.4.2020 č.j. 1 As 492/2019-40

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20.11.2023 č.j. 1 As 51/2023-54

Rozhodnutí Ústavního soudu

Nález Ústavního soudu ze dne 9.1.2008 sp. zn. II. ÚS 268/06 (vyhlášený pod č. 2/2008 Sb.
nálezu a usnesení ÚS)

Nález Ústavního soudu ze dne 7.9.2010 sp. zn. Pl. ÚS 34/09 (vyhlášený pod č. 187/2010 Sb.
nálezu a usnesení Ústavního soudu)

Rozhodnutí rakouského Nejvyššího soudu

Rozhodnutí OGH ze dne 11.9.1986, č.j. 7Ob623/86 [online]. Dostupné z:

https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Justiz&Dokumentnummer=JIT_19860911_OGH0002_0070OB00623_8600000_000&Suchworte=RS0011742.

Rozhodnutí švýcarského Spolkového soudu

Rozsudek II. civilního oddělení ze dne 17.3.1955 ve věci *Albeverio versus Donada* (*Sentenza della II Corte civile 17 marzo 1955 nella causa Albeverio contro Donada*) [online]. Dostupné z: https://relevancy.bger.ch/php/clir/http/index.php?highlight_docid=atf%3A%2F%2F81-II-189%3Ade&lang=de&type=show_document.

Rozsudek II. civilního oddělení ze dne 4.4.1961 ve věci *Guhl versus Zehnder* (*Urteil der II. Zivilabteilung vom 4. April 1961 in Sache Guhl gegen Zehnder*) [online]. Dostupné z: https://relevancy.bger.ch/php/clir/http/index.php?highlight_docid=atf%3A%2F%2F87-II-85%3Ade&lang=de&type=show_document.

Rozsudek II. civilního oddělení ze dne 22.2.1968 ve věci *S. Schoch versus Stiftung Schüler Ferienversorgung Herzogenbuchsee* (*Urteil der II. Zivilabteilung vom 22. Februar 1968 in Sache Schoch gegen Stiftung Schüler Ferienversorgung Herzogenbuchsee*) [online]. Dostupné z: https://www.bger.ch/ext/eurospider/live/de/php/clir/http/index.php?lang=it&type=show_document&highlight_docid=atf://94-II-145:de&print=yes.

Rozsudek II. civilního oddělení ze dne 23.6.2004 ve věci *X. a Y. versus Z.* (*Urteil der II. Zivilabteilung vom 23. Juni 2004 in Sache X. und Y. gegen Z.*) [online]. Dostupné z: https://www.bger.ch/ext/eurospider/live/de/php/clir/http/index.php?lang=de&type=highlight_simple_query&page=1&from_date=&to_date=&from_year=1954&to_year=2024&sort=relevance&insertion_date=&from_date_push=&top_subcollection_clir=bge&query_words=wegrecht&part=all&de_fr=&de_it=&fr_de=&fr_it=&it_de=&it_fr=&orig=&translation=&rank=7&highlight_docid=atf%3A%2F%2F130-III-554%3Ade&number_of_ranks=38&azaclir=clir.

Rozsudek I. občanskoprávního oddělení ze dne 20.11.2007 ve věci *Labo Cosprophar AG versus Allergan Inc.* (*Urteil der I. zivilrechtlichen Abteilung in Sache Labo Cosprophar AG gegen Allergan Inc. Vom 20. November 2007*) [online]. Dostupné z: https://www.bger.ch/ext/eurospider/live/de/php/aza/http/index.php?lang=de&type=show_document&page=1&from_date=&to_date=&sort=relevance&insertion_date=&top_subcollection_aza=all&query_words=&rank=0&azaclir=aza&highlight_docid=atf%3A%2F%2F134-I-83%3Ade&number_of_ranks=0#page83.

Rozsudek II. občanskoprávního oddělení ze dne 4.3.2011 ve věci S. X. a Mitb. versus W.
(*Urteil der II. zivilrechtlichen Abteilung vom 4. März 2011 in Sache X. und Mitb. gegen W.*)

[online]. Dostupné z:

https://www.bger.ch/ext/eurospider/live/de/php/clir/http/index.php?lang=de&type=highlight_s_imple_query&page=2&from_date=&to_date=&from_year=1954&to_year=2024&sort=relevance&insertion_date=&from_date_push=&top_subcollection_clir=bge&query_words=fahrwe_grecht&part=all&de_fr=&de_it=&fr_de=&fr_it=&it_de=&it_fr=&orig=&translation=&rank=17&highlight_docid=atf%3A%2F%2F137-III-145%3Ade&number_of_ranks=30&azaclir=clir.

Důvodové zprávy, stenoprotokoly a internetové zdroje

NS RČS 1948-1954, 49. schůze, 25. října 1950. Cit. poslanec zpravodaj prof. JUDr. Jan Bartuška. [online]. Dostupné z:

<https://www.psp.cz/eknih/1948ns/stenprot/049schuz/s049002.htm>.

NS RČS 1948-1954, tisk 509 Vládní návrh občanského zákoníka, Důvodová zpráva [online].

Dostupné z: https://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0509_13.htm.

NS RČS 1948-1954, tisk 509 Vládní návrh občanského zákoníka, Důvodová zpráva [online].

Dostupné z: https://www.psp.cz/eknih/1948ns/tisky/t0509_17.htm.

NS RČS 1960-1964, 24. schůze, 26. února 1964. Cit. ministr spravedlnosti doc. JUDr. Alois Neuman. [online]. Dostupné z:

<https://www.psp.cz/eknih/1960ns/stenprot/024schuz/s024003.htm>.

NS RČS 1960-1964, 24. schůze, 26. února 1964. [online]. Dostupné z:

<https://www.psp.cz/eknih/1960ns/stenprot/024schuz/s024007.htm>.

NS RČS 1960-1964, tisk 156 Vládní návrh občanského zákoníku, Důvodová zpráva [online].

Dostupné z: https://www.psp.cz/eknih/1960ns/tisky/t0156_14.htm.

Důvodová zpráva k zákonu č. 131/1982 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský zákoník a upravují některé další majetkové vztahy. [online]. Dostupné z:

https://www.psp.cz/eknih/1981fs/tisky/t0054_02.htm.

Federální shromáždění ČSSR, 6. společná schůze SL a SN, 9. listopadu 1982. Cit. místopředseda vlády ČSSR prof. JUDr. Karol Laco, DrSc. [online]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1981fs/slsn/stenprot/006schuz/s006015.htm>.

Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. [online]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=71122&pdf=1>.

LESNICKÁ A DŘEVAŘSKÁ FAKULTA MENDELOVY UNIVERZITY V BRNĚ. Atlas poškození dřevin. [online]. Dostupné z: <https://rumex.mendelu.cz/atlasposkozenidrevin/index.php/poskozeni-hospodarskymi-zviraty/>.

Seznam právních předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský

Zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích

Zákon č. 140/1896 ř. z., o propůjčování cest nezbytných

zákon č. 283/2021 Sb., stavební zákon

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)

Zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)

Zákon č. 87/1958 Sb., o stavebním řádu

Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně některých zákonů (lesní zákon)

Švýcarský občanský zákoník (*Schweizerisches Zivilgesetzbuch*) ze dne 10.12.1907

Abstrakt

Občanský zákoník č. 89/2012 Sb. zavedl po dlouhé odmlce do českého právního řádu služebnost stezky, průhonu a cesty. Cílem této diplomové práce je nalézt odpověď na otázku, zda výslovná úprava každé z těchto služebností umožňuje dosáhnout jednoznačného vymezení subjektivních práv a povinností vyplývajících z těchto služebností. Diplomová práce si také všímá, nakolik právní úprava umožňuje vyvažovat zájmy vlastníka služebného pozemku a oprávněného. Za tím účelem je analyzována historická i současná právní úprava, judikatura, jakož i odborná literatura.

V první kapitole je rozebrán historický vývoj služebností, a to od římského práva přes obecný zákoník občanský až po občanský zákoník č. 40/1964 Sb. Následující kapitola se věnuje služebnostem obecně, s důrazem na jejich vznik a zánik. Se služebností stezky, průhonu a cesty úzce souvisí třetí kapitola, kde jsou rozebrány problematické otázky týkající se plochy, která je pro ně určena, obsahu a rozsahu, jakož i míry. Se služebnostmi, které jsou tématem této práce, úzce souvisí právní úprava nezbytné cesty, který je proto také součástí této kapitoly. Konečně bylo do téže kapitoly zařazeno i pojednání o veřejně přístupných účelových komunikacích, a to za účelem nalezení jejich vzájemného vztahu se soukromoprávními instituty. V předposlední kapitole je detailně rozebírána každá ze služebností, které jsou předmětem této diplomové práce. Poslední kapitola se věnuje komparaci se švýcarským právem.

Na základě rozboru historické, současné i zahraniční právní úpravy bylo v závěru práce zaujato stanovisko, že právní úprava služebnosti stezky, průhonu i cesty, jakož i služebností obecně, je poměrně vhodná, a to především díky možnosti navázat na propracovanou judikaturu k obecnému zákoníku občanskému. Přesto byly identifikovány také některé podstatné nedostatky, ke kterým byly učiněny návrhy *de lege ferenda*.

Klíčová slova

pozemkové služebnosti, stezka, průhon, cesta

Servitude of footpath, cattle drive and way

Abstract

Civil Code No. 89/2012 Coll. introduced the servitude of footpath, cattle drive and way into the Czech legal system after a long pause. The aim of this thesis is to find an answer to the question whether the explicit regulation of each of these servitudes makes it possible to achieve an unambiguous definition of the subjective rights and obligations arising from these servitudes. The thesis also looks at the extent to which the legislation allows for balancing the interests of the owner of the servient land and the beneficiary of easement. To this end, historical and contemporary legislation, case law and literature are analyzed.

The first chapter discusses the historical development of servitudes, from Roman law through the General Civil Code to Civil Code No 40/1964 Coll. The third chapter is closely related to the servitude of footpath, cattle drive and way, where the problematic issues relating to the area designated for them, their content and scope, and their rate are discussed. Closely related to the servitudes that are the subject of this thesis is the regulation of the necessary way, which is therefore also part of this chapter. Finally, a discussion of public purpose roads has been included in the same chapter in order to find their interrelation with private law institutes. In the penultimate chapter, each of the servitudes that are the subject of this thesis is discussed in detail. The last chapter is devoted to a comparison with Swiss law.

On the basis of an analysis of historical, contemporary and foreign legislation, the thesis concludes by taking the view that the legal regulation of servitudes of footpath, cattle drive and way, as well as servitudes in general, is quite appropriate, especially due to the possibility of building on the sophisticated case law on the General Civil Code. Nevertheless, some significant shortcomings were also identified, for which *de lege ferenda* proposals were made.

Key words

praedial servitudes, footpath, cattle drive, way